

Competències bàsiques de l'àmbit artístic

Música
Educació visual i plàstica

Identificació i desplegament
a l'educació secundària obligatòria

Competències bàsiques de l'àmbit artístic

Música
Educació visual i plàstica

Identificació i desplegament
a l'educació secundària obligatòria

URL: www.gencat.cat/ensenyament

Aquest llibre està publicat amb una llicència Creative Commons Reconeixement-NoComercial-SenseObra Derivada 4.0.

No es permet l'ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Aquest document ha estat elaborat per un grup de treball coordinat pel Dr. Joan Vallès, la Dra. Eva Martínez i el Dr. Jaume Sarramona.

© **Generalitat de Catalunya**
Departament d'Ensenyament

Elaboració: **Direcció General d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat**

Edició: **Servei de Comunicació i Publicacions**

1a edició: **març de 2016**

Disseny de la coberta: **Estudi Carme Vives**

Índex

Presentació	4
Introducció	5
Competències bàsiques de l'àmbit artístic	8
Dimensió percepció i escolta	9
• Competència 1. Utilitzar estratègicament els elements dels llenguatges visual, musical i corporal per analitzar les produccions artístiques	10
• Competència 2. Mostrar hàbits de percepció reflexiva i oberta de la realitat sonora i visual de l'entorn natural i cultural	18
Dimensió expressió, interpretació i creació	25
• Competència 3. Interpretar música de forma individual i col·lectiva utilitzant la veu, els instruments, el cos i les eines tecnològiques	26
• Competència 4. Interpretar i representar amb formes bidimensionals i tridimensionals, estàtiques i en moviment	32
• Competència 5. Compondre amb elements dels llenguatges artístics utilitzant eines i tècniques pròpies de cada àmbit	36
• Competència 6. Experimentar i/o improvisar amb instruments i tècniques dels llenguatges artístics	44
• Competència 7. Desenvolupar projectes artístics disciplinaris o transdisciplinaris tant personals com col·lectius	54
Dimensió societat i cultura	62
• Competència 8. Valorar amb respecte i sentit crític les produccions artístiques en els seus contextos i funcions	63
• Competència 9. Gaudir de les experiències i creacions artístiques com a font d'enriquiment personal i social	74
• Competència 10. Fer ús del coneixement artístic i de les seves produccions com a mitjà de cohesió i d'acció prosocial	82
Annex 1	
Continguts clau de les competències	90
Annex 2	
Competències i nivells de gradació	92
Annex 3	
Portals de referència del Departament d'Ensenyament	95

Presentació

El Govern de la Generalitat de Catalunya, mitjançant el Departament d'Ensenyament, promou i lidera una ofensiva de país a favor de l'èxit escolar, que vol implicar i comprometre tota la societat catalana, amb l'objectiu de millorar els resultats educatius i reduir les taxes de fracàs escolar i d'abandó dels estudis.

La Unió Europea ha establert objectius educatius, en el marc de l'Estratègia Europa 2020 (ET-2020), que han de permetre l'assoliment d'una economia intel·ligent, inclusiva i sostenible. Uns objectius que Catalunya assumeix i que l'obliguen a focalitzar els esforços del Govern en la millora dels resultats escolars i del nivell formatiu dels ciutadans, per aconseguir el ple desenvolupament personal, professional i social al llarg de la vida.

En els darrers cursos, el Departament d'Ensenyament ha realitzat diverses avaluacions externes de caràcter mostral (avaluacions diagnòstiques, proves PISA, etc.) i ha portat a terme avaluacions externes a tot l'alumnat de 6è d'educació primària i de 4t curs d'educació secundària obligatòria, en què l'objectiu és determinar el grau d'assoliment de l'alumnat en competències bàsiques, amb la finalitat de promoure l'adopció de mesures que permetin la millora de la qualitat del sistema educatiu i dels centres, així com la millora de l'activitat docent del professorat.

D'altra banda, d'acord amb l'article 97 de la LEC (Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació), els centres exerceixen l'autonomia pedagògica, a partir del marc curricular establert en el Decret 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, on es concreten les competències bàsiques, els continguts i els criteris d'avaluació.

Dins d'aquest marc de referència, el Departament d'Ensenyament ha impulsat l'elaboració de diversos documents per al desplegament i concreció de les competències associades a les diferents matèries del currículum. El document que ara presentem correspon a les competències bàsiques de l'**àmbit artístic** per a l'educació secundària obligatòria.

Els elements que componen el document aporten informació relativa a la gradació de l'assoliment de les competències de l'àmbit al final de cada etapa educativa, la identificació dels continguts clau associats a cada competència, les orientacions metodològiques per a l'aplicació a l'aula, exemples d'activitats d'avaluació amb indicadors relacionats amb els diferents graus d'assoliment i, finalment, una referència als recursos actualment disponibles on es poden trobar exemples pràctics d'activitats d'aula relacionats amb el desenvolupament de les competències.

Aquest document ha estat elaborat amb la participació de professionals de l'àmbit universitari i de professorat dels centres públics i privats de Catalunya.

El treball dut a terme ha de contribuir a continuar avançant en la millora de la qualitat del sistema educatiu del nostre país, en l'actualització professional dels nostres docents i, en definitiva, en la millora de l'èxit educatiu del nostre alumnat.

Meritxell Ruiz Isern

Consellera d'Ensenyament

Introducció

El Departament d'Ensenyament ha elaborat aquest document d'orientacions per al desplegament de les competències bàsiques en l'àmbit artístic de l'alumnat de l'ESO, amb la finalitat d'ajudar els centres a l'hora de desenvolupar el currículum d'aquest àmbit.

La competència artística és la capacitat de comprendre, apreciar i valorar críticament les diferents produccions artístiques, i utilitzar-les com a font d'enriquiment i gaudi en el context social en què es manifesten. També suposa crear produccions, individuals o col·lectives, fent un ús integrat de la varietat de coneixements i tècniques que configuren les arts.

La implicació educativa d'aquesta competència ha de permetre l'aprenentatge de les arts no únicament com a objectes de coneixement tècnic, cultural, estètic o històric, sinó que han de ser concebudes com una praxi, com un procés holístic d'experiències d'aprenentatge vivencials i gratificants que des de l'aula puguin vincular-se cap als usos socials.

El coneixement i la pràctica de les arts han de permetre explorar, a través d'una reflexió crítica i compartida, la potencialitat versàtil dels llenguatges artístics. Per una banda, aquesta pràctica ha de facilitar els canals per fer emergir les emocions i els sentiments de l'alumnat, incentivant la creativitat i cercant vies per a l'expressió i la comunicació artístiques. El coneixement i la pràctica de les arts també han de permetre formar opinions i judicis basats en el respecte per la diversitat de formes i funcions d'expressió artística.

Per altra banda, el coneixement i la pràctica de les arts han de promoure la reflexió, la conscienciació i l'ús de l'art, amb la seva diversitat de llenguatges, per convertir-lo en un vehicle per a l'educació en valors i una eina eficaç de transformació i canvi social.

En l'àmbit artístic, la comunicació, entesa de manera genèrica, es fonamenta en l'habilitat de generar imatges mentals que ens faciliten la comprensió d'allò que percebem i ens ajuda a comprendre, interioritzar i interpretar conceptes, pensaments, sentiments i opinions, tant de manera oral com de manera gràfica i visual.

El pensament visual, que és una de les formes mentals de processar la informació i és complementària al pensament verbal i auditiu, ens ajuda a comprendre i interpretar la realitat que ens envolta. Incentiva la creativitat i interactua amb tots els contextos socials i culturals, com l'educació i la formació, la vida privada o professional, la cultura i l'oci, perquè a partir de la imaginació creadora es troben noves respostes.

Les matèries de música, d'educació visual i plàstica i d'arts escèniques i dansa, presents en el currículum de l'educació secundària obligatòria, constitueixen una visió global i integradora de les arts amb més projecció en la societat contemporània. Les arts són actius culturals de primer ordre i cal que l'alumnat adopti una actitud activa, compregui i experimenti, durant el seu procés formatiu, les prestacions d'aquests llenguatges.

Els elements que componen el document són: les dimensions, les competències amb les seves gradacions respectives, els continguts clau de cada competència, les orientacions metodològiques i les orientacions per a l'avaluació de cada competència.

Les competències es corresponen amb objectius amplis que necessiten la integració i aplicació correcta de diversos objectius parcials i interrelacionats. En aquest document s'amplia la informació explicitada en el Decret 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, per facilitar al professor la concreció de les programacions didàctiques amb una orientació competencial.

Les deu competències de l'àmbit artístic, concretades en el Decret 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, s'agrupen en tres dimensions: percepció i escolta; expressió, interpretació i creació; i societat i cultura.

En música, la dimensió percepció i escolta treballa els elements de la música, les maneres com s'escolta la música, els elements bàsics que constitueixen el discurs musical i els elements bàsics d'organització de la música. La dimensió expressió, interpretació i creació tracta la creació i interpretació musical amb la veu, els instruments, el cos i els suports. La dimensió societat i cultura aprofundeix en els elements de música i societat.

En educació visual i plàstica, la dimensió percepció i escolta inclou els referents a la visió i percepció, els fonaments del llenguatge visual, la forma i la configuració. La dimensió expressió, interpretació i creació recull els continguts de les tècniques i els sistemes de representació, i la creació artística. La dimensió societat i cultura se centra en la funció social de les arts.

El treball de totes les dimensions i orientacions de l'àmbit artístic contribueix a proporcionar a l'alumnat la possibilitat de reflexionar de manera crítica sobre la realitat artística del seu entorn. Per tant, l'enfocament de l'aprenentatge per competències en l'àmbit artístic ha de permetre que l'alumnat prengui consciència de les seves capacitats i habilitats d'expressió artística, les explori, les canalitzi i les desenvolupi al llarg de la seva escolarització.

Cada competència s'ha graduat en tres nivells de consecució: satisfactori (nivell 1), notable (nivell 2) i excel·lent (nivell 3), que van des de l'assoliment fins a l'excel·lència en la competència, tenint en compte que cada nivell porta implícit l'assoliment de l'anterior. Els tres nivells d'adquisició s'exemplifiquen en els indicadors d'avaluació i en els exemples d'avaluació final que es troben en cadascuna de les competències. La competència 9 no s'ha graduat, atesa la seva naturalesa fonamentalment actitudinal.

Les competències presentades en aquest document es poden treballar des de les diferents matèries de l'àmbit artístic, llevat de la competència 3, *Interpretar música de forma individual i col·lectiva utilitzant la veu, els instruments, el cos i les eines tecnològiques*, que és pròpia de la música, i la competència 4, *Interpretar i representar amb formes bidimensionals i tridimensionals, estàtiques i en moviment*, que és pròpia de l'educació visual i plàstica.

Pel que fa a les arts escèniques i dansa, podeu trobar exemples d'activitats en les competències 8 i 9 d'aquest document, i en les competències 7 i 8 de la dimensió d'expressió i comunicació corporal del document de desplegament de les competències bàsiques de l'àmbit de l'educació física.

Per a cada competència es detallen els continguts clau, que són aquells continguts que contribueixen especialment a assolir-les. Per a la matèria de música s'han establert dotze continguts clau, que es distribueixen en funció de la seva relació amb cada competència. Per a la matèria d'educació visual i plàstica, hi ha quinze continguts clau. En l'annex 1 es presenta el quadre complet de relació entre els continguts clau i les competències.

En l'explicació que es fa de cada competència s'incorporen orientacions metodològiques per desenvolupar-la i orientacions per avaluar-la, amb propostes concretes de com s'ha de treballar la competència.

A continuació s'exposen algunes consideracions generals sobre metodologia, que contribueixen a donar significat al conjunt del document que es presenta.

El treball en l'àmbit artístic en aquesta etapa suposa una major especialització pel que fa a les tècniques i habilitats en els diferents llenguatges. És en el treball entorn de les competències artístiques que l'alumne podrà construir noves visions alternatives sobre ell mateix, sobre els diferents aspectes de la realitat i l'entorn que l'envolta.

Metodològicament, el treball en l'àmbit artístic sovint es desenvolupa d'acord amb uns objectius prefixats i una revisió periòdica del seu assoliment, la qual cosa obliga a elaborar estratègies de planificació, previsió dels recursos necessaris i registres sistemàtics d'avaluació.

L'aprenentatge conscient de l'àmbit artístic ha de concretar-se en propostes diverses de representació que s'han de dur a la pràctica a través de la contextualització, la reflexió i l'ús de les eines i mitjans propis dels llenguatges artístics tradicionals, així com dels actuals, fent ús de les tecnologies digitals per investigar i experimentar amb noves formes d'expressió i comunicació.

Les competències de l'àmbit artístic incorporen la creativitat com a eix fonamental, però també els coneixements de les principals tècniques, procediments, recursos i convencions dels llenguatges artístics, que porten implícits processos expressius i processos possibilitadors de canvis personals, interpersonals i madurats dels mateixos criteris estètics. La manera com s'aborden els continguts propis d'aquest àmbit ha de preparar pel respecte a la diversitat d'expressions artístiques i culturals.

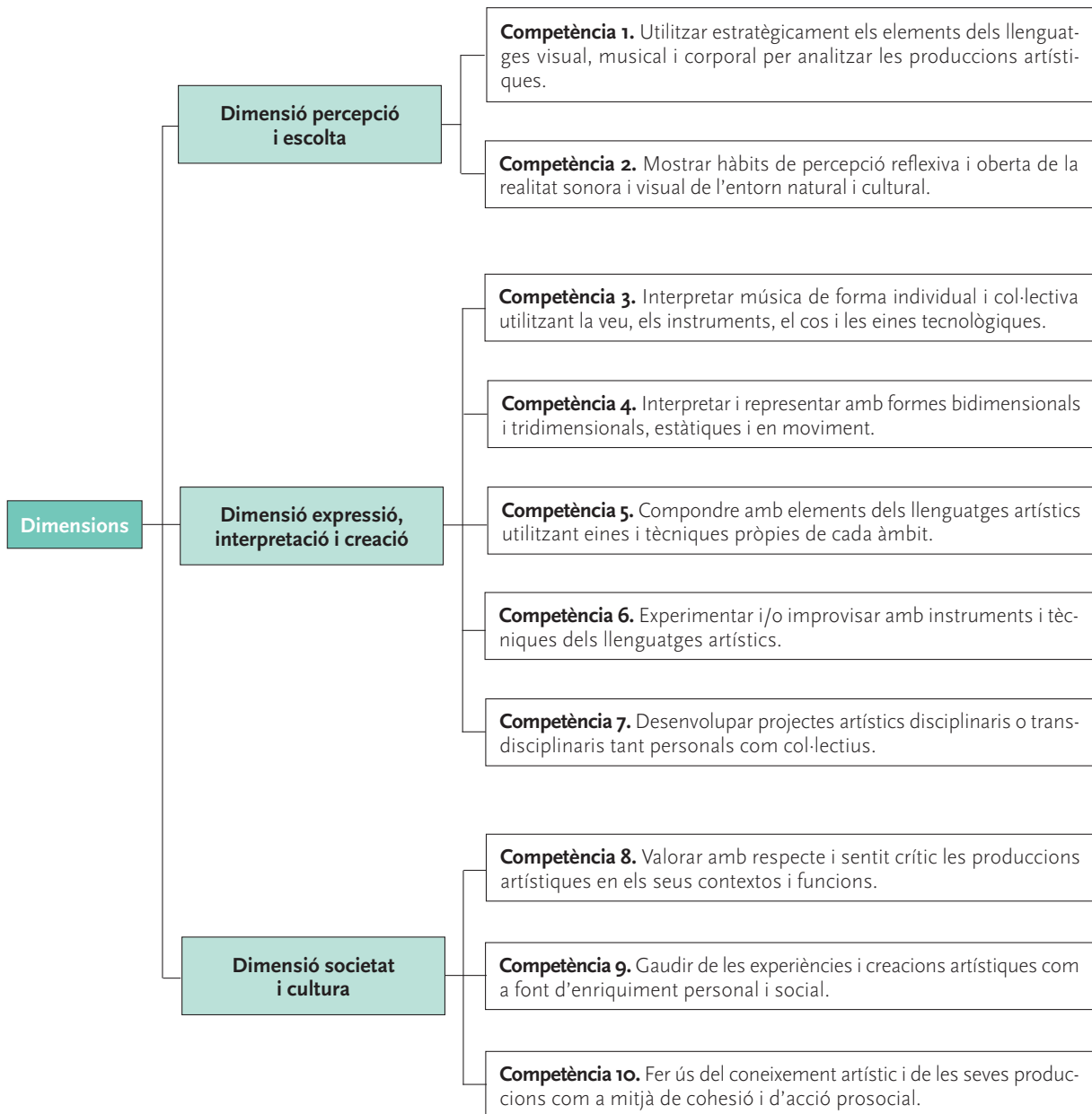
En l'explicació de cada competència s'inclouen orientacions des del punt de vista de l'avaluació formativa i exemples concrets d'instruments i activitats d'avaluació. En general, s'ha de donar més importància al procés que al resultat i sovint caldrà més d'un instrument per avaluar-les. L'avaluació no pot ser puntual o reduïda a un sol moment, cal que la recollida de dades sigui una constant en el temps, cosa que permetrà una valoració més ajustada a l'essència de cadascuna de les diferents competències.

Així mateix, s'ha de remarcar que atès el caràcter de l'àmbit, en les orientacions metodològiques sovint es plantegen activitats per treballar en grup. Malgrat això, cal tenir present que l'avaluació ha de ser individual a fi de concretar el nivell d'assoliment de les competències de cada alumne. Per això, en els exemples d'activitats per a l'avaluació, els indicadors serveixen per fer l'avaluació individual.

És recomanable que els alumnes participin en el disseny i/o aplicació d'alguns dels instruments d'avaluació, ja que afavoreix els processos d'autonomia de l'alumnat, la capacitat de gestionar el seu propi aprenentatge i la comprensió dels criteris d'avaluació.

Tot i que en l'educació secundària obligatòria els continguts es presenten organitzats per matèries, per contribuir a l'assoliment de les competències de l'àmbit artístic és convenient, sempre que sigui possible, establir relacions entre les diverses matèries, especialment les de l'àmbit, per donar un sentit més ampli als conceptes i afavorir-ne la comprensió.

Competències bàsiques de l'àmbit artístic

Dimensió percepció i escolta

Aquesta dimensió engloba les competències que corresponen a l'anàlisi de les produccions artístiques, pròpies o d'altres, en els àmbits de la creació visual, musical i corporal, i a mostrar hàbits de percepció i escolta activa i reflexiva de l'entorn.

La percepció és una de les dimensions importants implicades en l'inici de qualsevol activitat d'àmbit artístic. Visió i percepció ens proporcionen la comprensió del procés d'observació i d'elaboració mental que ajuda a desenvolupar el pensament visual. La revolució de la cultura visual fa que l'aspecte perceptiu esdevingui un fenomen dinàmic que cal incorporar al currículum per promoure noves formes de veure, de comunicar-se i d'expressar-se; és a dir, noves maneres d'entendre la realitat.

El concepte d'escolta activa i reflexiva és molt obert, subjectiu i multidimensional, tant des de la perspectiva del subjecte que percep com des dels diversos formats d'emissió i presentació de la font sonora. Cal que l'escolta i la seva transferència a la realitat sonora de l'entorn sigui una experiència d'aprenentatge significatiu i funcional.

Aquesta dimensió comprèn les competències següents:

- **Competència 1.** Utilitzar estratègicament els elements dels llenguatges visual, musical i corporal per analitzar les produccions artístiques.
- **Competència 2.** Mostrar hàbits de percepció reflexiva i oberta de la realitat sonora i visual de l'entorn natural i cultural.

COMPETÈNCIA 1

Utilitzar estratègicament els elements dels llenguatges visual, musical i corporal per analitzar les produccions artístiques

Explicació

Aquesta competència implica ser capaç d'analitzar les produccions artístiques pròpies o d'altres en els àmbits de la creació visual, musical i corporal.

En un primer moment, l'activitat analítica suposa un exercici de disposició i voluntat d'acció sobre les produccions artístiques subjectes a anàlisi, que ha de permetre destriar, identificar i descriure els elements presents en cada producció. La segona fase de l'anàlisi implica exercitar el pensament holístic per comprendre les interrelacions que s'estableixen entre els elements en el si de l'obra, que configuren i donen sentit a les produccions artístiques.

Per realitzar aquesta aproximació analítica s'ha de disposar d'un coneixement conceptual previ dels elements que configuren les produccions artístiques i dels principis fonamentals que estructuraven els diferents llenguatges artístics i que són la base per a la realització de tota producció. L'anàlisi estratègica comporta també la mobilització de les habilitats d'observació, recollida i estudi de les dades referides al funcionament dels elements de cada producció artística. A fi de poder descriure les particularitats formals i significatives despreses d'aquesta anàlisi, caldrà conèixer i utilitzar el vocabulari i les expressions pròpies de cada llenguatge artístic.

Aquesta competència es relaciona amb la competència 2, ja que qualsevol procés d'anàlisi parteix de l'hàbit de percepció reflexiva; i les competències 3, 4, 5 i 6, ja que tant per a la interpretació com per a la composició o l'experimentació i improvisació, cal tenir un bon coneixement dels llenguatges artístics.

Els criteris per establir els nivells de gradació es fonamenten en la identificació d'elements dels llenguatges artístics, la descripció de les seves característiques, l'establiment de relacions entre ells i la complexitat de les produccions a analitzar. En un primer nivell, es té en compte la capacitat de detectar i saber descriure un nombre mínim d'elements bàsics en produccions senzilles. En els nivells més avançats, el nombre d'e-

lements i les relacions entre ells és més alt i les produccions són més complexes.

Gradació

- 1.1. Identificar i descriure un nombre bàsic d'elements en l'anàlisi de les produccions artístiques.
- 1.2. Identificar, descriure (caracteritzar) i relacionar un nombre ampli d'elements en l'anàlisi de les produccions artístiques.
- 1.3. Descriure amb precisió les característiques dels elements en produccions artístiques més complexes i detectar les relacions i les estratègies compositives.

Continguts clau de música

- Elements i patrons musicals: ritme, melodia, dinàmica, timbre, textura, harmonia, tonalitat, forma, estructura, gènere i estil.
- Organologia i classificació dels instruments.
 - Criteris de classificació per famílies i agrupacions.
 - Característiques acústiques i tímbriques.
- Formacions instrumentals, la veu, el cant i el cos.
 - Formacions instrumentals i vocals: evolució, tipologia, context i funció social.
 - La veu i el cant: fisiologia, tècnica i cura de la veu, conjunt coral, sincronia, interpretació, gaudi i pràctica d'un repertori variat de música antiga, tradicional, moderna, de Catalunya i d'arreu.
- Grafies convencionals i alternatives: llenguatge musical i lectoescriptura (convencional o alternativa).
- Eines TAC de suport a l'activitat i la producció musical: editors de partitures i so, seqüenciadors, plataformes multimèdia i dispositius variats.
- Art i societat.
 - Atributs característics dels estils i gèneres més rellevants, històrics i contemporanis, amb relació als contextos i les funcions en què van ser creats.

- Anàlisi i comprensió d'informació cultural i estètica de la música en el seu context històric i social.
- Expressió raonada d'opinions, oralment i per escrit, emprant una terminologia correcta i adoptant una actitud oberta, de diàleg i respecte mutu.
- Art i compromís.
 - Usos prosocials i altruistes de la música i la seva praxi.
 - Contaminació acústica de l'entorn ambiental i les seves repercussions.
- Elements bàsics de les produccions artístiques.
 - Composició i ordenació de l'espai i del temps.
 - La llum i el color.
 - Estructura i classificació de les formes i funcions.
 - Elements sintàctics en les produccions artístiques.
- Forma: tipologia i característiques.
 - Forma i espai.
 - Forma i funció.
 - L'ornament. Funcionalitat de la forma. Minimalisme.
- Art i societat.
 - L'obra d'art: context, funcions, similituds i diferències respecte a altres societats i cultures.
 - El paper de l'artista en els diferents moments històrics.
- Art i compromís.
 - Funció social de les produccions artístiques en l'actualitat.
 - Els mitjans de comunicació de massa.
- Procediments d'anàlisi de produccions artístiques.
 - L'obra d'art: context, funcions, similituds i diferències respecte a altres societats i cultures.

Continguts clau d'educació visual i plàstica

- Percepció visual i audiovisual.
 - El procés de comunicació visual: elements i factors que hi intervenen.
 - Codificació i descodificació dels missatges visuals.
 - Lleis de percepció de la forma.
- Fonaments del llenguatge visual, plàstic i audiovisual.
 - Components de la representació visual i audiovisual.
 - Codis de comunicació gràfica.
 - Les funcions del llenguatge visual i audiovisual.

Orientacions metodològiques

Analitzar les produccions artístiques vol dir, en primer lloc, estar en disposició d'aplicar capacitats específiques del sistema sensorial. La percepció de l'obra d'art comporta una primera aproximació analítica a través de l'activació de les capacitats cognitives. En aquest sentit, per tal de promoure aquesta competència, les activitats s'han de fonamentar en un aprenentatge reflexiu que inciti l'alumnat a prendre consciència que la percepció de l'obra artística consisteix a activar voluntàriament els canals perceptius.

Per exemple, quan plantegem l'anàlisi comprensiu d'una obra artística (estilísticament, estructuralment, dinàmicament, etc.) hem de fer notar a l'alumne que la percepció sensorial esdevé una acció de voluntat decidida a captar i processar la informació. Aquesta anàlisi, orientada a la comprensió del discurs artístic, és diferent del simple fet de sentir. Cal enfocar l'anàlisi de l'obra artística a través de l'activació dels sentits dirigits conscientment a l'observació o l'escolta dels elements que hi són presents.

Durant el procés d'aprenentatge, el docent proporcionarà un conjunt de possibles relacions entre els elements que configuren l'obra perquè l'alumne els pugui identificar i analitzar, i plasmar-ho en diferents formats: una redacció, un esquema, un dibuix, una presentació multimèdia, etc.

Metodològicament es proposa integrar l'anàlisi de produccions artístiques en altres activitats a fi i efecte de no treballar-ho aïlladament. En aquest sentit, es recomana vincular l'anàlisi de produccions artístiques amb

els processos de creació que es duguin a terme a l'aula o bé mostrar obres d'artistes que tinguin relació amb el que s'estigui treballant amb els alumnes. Això ajuda a analitzar les obres i demanar-se quines decisions han pres els creadors i quines decisions prendrem nosaltres respecte a la nostra producció.

L'anàlisi també s'ha d'aplicar a les pròpies creacions, per tant s'ha d'introduir aquesta competència en els processos d'experimentació, composició i representació. Cal proporcionar moments de revisió i anàlisi del que s'està duent a terme a l'aula, sobretot és molt efectiu fer l'anàlisi de les obres en els treball d'equip.

També cal connectar l'anàlisi amb activitats de discussió en què s'intenti valorar i interpretar les obres d'art: cinefòrums, comentaris d'exposicions, debats sobre l'obra d'algun artista, ressenyes d'obres per a la revista del centre, etc. Així, l'habilitat d'anàlisi esdevé una eina bàsica per argumentar l'opinió pròpia respecte a les produccions artístiques.

Sigui quin sigui el context en què es treballi l'anàlisi, cal anar integrant el marc conceptual vinculat als elements dels llenguatges artístics i la seva utilització estratègica, a través de la realització de diferents activitats de descripció, orals o escrites, a fi d'adquirir habilitats per a la identificació, menció i especificació de les característiques de les obres treballades.

Música

La competència analítica en el marc de la música suposa processar i comprendre el discurs musical. Per això, cal que els docents proposin activitats d'audició que se centrin, principalment, en la comprensió dels cinc aspectes que caracteritzen aquest discurs: la sincronia, la reversibilitat, la predicció, l'acumulació i la jerarquia.

El processament cognitiu d'aquests elements s'inicia en la percepció de l'objecte musical i continua en l'audició reflexiva per la qual s'intenta comprendre la configuració dels seus elements. Aquestes configuracions es presenten com a patrons musicals que són deduïts per l'oient durant l'escolta. Els patrons musicals són allò que reconeixem i podem explicitar quan escoltem una determinada obra musical fent referència a les relacions entre els elements de la música: ritme, melodia, textura, harmonia, timbre, dinàmica, forma, gènere i estil. Les activitats d'aula referides als patrons musicals es fonamentaran en com saber detectar-los.

Cal aprendre patrons musicals des de l'experiència auditiva per transferir-los després a qualsevol situació d'escolta. De la mateixa manera, cal fer servir exemples de músiques diverses per comprovar que realment s'ha realitzat un aprenentatge significatiu. Des d'aquesta perspectiva, el docent pot proposar activitats basades en la resolució de problemes de caràcter perceptiu, com:

- Comparar alguns fragments i detectar-hi semblances i diferències pel que fa als elements emprats.
- Establir les parts d'una audició determinada.
- Presentar una nova audició musical per identificar-hi patrons musicals interioritzats (rítmics, tímbrics, melòdics, etc.).
- Plantejar activitats d'escolta discriminativa a partir de fragments musicals seleccionats de diferents estils que comparteixin determinats patrons.

Cal fer patent a l'alumnat que un patró musical és, per exemple, un compàs determinat, un interval, una configuració rítmica, una successió harmònica, etc., que funciona com a configuració recurrent d'elements musicals presents en moltes obres musicals i que es detecten en una determinada peça o fragment.

En la mesura que els alumnes trobin determinats patrons idèntics en músiques diverses, iniciaran un procés d'inducció dels atributs que els permetrà abstraure el patró, conceptualitzar-lo i transferir-lo a l'anàlisi d'altres obres musicals. Així, cal fomentar que l'escolta musical es converteixi en una activitat d'aprenentatge que ajudi l'alumnat a decidir la forma d'apropament auditiu a la música i a autoregular-se, sabent que és una activitat que demana atenció i esforç sostingut.

Educació visual i plàstica

Per desenvolupar plenament aquesta competència en el marc de les arts visuals i audiovisuals, l'anàlisi pren tot el seu sentit quan es comparteix i es poden contrastar observacions i opinions. Per tant, es recomana fer anàlisis amb tot el grup classe o en grups petits i recollir la informació en algun espai comú, com la pissarra.

Cal diversificar les produccions que han d'analitzar els alumnes: objectes, peces d'indumentària, fotografies, edificis o espais, escultures, pintures i dibuixos, cartells, dissenys gràfics de pàgines web o revistes, videoclips, espots publicitaris, fragments de pel·lícules o d'altres peces audiovisuals... I es poden visualitzar en diferents mitjans i formats: visita a un museu, projeccions, per Internet, en un llibre, reproduccions a l'aula (en el cas d'objectes, dissenys gràfics o treballs dels alumnes), etc.

Per fer el reconeixement i la descripció dels elements de les produccions visuals i audiovisuals es poden utilitzar diferents metodologies: escriure'ls en una llista; fer-ne un mapa a la pissarra; observar un sol element en més d'un obra per poder descriure diferents maneres d'aplicar-lo; fer-ne un esquema gràfic; fer-ne una descripció oral; fer una descripció oral d'una obra que els altres no veuen i que hauran d'imaginar, etc. Si s'analitzen les obres dels mateixos alumnes, es pot demanar que les classifiquin o les agrupin segons les característiques formals o expressives, entre d'altres.

A l'hora d'analitzar una obra, a més de descriure els elements dels llenguatges artístics, cal copsar quines relacions s'estableixen entre ells i quines sensacions i significats produeixen. Per tant, a la descripció s'hi ha d'afegir la interpretació, el fet de donar raó de les decisions que ha pres l'artista i d'explicar què ens suggereixen a nosaltres les característiques de l'obra. Ens poden ajudar a fer aquesta tasca activitats com: relacionar les característiques formals de l'obra amb conceptes o idees; escriure textos a partir dels mapes d'elements fets en la descripció i relacionar-los amb les idees que suggereixin; relacionar l'obra amb aspectes coneguts pels alumnes (records, espais, objectes, situacions) que ajudin a explicar què hi veuen i en què els fa pensar l'obra. També es poden fer hipòtesis sobre les decisions que ha pres l'artista, sobre el perquè ha fet aquella obra d'una manera i no d'una altra.

L'anàlisi també es pot fer amb fitxes preestablertes pel professor, però no es recomana fer servir sempre aquest mètode, ja que cada producció artística és susceptible de múltiples anàlisis que dependran del context, les intencions i l'experiència de cada alumne. Per tant, convé que el procés d'anàlisi sigui un procés obert i no tancat amb paràmetres predeterminats.

S'ha de determinar la intencionalitat de l'anàlisi en funció del que s'estigui treballant a l'aula:

- Visualitzar fragments de pel·lícules per analitzar-ne aspectes concrets.
- Analitzar un conjunt d'obres d'un sol artista per determinar-ne les característiques.
- Comparar dues o més obres.
- Confrontar les obres amb d'altres elements o referències.
- Valorar les proves que un alumne ha fet en un procés d'experimentació.
- Comparar les creacions que tots els alumnes han realitzat.

Es pot treballar per contrast i comparar dues obres que tractin un mateix tema però amb recursos i enfocaments diferents; es pot partir d'un text que analitzi una obra i fer que ens serveixi de model per analitzar una altra obra. També es pot fer una reinterpretació d'una obra i explicar-ne i argumentar-ne els canvis. Els debats grupals entorn d'una obra, d'un artista o d'una exposició també serveixen per confrontar opinions sobre les obres a través de l'anàlisi. També es poden fer activitats amb els treballs dels mateixos alumnes, fent que un alumne comenti i valori per escrit el treball d'un altre.

Orientacions per a l'avaluació

Per poder avaluar aquesta competència caldrà plantejar activitats que tinguin present l'ús i la transferència de conceptes que ajudin a descriure els elements dels llenguatges artístics que s'hagin observat en les produccions, la complexitat i riquesa en el nombre d'elements observats i l'apreciació dels detalls de les obres analitzades, així com la precisió en les descripcions i les argumentacions de les idees i els significats que les obres susciten.

Música

L'avaluació d'aquesta competència ha de permetre concretar l'adquisició del coneixement que es fa del funcionament i les relacions dels elements musicals a partir de les diferents experiències auditives que s'hagin experimentat.

Per avaluar els diversos nivells d'assoliment de la competència poden ser útils indicadors com els que s'ofereixen a continuació.

Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Identifica alguns patrons musicals pautats prèviament durant l'escolta musical.	Identifica un nombre força ampli de patrons musicals durant l'escolta musical sense pautes prèvies.	Identifica tots els patrons musicals a l'abast presents en la música escoltada.
Expressa verbalment o gràfica, o reproduïx gestualment, els patrons musicals prèviament determinats de la música escoltada.	Expressa verbalment o gràfica, o reproduïx gestualment, de forma genèrica alguns dels patrons musicals de la música escoltada.	Expressa verbalment o gràfica, o reproduïx gestualment, amb autonomia, tots els patrons musicals que poden ser deduïts de la música escoltada.
Explicita verbalment i per escrit els coneixements musicals que s'adquireixen en l'escolta, a partir de pautes prèviament establertes.	Explicita verbalment i per escrit un ampli rang de coneixements que s'adquireixen en l'escolta, des d'una perspectiva global.	Explicita verbalment, per escrit, esquemàticament, de forma integrada i global, tots aquells coneixements significatius deduïbles de l'escolta.
És capaç d'explicitar les sensacions i emocions que provoca l'escolta de la música.	Es mostra hàbil a explicitar i integrar les sensacions i emocions que li suggereix l'escolta musical.	Mostra iniciativa i creativitat per argumentar, reflexionar i aportar idees al voltant de les sensacions, sentiments i emocions que provoca l'escolta musical.
(...)	(...)	(...)

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat que permet avaluar el nivell d'adquisició de la competència.

Un tres més un

Es tracta d'una activitat d'escolta musical que té com a objectiu la identificació del patró compàs d'amalgama a partir de quatre fragments a analitzar, un dels quals contindrà una excepció respecte dels altres tres.

En aquest cas, presentem una sèrie de quatre fragments musicals breus, dels quals tres contenen compassos simples regulars (binaris, ternaris o quaternaris) i un té un compàs d'amalgama:

Al departament de muntatge musical d'un canal de televisió reben l'encàrrec de cercar un peça de jazz amb unes característiques molt especials per sonoritzar unes imatges. El muntador musical escull quatre fragments i s'adona que un d'ells no comparteix amb la resta un patró determinat que caracteritza la peça.

Escolta les quatre audicions, identifica de quin patró es tracta i assenyala quina és la peça que conté el patró diferent en el quadre següent. Explica les característiques del patró musical en qüestió, així com les sensacions i emocions que pot posar en joc.

Audició	Patró
1. <i>Blight of the Fumble Bee</i> , de Paul Desmond & Gerry Mulligan	
2. <i>Footprints</i> , de Wayne Shorter	
3. <i>Take Five</i> , de Dave Brubeck	
4. <i>Giant Steps</i> , de Michael Brecker	

També es poden utilitzar altres exemples d'audicions amb compàs d'amalgama (en alguns casos l'amalgama no és completament cíclica), que són:

- "Amèrica" de *West Side Story*, de L. Bernstein
- *Take Five*, *Unsquare Dance* i *Three to Get Ready*, de Dave Brubeck
- *Caresse sur l'océan*, banda sonora d'*Els nens del cor*
- *All You Need Is Love*, dels Beatles
- *Solsbury Hill*, de Peter Gabriel
- "Mart", d'*Els planetes*, de Gustav Holst
- La sintonia de *L'home i la terra*, d'Antón García Abril
- *M'és igual*, de Dúmbala Canalla
- *Watermelon In Easter Hay*, de Frank Zappa
- *Simfonia Patètica* (2n moviment), de Txaiovski
- *Money* (excepte el solo de guitarra), de Pink Floyd
- *The Cinema Show*, de Genesis
- *Vertebrae by Vertebrae*, de Björk

En el **nivell 1**, l'alumne és capaç de detallar verbalment o gràfica, i reproduir gestualment, els patrons musicals prèviament treballats. Explicita verbalment i per escrit els atributs del patró i els coneixements musicals identificats en l'escolta, encara que no en recordi l'etiqueta. També és capaç d'expressar les sensacions i emocions que li provoca.

En el **nivell 2**, l'alumne identifica un nombre ampli de patrons musicals durant l'escolta i és capaç de detallar verbalment o gràfica, i reproduir gestualment, de forma genèrica, alguns dels patrons musicals escoltats. Explicita verbalment i per escrit els atributs del patró identificats en l'escolta. Descriu i etiqueta el patró musical, així com les sensacions i emocions que li suggereix l'escolta musical.

En el **nivell 3**, l'alumne, com a resultat de la seva capacitat analítica i discriminativa, és capaç d'abstreure, identificar i etiquetar el patró d'amalgama en cadascun dels fragments musicals que el continguin. Pot explicitar verbalment, per escrit i esquemàticament, de forma integrada i global, tots els coneixements significatius deduïbles de l'escolta. Mostra iniciativa i creativitat per argumentar, reflexionar i aportar idees sobre les sensacions, els sentiments i les emocions que li provoca l'escolta musical.

Educació visual i plàstica

Per avaluar aquesta competència cal basar-se en la valoració de les evidències escrites dels alumnes en fer les anàlisis (llistes de conceptes, comentaris d'obres, comentaris dels propis treballs...) i les anotacions del professor referents a les intervencions orals de cada alumne (anàlisis en el grup classe, en debats, en exposicions orals...).

Per avaluar els diversos nivells d'assoliment de la competència poden ser útils indicadors com els que s'ofereixen a continuació.

Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Identifica i anomena els elements visuals i/o audiovisuals bàsics o que han estat citats prèviament.	Identifica i anomena de forma autònoma un nombre ampli d'elements visuals i/o audiovisuals i en descriu les característiques bàsiques.	Identifica i anomena els elements visuals i/o audiovisuals constitutius d'una producció de forma autònoma i en detalla les característiques.
Detecta les relacions que s'estableixen entre els elements en el si d'una producció artística si s'han explicitat prèviament o se n'han donat exemples semblants.	Detecta autònomament algunes de les relacions que s'estableixen entre els elements en el si d'una producció artística.	Detecta i explica les relacions que s'estableixen entre els elements en el si d'una producció artística.
Transfereix i relaciona patrons i paràmetres analitzats d'una producció artística a l'altra si se li ofereixen algunes orientacions.	Transfereix i relaciona patrons i paràmetres analitzats d'una producció artística a l'altra.	Transfereix i relaciona patrons i paràmetres analitzats d'una producció artística a l'altra, i en determina semblances i diferències.
És capaç d'explicitar de forma oral i escrita les sensacions i els significats que ha observat en les produccions.	És capaç d'explicitar de forma oral i escrita les sensacions i els significats que ha observat en les produccions i els relaciona amb les seves característiques.	Mostra iniciativa i creativitat per argumentar, reflexionar i aportar idees, de forma oral i escrita, al voltant de les sensacions que li provoca i els significats que ha observat en les produccions artístiques.
(...)	(...)	(...)

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat que permet avaluar el nivell d'adquisició de la competència.

Anàlisi de dos espots

Es demana que es faci una anàlisi de dos espots de dues marques de roba esportiva perquè, a partir del contrast entre les diferències i semblances, els alumnes puguin determinar quines són les característiques de la formalització de l'espot que influeixen en els espectadors.

Primer, es farà un visionat dels dos espots per copsar una primera impressió. Després, es visionarà unes quantes vegades un dels espots i després l'altre. Cal tenir en compte que, com que es tracta d'una peça audiovisual, hi entren en joc elements dels llenguatges visual, sonor i corporal.

Es proposa demanar-los el següent:

- Fes una descripció escrita de cada espot, en què detallis el que hi apareix i els elements dels llenguatges artístics que s'han emprat per realitzar-lo.
- Després escriu conceptes i sensacions que relacionis amb l'espot (rapidesa, fama, poder, aventura, solitud, tenir pressa, estar preocupat...) i detalla quines característiques formals de l'espot fa que pensem en aquests conceptes.
- Finalment explica, segons els teus gustos i sensacions, per quin dels dos espots et decantaries, quin et convenç més per després comprar la seva marca i per què.

En el **nivell 1**, l'alumne és capaç d'identificar i reconèixer els elements visuals, sonors i gestuals més evidents de l'espot i en fa una descripció bàsica. Esmenta els conceptes més clars i menys abstractes que li suscita l'espot, i fa poques relacions entre aquests conceptes i les característiques formals. Explica per quin dels dos espots té preferència sense argumentar amb detall el perquè de la seva tria.

En el **nivell 2**, l'alumne és capaç d'identificar i reconèixer els elements visuals, sonors i gestuals i descriure'ls amb detall. Esmenta força conceptes que li suscita l'espot, tot i que fa poques relacions entre aquests conceptes i les característiques formals. Explica per quin dels dos espots té preferència argumentant el perquè.

En el **nivell 3**, l'alumne és capaç d'identificar, anomenar i descriure un gran nombre d'elements visuals, sonors i gestuals i descriure'ls amb detall. Esmenta força conceptes que li suscita l'espot, i els relaciona amb les característiques formals. Detecta els significats que es desprenen dels dos anuncis i en ressalta les diferències. Enllaça les idees, argumenta plenament allò que pensa i és capaç de descriure les influències que els espots exerceixen sobre ell.

COMPETÈNCIA 2

Mostrar hàbits de percepció reflexiva i oberta de la realitat sonora i visual de l'entorn natural i cultural

Explicació

Aquesta competència fa referència a l'escolta i observació de l'entorn i és fonamental per assolir la resta de competències, atès que la percepció és l'estadi inicial per desenvolupar l'apreciació sensible, l'anàlisi i el coneixement de les produccions artístiques, la creació i l'expressió de les emocions. L'objectiu principal de la competència ha de ser el de desenvolupar l'observació i la percepció, alhora que la reflexió i el pensament crític, components fonamentals per a la creativitat.

Si bé amb l'assoliment de la competència 1 l'alumnat aprèn a analitzar els elements de l'obra artística, en la competència 2 es fa un salt qualitatiu en aquest domini perceptiu. Consolidar un hàbit implica que l'individu ha après una acció i després és capaç d'executar-la adequadament en el moment que correspon i sense ser controlat externament per ningú. Per això, l'hàbit de percepció reflexiva amb relació a les arts suposa la capacitat d'interioritzar i crear coneixement d'allò que es capta pels sentits. La realitat visual i sonora de l'entorn fa referència al coneixement i la consciència del paisatge quotidià, tant si es tracta d'un entorn natural, és a dir, qualsevol entorn real sense intencionalitat de producció artística, com de l'entorn cultural configurat per les manifestacions artístiques.

Aquesta competència suposa ser capaç d'utilitzar l'habilitat perceptiva com a mitjà que contribueixi a la integració dels coneixements de l'entorn visual i sonor. Per això es requereix treballar sobre diferents capacitats:

- De percepció: adquirir coneixement del món que ens envolta per mitjà de les impressions que transmeten els sentits.
- D'atenció/concentració: focalitzar els sentits i centrar l'atenció voluntàriament sobre un objecte o una activitat que s'està realitzant, discriminant els fets que ocorren al voltant i els sons i sorolls de l'ambient.

- D'observació: percebre els detalls d'objectes, fenòmens o successos, detectant les seves singularitats i apreciament les seves diferències respecte d'uns altres.
- D'organització i contrastació de la informació sensorial: reflexionar sobre la informació rebuda pels sentits i l'entorn real de l'objecte o el fet percebut.
- De diferenciació de patrons: diferenciar entre la realitat observada i el model mental o idea preconcebuda que s'ha tingut.

La percepció reflexiva parteix de la mirada intencionada. La percepció per si sola només aporta informació que no ha estat seleccionada i no ens permet parlar de reflexió i/o comunicació. Quan s'és conscient de la pròpia percepció i aquesta és intencionada i compartida sí que es pot iniciar un acte de reflexió i comunicació que suposi un enriquiment personal.

La reflexió realitzada sobre un fet percebut d'una forma determinada és una vivència. Mitjançant les vivències s'aprenen conceptes i habilitats, es reconeix l'entorn, s'analitza i es qüestiona.

El treball vinculat a aquesta competència permet obrir la percepció cap a noves experiències, buscant l'oportunitat de conèixer altres realitats que puguin permetre socialitzar i empatitzar, descobrint altres esquemes de pensament i realització.

Aquesta competència es vincula estretament amb la competència 1, atès que la percepció reflexiva de l'entorn suposa haver d'utilitzar elements i estratègies dels llenguatges visual, musical i corporal per analitzar les produccions artístiques; la competència 8, en tant que la percepció amb reflexió de l'entorn visual i sonor és el que després permetrà valorar amb respecte i sentit crític les produccions artístiques en els seus contextos i funcions; i amb la competència 9, perquè treballar els hàbits de percepció, atenció, reflexió i escolta estableixen el pòsit que permet gaudir de les experiències i creacions artístiques com a font d'enriquiment personal i interpersonal.

Per fer la gradació del nivell d'assoliment d'aquesta competència s'ha tingut en compte el grau de percepció i comprensió de l'entorn, del més senzill i evident al més subtil i complex, del més pròxim al més allunyat, tant des del punt de vista espacial com temporal i amb relació als interessos personals. També el nivell d'interès i el grau de reflexió elaborat sobre allò que es percep per copsar els elements de l'entorn quotidià que contribueixen a crear nous coneixements.

Gradació

- 2.1. Mostrar l'hàbit de percebre de forma reflexiva el que és més evident del seu entorn visual i sonor proper.
- 2.2. Mostrar l'hàbit i l'interès de percebre de forma reflexiva i oberta el que és evident, subtil i complex de l'entorn proper i llunyà.
- 2.3. Mostrar l'hàbit i l'interès de percebre de forma oberta els entorns més complexos i ser capaç de cercar i crear nous coneixements en assumir i integrar els elements percebuts.

Continguts clau de música

- Tipus d'escolta musical.
 - Sensorial, emocional, analítica, reflexiva i creativa.
 - Analítica i reflexiva en audició musical.
 - Habilitats i estratègies d'escolta creativa i escolta interior.
- Eines TAC de suport a l'activitat i la producció musical: editors de partitures i so, seqüenciadors, plataformes multimèdia i dispositius variats.
- Art i societat.
 - Atributs característics dels estils i gèneres més rellevants, històrics i contemporanis, amb relació als contextos i les funcions en què van ser creats.

- Anàlisi i comprensió d'informació cultural i estètica de la música en el seu context històric i social.

- Expressió raonada d'opinions, oralment i per escrit, emprant una terminologia correcta i adoptant una actitud oberta, de diàleg i respecte mutu.

- Art i compromís.

- Usos prosocials i altruistes de la música i la seva praxi.

- Contaminació acústica de l'entorn ambiental i les seves repercussions.

Continguts clau d'educació visual i plàstica

- Percepció visual i audiovisual.

- El procés de comunicació visual: elements i factors que hi intervenen.

- Codificació i descodificació dels missatges visuals.

- Lleis de percepció de la forma.

- Art i societat.

- L'obra d'art: context, funcions, similituds i diferències respecte a altres societats i cultures.

- El paper de l'artista en els diferents moments històrics.

- Art i compromís.

- Funció social de les produccions artístiques en l'actualitat.

- Els mitjans de comunicació de massa.

- Ecologia visual i sonora.

- La visió. Camp visual. Enfocament. Experiència. Selecció.

- Visió monocular i visió binocular.

Orientacions metodològiques

El procés reflexiu en la percepció ha de conduir l'alumne cap a un hàbit de visió i escolta obertes que el facin ser una persona receptiva, tolerant, acollidora i crítica. Promoure la percepció reflexiva suposa guiar l'alumnat cap a un procés d'extracció activa d'informació de la realitat que l'envolta.

Els aprenentatges escolars que es fan basant-se en els estímuls estètics presents en la societat, han de validar-se a partir de la seva implementació en situacions diferents més enllà de l'aula, perquè siguin realment funcionals i significatius.

Cal plantejar situacions d'aprenentatge vinculats a contextos quotidians rellevants que facilitin l'observació directa de la realitat. Per exemple: analitzar programes de mà de concerts per vincular aquesta realitat amb coneixements vinculats a la història de la música, dels gèneres o els estils, o consultar la premsa diària per cercar notícies relacionades amb el món artístic o musical de tots els estils vigents, observar els productes mediàtics per seleccionar-ne els més significatius vinculats amb l'art i la música, etc.

En aquest sentit, el professorat ha de cercar les estratègies necessàries per incentivar un aprenentatge reflexiu que afavoreixi l'activació de les habilitats per desxifrar l'entorn visual i sonor que envolta l'alumnat, així com promoure conductes de curiositat, recerca i anàlisi diverses.

Aquestes estratègies s'exemplifiquen a continuació amb relació a la música i a l'educació visual i plàstica.

Música

En el cas de la música, podríem descriure la relació entre les competències 1 i 2 com un procés de retroalimentació complementària. Amb l'objectiu de transferir els coneixements apresos a través de processos d'inducció i deducció, la competència 1 es fonamenta en la construcció de coneixement musical de dins a fora de l'espai d'aprenentatge, mentre que la competència 2 s'implementa de fora a dins, des dels contextos sonors i musicals quotidians cap a l'espai d'aprenentatge, on serà subjecte de reflexió i anàlisi a partir d'activitats i tasques específicament dissenyades per a aquest objectiu. Cal, doncs, que des de la intervenció docent es promogui la percepció reflexiva guiant l'alumnat cap a un procés d'extracció i captació d'informació de la realitat musical propera, de manera que els alumnes puguin adquirir l'hàbit perceptiu envers els missatges musicals que li arriben.

En aquesta competència, es fan rellevants aquelles activitats en què es demana a l'alumnat que aporti les músiques que escolta habitualment per fer-ne una crítica i valoració a partir de debats o treballs escrits, tant en grup com individualment.

Es pot preveure que en intervals temporals l'alumnat presenti per torns una anàlisi dels 30 primers segons de la música que desitgi en els termes que s'hagin aplicat a l'aula com a procediment analític. També es pot proposar el visionat i escolta d'aquells espots o falques publicitàries que configuren el paisatge mediàtic més proper i la seva anàlisi per entendre el missatge amb contingut social i cultural. Sobre aquesta base, i amb vista a la transferència del més proper al més llunyà, el professorat pot proporcionar també aquells productes no tan a l'abast del gran públic i que puguin ser interessants de comparar amb aquells més populars dels mitjans de comunicació de massa. Per exemple, fer una comparativa entre la música de l'espot publicitari d'un mateix producte d'avui en dia i de fa vint anys.

Partir de músiques properes pot ser un element de motivació perquè l'alumne es fixi i es vinculi emocionalment a vivències musicals.

Educació visual i plàstica

Pel que fa a l'educació visual i plàstica, unes primeres activitats que poden obrir la curiositat de l'alumnat són aquelles que, a partir de l'observació d'imatges, demostrin que els sentits són insuficients per al reconeixement de l'entorn i que, fins i tot, poden ser enganyosos. En són exemples jocs de *trompe-l'oeil*, estudi d'anamorfo-sis o imatges dobles, entre d'altres, que han de portar l'alumne a descobrir que la informació sensorial no és l'única font de coneixement vàlida.

Seguidament es poden realitzar activitats que requereixin l'observació i descripció de l'entorn amb l'objectiu d'obrir la mirada i despertar la curiositat. Activitats que el facin descobrir detalls que passen desapercebuts a la visió quotidiana, com la mirada amb lupa d'insectes, el descobriment d'ornamentacions o de detalls arquitectònics en edificis del seu entorn urbà, o l'observació de comportaments i accions automatitzades en l'ésser humà.

Posteriorment es pot situar l'alumne davant d'una realitat ambigua, de manera que l'obligui a pensar i considerar amb atenció i molta cura, estudiar i comprendre bé el que observa. Fer-li entendre que no s'ha de donar mai per bona una primera percepció i que cal tornar a insistir sobre una primera mirada o una idea ja formada, aprofundir-hi i considerar-la detingudament.

Un bon exercici per descobrir la importància de la percepció reflexiva pot ser l'observació i anàlisi d'anuncis publicitaris que amaguen missatges subliminals, introduint-lo en la lectura denotativa, o d'obtenció d'informació directa, i en la lectura connotativa, o deducció de la informació no explícita, dissenyada per passar desapercebuda de forma ineludible.

Es pot treballar l'hàbit perceptiu forçant la mirada atenta, encarregant a l'alumne la confecció d'un quadern d'imatges diàries sobre el seu entorn, per observar la transformació d'un mateix espai en determinades hores del dia, per exemple fer esbossos dels diferents transports públics que utilitza normalment o fotografiar el mateix espai al matí o a la tarda en diferents condicions atmosfèriques. El professor ha d'establir un control i seguiment del quadern per valorar la disposició a mantenir aquesta actitud.

Orientacions per a l'avaluació

Per a l'avaluació d'aquesta competència ens basarem en aquelles evidències que demostrin la capacitat de percepció de la realitat visual i sonora de l'alumne.

Tot i que es poden proposar activitats que combinin el treball individual i autònom amb altres tasques que demanin un treball col·laboratiu, a l'hora d'avaluar el grau d'adquisició de la competència de cada alumne es farà individualment.

Les activitats sobre percepció proposades als alumnes han de formalitzar-se en documents que recullin les evidències de les seves capacitats d'atenció sobre l'entorn. Es poden utilitzar diferents eines o instruments, com guies d'observació, diaris de camp, portafolis, enregistraments visuals i sonors, reportatges fotogràfics, etc., en què es pugui fer explícita la informació obtinguda i com s'ha obtingut.

Música

Per avaluar els diversos nivells d'assoliment de la competència poden ser útils indicadors com els que s'ofereixen a continuació.

Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Mostra consciència de l'ús de la música present en els mitjans de comunicació i en els espais de domini públic.	Mostra iniciativa en l'hàbit de captar i prendre consciència de l'ús i la funció de la música present en els mitjans de comunicació i en els espais de domini públic.	Mostra curiositat i iniciativa a captar i prendre consciència de l'ús i la funció de la música present en els mitjans de comunicació i en els espais de domini públic, i d'altres possibles àmbits de la realitat social i cultural en què la música és present.
És capaç d'analitzar els missatges sonors de l'entorn social quotidià perquè fa ús dels patrons musicals bàsics.	Analitza reflexivament els missatges sonors de l'entorn social quotidià deduint-ne els patrons musicals.	Analitza reflexivament els missatges sonors de l'entorn social utilitzant un ampli rang de patrons musicals.
Sap explicitar verbalment i/o per escrit, de forma entenedora, els elements en joc.	Sap explicitar verbalment i/o per escrit, de forma extensa, els elements en joc.	Sap explicitar verbalment i/o per escrit, de forma extensa i integrada, els elements en joc, tot relacionant-los amb d'altres exemples.
Reflexiona sobre la vinculació entre el que escolta a classe i el que escolta en el seu context social habitual.	És capaç de reflexionar d'una forma argumentada sobre la relació entre el que escolta i analitza a classe amb qualsevol tipus de música que escolta fora de l'aula.	Reflexiona de manera fonamentada i compara les músiques que escolta i analitza a classe amb altres músiques del seu entorn social i cultural més proper, i d'altres músiques que cerca per interès propi.
(...)	(...)	(...)

Un exemple d'activitat d'avaluació que ens permeti avaluar el nivell d'adquisició de la competència pot ser el següent:

Quin paper té la música en aquest anunci?

El treball consisteix en l'elaboració d'una presentació multimèdia sobre l'anàlisi d'un anunci televisiu actual, en què es concreti quina és la influència del suport musical en l'objectiu del missatge.

Selecciona l'anunci i inclou aquests aspectes en la presentació:

1. Exposa a quin àmbit publicitari pertany l'anunci: moda, alimentació, béns de consum, publicitat institucional, etc.
2. Analitza l'argument de l'anunci, la seva narrativa i allò que pretén.
3. Examina la música des del punt de vista dels seus elements purament musicals.
4. Estudia la relació entre la música, la imatge i la informació verbal, per reflexionar sobre el possible efecte emocional que la música aporta a l'anunci.

Per plasmar els anteriors aspectes en la presentació, cal que utilitzis tot tipus de recursos: audiovisuals, gràfics, sonors i textuals.

En el **nivell 1**, l'alumne ha de ser capaç de seleccionar l'anunci del seu treball després d'un procés de cerca entre diferents opcions dels mitjans de comunicació i dels espais de domini públic. Posteriorment, fa una anàlisi bàsica de la música i la seva funció en l'argument de l'anunci, explicitant verbalment i de forma entenedora els elements musicals i culturals en joc. Finalment, l'alumne expressa la seva opinió sobre la relació entre música i publicitat a partir de la seva experiència en la realització del treball.

En el **nivell 2**, l'alumne defineix prèviament les característiques generals de l'anunci que voldria seleccionar, iniciant un procés de cerca en els mitjans de comunicació i en els espais de domini públic. Analitza la música present per deduir tots aquells patrons rellevants que caracteritzen l'estil de la música de l'anunci, assignant-la a un corrent estètic. Pot explicitar de forma extensa els elements en joc, especialment els elements musicals de caràcter emocional i/o descriptiu que ressalten el missatge de l'anunci, i és capaç de fer una reflexió global de la funció de la música en la publicitat.

En el **nivell 3**, l'alumne defineix prèviament les característiques que ha de tenir l'anunci quant a la rellevància de la música, si es tracta de música original feta expressament per a l'anunci o es fa servir una música creada per a una altra funció, sigui o no coneguda per ell, i per quins criteris es decideix seleccionar un determinat anunci i no un altre dels que s'han revisat, iniciant amb curiositat i iniciativa un procés de cerca i selecció en els mitjans de comunicació i en els espais de domini públic. Pot explicitar de forma extensa i integrada els elements culturals i musicals en joc, especialment els elements musicals de caràcter emocional i/o descriptiu que ressalten el missatge de l'anunci, fent una reflexió global i críticament argumentada de la funció de la música en els mitjans publicitaris.

Educació visual i plàstica

En l'avaluació s'hauran de tenir en compte els aspectes que defineixen la capacitat d'observació i percepció reflexiva:

Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Discrimina tots aquells elements que el poden distreure en la percepció sensible del fet (o objecte) del seu entorn per obtenir coneixença d'aquest fet mitjançant els sentits.	Discrimina i estableix la influència perceptiva entre els elements que el poden distreure en la percepció sensible del fet (o objecte) del seu entorn.	Pren consciència de la contaminació visual i sonora del seu entorn.
Distingeix en l'entorn els estímuls que poden generar diferents impressions sensibles.	Distingeix en l'entorn els detalls d'objectes, fenòmens o successos, detectant-ne les singularitats.	Distingeix en l'entorn els estímuls i els objectes, detectant-ne les singularitats i apreciand-ne les diferències respecte d'uns altres.
Percep de forma reflexiva el que és més evident del seu entorn visual i sonor proper i més immediat.	Percep de forma reflexiva i oberta el que és evident, subtil i complex de l'entorn proper i llunyà.	Percep de forma reflexiva i oberta en entorns més complexos i és capaç de crear nou coneixement.
Reconeix els elements del món sonor i visual que l'envolta.	Reconeix els detalls que singularitzen el món sonor i visual que l'envolta.	Percep de manera conscient i relaciona de forma lògica els elements i detalls que singularitzen l'entorn visual i sonor.
Interpreta els elements bàsics de l'entorn visual i sonor.	Interpreta els elements més complexos de l'entorn visual i sonor.	Interpreta els elements de l'entorn visual i sonor i els relaciona amb el context en què es desenvolupen.
(...)	(...)	(...)

Un exemple d'activitat d'avaluació que ens permeti avaluar el nivell d'adquisició de la competència pot ser el següent:

Infografia d'activitats quotidianes

Es proposa realitzar una infografia (gràfic, mapa, taula o diagrama) sobre una activitat de la vida quotidiana.

Descriu gràficament una acció de manera que la representació contribueixi a fer-la entenedora per als altres.

Pots escollir entre dues propostes:

1. Fer un mapa que descrigui el recorregut que fas de casa a l'institut assenyalant i mostrant llocs representatius que poden servir de referència a una persona que vol fer el mateix recorregut.
2. Descriure gràficament les accions que fas cada dia, des que et despertes fins que surts de casa per anar a l'institut.

Has d'elaborar un quadern de camp en què vagis anotant i fent esbossos cada dia, durant una setmana, de l'evolució dels fets i les accions que duus a terme. Pots ajudar-te de la fotografia i/o d'audiovisuals.

El resultat ha de ser: en el primer cas, un mapa del recorregut en què s'indiquin llocs característics; en el segon, una tira en forma de còmic, fotonovel·la o audiovisual que mostri les diferents accions.

En el **nivell 1**, l'alumne discrimina elements del seu entorn que poden distreure en la percepció sensible del fet (o objecte) per obtenir coneixença d'aquest fet mitjançant els sentits. Cerca i organitza la informació. Escull els elements clau o imatges clau que ajuden a descriure i comprendre la informació. El resultat gràfic permet reconèixer i entendre el tema amb el suport de textos explicatius. Ha pres notes i ha realitzat esbossos de forma continuada.

En el **nivell 2**, l'alumne discrimina elements del seu entorn que poden distreure en la percepció sensible del fet (o objecte) i reconeix aquells que li permeten conèixer-lo mitjançant els sentits. Cerca i organitza la informació. Es documenta, analitza i completa la informació de manera clara i d'acord amb la realitat. Escull els elements clau o imatges clau que ajuden a descriure i comprendre la informació. Utilitza diversitat de gràfics, amb diferents elements (textos i imatges), que s'agrupen en un conjunt de forma coherent. El resultat gràfic permet reconèixer i entendre el tema visualment amb breus textos explicatius. Ha portat al dia el quadern d'esbossos, fent anotacions diàries mentre durava el procés de realització de la infografia.

En el **nivell 3**, l'alumne discrimina tots aquells elements del seu entorn que poden distreure en la percepció sensible del fet (o objecte) i destaca aquells que li permeten conèixer-lo mitjançant els sentits. Cerca i organitza la informació. Es documenta, analitza i completa la informació de manera clara i d'acord amb la realitat. Determina i destaca les dades principals que faciliten el procés de comprensió de la informació. Escull els elements clau o imatges clau que ajuden a descriure i comprendre la informació. Utilitza diversitat de gràfics, amb diferents elements (textos i imatges), que s'agrupen en un conjunt de forma coherent. Aconsegueix explicar molts aspectes del tema (fet o objecte) en un espai limitat (determinat i reduït). El resultat gràfic permet comprendre el tema visualment de manera ràpida i fàcil. Ha aconseguit realitzar un inventari propi d'imatges a partir de les anotacions i esbossos diaris sobre el tema tractat.

Dimensió expressió, interpretació i creació

Les competències recollides en aquesta dimensió impliquen les capacitats d'anàlisi, interpretació, representació, creació, composició i experimentació amb relació a les produccions artístiques, així com els hàbits de treball necessaris per desenvolupar projectes disciplinaris o transdisciplinaris.

Caldrà donar a conèixer els elements del llenguatge, les eines i les tècniques pròpies de l'àmbit artístic, i fomentar hàbits de treball i habilitats tecnològiques necessaris per desenvolupar projectes, que han de permetre produir propostes artístiques pròpies que articulin idees i emocions estètiques. Per això, s'haurà de dotar l'alumne de la metodologia que l'ajudi a definir l'objectiu de la pràctica artística, que li permeti escollir els instruments, les tècniques i els elements que entraran en joc. Intervindrà aquí la capacitat de prendre decisions en l'acció del mateix procés, així com l'anàlisi i la valoració dels resultats obtinguts per incorporar-los a una producció o d'altres accions posteriors.

Aquesta dimensió permet el foment de la creativitat des de l'àmbit artístic. La creativitat és una capacitat que aplega una gran complexitat de factors vinculats als coneixements i procediments d'un camp determinat. La creativitat suposa l'adquisició d'estructures que constitueixen el llenguatge, ajuda a l'elaboració de l'ordre i la lògica mental, referma els coneixements apresos i desenvolupa la imaginació. El domini dels llenguatges artístics s'esdevé quan, a més d'entendre'ls, s'usen de forma creativa per expressar-se i comunicar-se estèticament. Quan s'és capaç de fer propostes creatives a partir del coneixement i l'aplicació de les eines i els procediments dels llenguatges artístics, és quan podem parlar d'expressió, interpretació i creació plena a partir de l'art.

En la producció d'obres artístiques creatives es manifesta el temperament, el caràcter i la sensibilitat estètica de la persona, i implica processos de pensament i habilitats complexes com idear, planificar, elaborar, cercar significats i solucions flexibles i obertes. Les metodologies actives desperten l'interès i la creativitat dels alumnes, estimulen la seva sensibilitat i aviven la seva imaginació.

La composició comporta un procediment heurístic, que no implica el seguiment d'una única via i un sol resultat, sinó que les solucions són múltiples i la manera d'arribar-hi, també. Al mateix temps, atès que el procés de composició pot ser tant individual com col·lectiu, pot suposar el desenvolupament d'actituds i conductes de caràcter social i col·laboratiu, així com de respecte i empatia.

D'altra banda, les múltiples connexions que les matèries d'aquest àmbit poden establir amb matèries d'altres àmbits, permeten que l'àmbit artístic esdevingui una eina d'integració que facilita el foment i l'elaboració de projectes educatius transdisciplinaris.

Aquesta dimensió està integrada per les competències següents:

- **Competència 3.** Interpretar música de forma individual i col·lectiva utilitzant la veu, els instruments, el cos i les eines tecnològiques.
- **Competència 4.** Interpretar i representar amb formes bidimensionals i tridimensionals, estàtiques i en moviment.
- **Competència 5.** Compondre amb elements dels llenguatges artístics utilitzant eines i tècniques pròpies de cada àmbit.
- **Competència 6.** Experimentar i/o improvisar amb instruments i tècniques dels llenguatges artístics.
- **Competència 7.** Desenvolupar projectes artístics disciplinaris o transdisciplinaris tant personals com col·lectius.

COMPETÈNCIA 3

Interpretar música de forma individual i col·lectiva utilitzant la veu, els instruments, el cos i les eines tecnològiques

Explicació

La interpretació musical és un dels àmbits disciplinaris més reeixits de l'educació musical obligatòria. La música és un art dinàmic i el seu material, el so, és eteri, per la qual cosa la interpretació musical troba la seva essència en el procés d'interpretació musical (saber fer música): l'estudi individual i l'assaig en grup són els processos rellevants d'aquesta competència, que culmina en la interpretació final com a mostra de la qualitat del procés d'interpretació seguit. La finalitat principal de la interpretació musical, més enllà de la cerca de la seva qualitat tècnica, és que tothom experimenti de forma vivencial el procés de fer música.

L'estudi individual del repertori musical és un primer pas del procés en què s'habilita la competència tècnica, expressiva i comunicativa, sigui amb un instrument, la veu, el cos o les eines tecnològiques. Amb aquest treball es desenvolupen dues dimensions de la interpretació i del seu aprenentatge clarament diferenciades: la purament cognitiva (concentració, abstracció, memòria...) i l'emocional-estètica (habilitat per sentir, expressar-se i comunicar musicalment).

Aquesta competència es relaciona directament amb la 2, atès que quan s'interpreta música és fonamental percebre-la reflexivament en el moment en què s'esdevé, de forma que la seva retroalimentació funciona com a guia de la interpretació. També està vinculada a les competències 8, 9 i 10, en tant que la interpretació musical ha de permetre verbalitzar l'experiència del procés i del resultat de la interpretació, així com tots els aspectes relacionats amb el gaudi estètic, els valors que emergeixen de la praxi compartida i de la dimensió cultural i social associada a les obres musicals interpretades.

Per fer la gradació de la competència s'ha tingut en compte el progrés en el domini tècnic de l'instrument (veu, cos, instruments i eines tecnològiques que compleixen la funció d'instrument), la capacitat per expressar i comunicar amb la música i el grau de col·laboració i suport entre iguals per afrontar les dificultats del procés d'interpretació musical. En la gradació intervé

el domini de la lectoescriptura des dels diferents vessants, rítmics, melòdics i harmònics.

Gradació

- 3.1. Interpretar música de forma individual, col·lectiva i col·laborativa, assolint un nivell tècnic i expressiu que permeti interpretar les parts musicals bàsiques i/o adaptades del repertori.
- 3.2. Interpretar música de forma individual, col·lectiva i col·laborativa, assolint un nivell tècnic i expressiu, amb domini de la lectoescriptura en el vessant rítmic i melòdic.
- 3.3. Interpretar música de forma individual, col·lectiva i col·laborativa, assolint un nivell tècnic i expressiu, amb domini de la lectoescriptura autònoma en el vessant rítmic, melòdic i harmònic del repertori.

Continguts clau de música

- Formacions instrumentals, la veu, el cant i el cos.
 - Formacions instrumentals i vocals: evolució, tipologia, context i funció social.
 - La veu i el cant: fisiologia, tècnica i cura de la veu, conjunt coral, sincronia, interpretació, gaudi i pràctica d'un repertori variat de música antiga, tradicional, moderna, de Catalunya i d'arreu.
- Grafies, convencionals i alternatives: llenguatge musical i lectoescriptura (convencional o alternativa).
- Tècniques d'interpretació musical i escènica col·laborativa.
 - Assaig i interpretació del repertori a parts iguals i/o diverses.
 - Assaig i interpretació monòdica i/o polifònica del repertori.
 - Conjunt instrumental: tècnica i cura dels instruments, sincronia, interpretació, gaudi i pràctica d'un repertori variat de música antiga, tradicional, moderna, de Catalunya i d'arreu.

<ul style="list-style-type: none"> – Pautes per reflexionar i valorar la pròpia interpretació. • Rítmica, moviment i percussió corporal. <ul style="list-style-type: none"> – Tècnica corporal, rítmica, moviment, percussió corporal, sincronització, coreografia i coneixement del cos. • Eines TAC de suport a l'activitat i la producció musical: editors de partitures i so, seqüenciadors, plataformes multimèdia i dispositius variats. • Art i societat. <ul style="list-style-type: none"> – Atributs característics dels estils i gèneres més rellevants, històrics i contemporanis, amb relació als contextos i les funcions en què van ser creats. – Anàlisi i comprensió d'informació cultural i es- 	<ul style="list-style-type: none"> tètica de la música en el seu context històric i social. – Expressió raonada d'opinions, oralment i per escrit, emprant una terminologia correcta tot adoptant una actitud oberta, de diàleg i respecte mutu. • Art i compromís. <ul style="list-style-type: none"> – Usos prosocials i altruistes de la música i la seva praxi. – Contaminació acústica de l'entorn ambiental i les seves repercussions. • Interacció de les arts. <ul style="list-style-type: none"> – La relació de la música amb les altres arts. – Criteris per integrar la creació musical en projectes disciplinaris i transdisciplinaris.
--	--

Orientacions metodològiques

La interpretació musical a l'aula de secundària amb els instruments musicals, la veu i el cos, en format de grup classe o de forma individual, exigeix de l'alumnat la combinació de diversos coneixements tècnics i expressius. En el cas d'una interpretació col·laborativa, a més es posen al servei del grup de forma sincrònica.

Cal tenir en compte que la seqüència que relaciona tot el treball interpretatiu s'engloba en un procés de treball/assaig/interpretació, la consecució del qual ha d'esdevenir una experiència capaç d'integrar tot l'alumnat dins d'una vivència gratificant.

Cal partir sempre del principi que la música l'ha de poder fer tothom, sense excepció ni selecció. En aquest sentit, el docent ha d'adequar les demandes a les possibilitats personals de cada participant. Per això, es fa necessari disposar d'un entorn adequat a les variables que afecten el procés d'interpretació musical i l'aprenentatge interpretatiu.

A continuació es detallen algunes d'aquestes variables i s'aporten reflexions a tall d'orientacions metodològiques:

- **Espai.** Per poder fer música, amb la veu, instruments, cos i suports tecnològics, cal una aula prou espaiosa que permeti el moviment de persones i eines: la gestió de l'espai suficient i dels recursos necessaris per a la interpretació en millora la qualitat i facilita una experiència gratificant.
- **Instruments i equipament.** La condició necessària per fer música en grup és que l'aula disposi d'una dotació d'instruments escolars que permeti que tothom pugui triar i tocar diversos instruments i combinar-los a mesura que s'aborda un nou repertori. Altres instruments que són molt atractius per a l'alumnat són els elèctrics i els digitals, així com el maquinari i el programari que permeten gravar, produir, editar i modificar sons i imatges, i faciliten l'abordatge de repertoris de música moderna que connecta amb els interessos immediats dels estudiants.
- **Ràtio, diversitat i gestió dinàmica.** La sincronització d'un grup musical que integri tot l'alumnat d'una aula que suposa una ràtio de prop de trenta alumnes, és una tasca complexa i requereix unes pautes clares i consensuades de treball i col·laboració. El docent ha de crear les condicions de treball idònies per fer emergir el compromís de l'alumnat per treballar junts. Cal fomentar, doncs, la formació d'un grup cohesionat, conscienciat i extravertit capaç de mantenir la concentració en el temps. Davant la diversitat de l'alumnat, el docent

ha d'ajustar les diferents parts del repertori en funció dels coneixements dels alumnes. El treball cooperatiu i l'aprenentatge entre iguals ha de permetre que els alumnes més hàbils ensenyin els companys amb més dificultats. Tanmateix, el treball a casa amb el suport de les tecnologies i dels materials que el docent pot preparar *ad hoc* (fitxers d'àudio, programari, plataformes d'autoaprenentatge, instruments virtuals, etc.), és molt rellevant a l'hora de potenciar l'autonomia en el domini interpretatiu.

- **Aprenentatge autònom i per observació.** En el nivell de l'educació secundària podem constatar que el domini de la lectoescriptura musical i de la tècnica instrumental sol estar per sota del requerit per assolir certa autonomia a l'hora d'abordar el repertori. En conseqüència, per fer possible que amb uns mínims de domini del llenguatge i de l'instrument, l'alumnat pugui ser capaç d'abordar un repertori interessant, variat i de complexitat progressiva, una part significativa de la lectoescriptura d'aquest repertori s'ha d'abordar amb el suport dels mètodes vicaris, per observació i imitació rítmica, melòdica i tècnica.
- **Protocol de les activitats.** Partint del diàleg i el consens entre l'alumnat i el docent, es defineixen els formats interpretatius, el repertori, la tipologia dels arranjaments (monòdics, polifònics, amb bases pregravades, etc.), els instruments i els suports tecnològics a la interpretació, així com l'assignació de les diverses veus de la partitura. A l'hora de planificar el treball d'estudi i assaig de les parts i integrar-les en el tot, convé establir un protocol funcional que faciliti la gestió d'un procés de treball simultani dirigit a l'aprenentatge de les diferents parts d'una peça. Per fer operatiu aquest treball cal tenir en compte els següents aspectes:
 - Estudi personal fora de l'aula. El professorat pot proporcionar recursos i eines que facilitin un aprenentatge més autònom. Una de les possibilitats són els arxius de so, per exemple els fitxers MIDI, i els programes de reproducció. El programari permet seleccionar i adaptar diverses variables com les pistes, la velocitat i la tonalitat. L'alumnat ha de descarregar-se aquests fitxers i el programari, i aprendre la seva part, practicar-la amb instruments virtuals o d'altres eines, de manera que quan s'inicia el procés de conjunció a l'aula, cada alumne ja ha assimilat una gran part de la seva secció.
 - Format de treball dins de l'aula. A l'hora de conjuntar les parts es pot aplicar un protocol consensuat perquè el domini de la peça progressi. Per exemple, es poden organitzar tres o quatre grups, cadascun dels quals ha de fer una part diferent. Els grups seran heterogenis, de manera que els alumnes es puguin ajudar els uns als altres. El docent ha d'anar copsant l'evolució del treball de cada grup i sovint haurà d'interpretar la peça actuant com a model. El pas següent és demanar que tothom interpreti la seva part, la frase, el tema o el fragment treballat, conjuntant-ho tot i avaluant el progrés assolit. El procés continuaria seguint aquestes fases fins a aprendre i assimilar tota la peça.

També és molt convenient que tota interpretació musical culmini amb la confecció d'un producte musical, sigui un concert (de Nadal, Sant Jordi o qualsevol altra circumstància), o un enregistrament accessible a un públic determinat. D'aquesta manera, l'activitat competencial d'interpretació musical adquirirà, en la seva pròpia escala, una dimensió d'autenticitat de com es creen les produccions musicals. D'altra banda, quan la interpretació musical finalitza, l'alumnat també pot recordar els sentiments i les emocions viscudes, reflexionar sobre la seva aportació personal al procés general, sobre els moments amb més o menys sincronia del grup, etc., perquè sigui conscient del que ha après.

Orientacions per a l'avaluació

Per avaluar aquesta competència es proposaran activitats diverses que, combinades, puguin presentar una visió de la interpretació musical com un procés global, tant de treball individual de lectura i tècnica amb l'instrument, com d'aspectes de voluntat, iniciativa o, si és el cas, d'una interpretació grupal, de participació, desenvolupament d'habilitats socials, suport mutu i col·laboració entre iguals.

En aquest sentit, no només s'han de tenir presents els elements de nivell tècnic relatius als coneixements i la destresa instrumental, sinó també tots aquells dominis de caràcter interpersonal que fan possible la participació activa per a la consecució dels objectius de la interpretació.

Per avaluar els diversos nivells d'assoliment de la competència poden ser útils indicadors com els que s'ofereixen a continuació:

Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Mostra un domini bàsic de la tècnica dels instruments, la veu i el cos.	Mostra un domini general dels instruments, la veu i el cos en les parts del repertori assignades.	Mostra una habilitat general en la interpretació dels instruments, la veu i el cos en les parts del repertori més complexes.
Sincronitza la seva part bàsica amb la interpretació del grup i aporta una expressivitat musical incipient.	Sincronitza la seva part amb la interpretació del grup i aporta expressivitat musical a la interpretació.	Aporta propostes de millora en la sincronització de la interpretació, s'expressa i comunica musicalment.
Assoleix un domini bàsic del llenguatge musical emprat en les parts fonamentals del repertori que se li ha assignat en la interpretació.	Assoleix un domini del llenguatge musical rítmic i melòdic emprat en les peces musicals d'acord amb la part que se li ha assignat del repertori.	Assoleix un domini general del llenguatge musical en les parts rítmica, melòdica i harmònica, si escau, del repertori musical.
Mostra interès i esforç per millorar la tècnica interpretativa i es mostra col·laboratiu en l'aplicació de les pautes de treball.	Mostra interès, esforç i iniciativa personal en la millora del domini interpretatiu i col·labora en l'aplicació de les orientacions i pautes de treball.	Mostra una actitud de col·laboració general ajudant els companys en la millora de la interpretació i aporta alternatives i propostes de millora per a la interpretació.
(...)	(...)	(...)

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat que permet avaluar el nivell d'adquisició de la competència.

El rock del rossinyol

Es proposa un exemple d'interpretació instrumental, **El rock del rossinyol**. Aquesta peça es pot interpretar en grup o individualment, sencera o només una part, utilitzant els recursos multimèdia.

EL ROCK DEL ROSSINYOL

Pop. catalana
Arranj. Cristina Duran

Allegretto
INTRO

The musical score is presented in two systems. The first system, labeled 'Allegretto' and 'INTRO', covers measures 1 through 3. It features staves for Flauta, Xil.S., Xil.C., Metal.S., Metal.C., Piano, and Percussió. The key signature is one flat (B-flat). The second system begins with a double bar line and a key signature change to one sharp (F#), indicated by a '4' and a sharp sign. This system covers measures 4 through 6 and includes staves for Fl (Flauta), X.S., X.C., M.C., Pno (Piano), and P. (Percussió). Chord symbols (C, F, A, F#, Dm, C, F) are placed above the Fl staff. The score is arranged for various instruments, allowing for flexible interpretation.

L'arranjament d'aquesta cançó ens permetrà diverses opcions d'interpretació en funció dels instruments i suports disponibles que utilitzeu. La base pregravada en un fitxer MIDI que conté totes les línies d'interpretació de la partitura, i que pot ser editat i reproduït en pistes independents, ens permetrà determinar les línies que sonaran en viu i les que sonaran com a base gravada.

Així, a partir de la partitura i de l'audició del suport, feu una primera lectura, estudeu-la i interpreteu-la amb un sol instrument. En una segona fase, proveu de fer la interpretació amb tres dels instruments indicats a la partitura. Finalment, agrupeu-vos de quatre en quatre o més alumnes, i feu la interpretació de la partitura amb diferents combinacions d'instruments. Primer amb ajut del suport gravat i després, sense.

En el **nivell 1**, l'alumne és capaç d'aprendre, tot mostrant domini bàsic del llenguatge musical, i interpretar la part o línia melòdica i/o rítmica bàsica assignada, aportant-hi esforç, interès i, si és el cas, col·laborant activament perquè el procés d'assaig general progressi positivament.

En el **nivell 2**, l'alumne és capaç d'aprendre, tot mostrant domini del llenguatge musical, i interpretar les línies melòdiques i/o rítmiques que tinguin un nivell mitjà de dificultat, com les tres primeres veus (melodia, segona i tercera veu), que sincronitza amb la interpretació global amb expressivitat, aportant-hi esforç, interès i iniciativa personal en la millora del domini instrumental i, si és el cas, pot donar suport als alumnes que fan les parts més bàsiques o que mostren més dificultats.

En el **nivell 3**, l'alumne és capaç d'aprendre i interpretar totes les parts, incloent-hi aquelles amb instruments polifònics (els acords, la part de piano i la quarta i cinquena veus de la partitura) i que implica tocar els instruments de placa a dues baquetes de manera polifònica. També mostra disposició i iniciativa per aportar opcions de millora global del procés i, si és el cas, és capaç de donar suport i orientació als alumnes que manifesten dificultats tècniques, de lectura o de sincronització.

COMPETÈNCIA 4

Interpretar i representar amb formes bidimensionals i tridimensionals, estàtiques i en moviment

Explicació

En l'àmbit de les arts visuals i audiovisuals la interacció amb la realitat és fonamental. Molts dels processos creatius es desencadenen a partir de l'observació i l'anàlisi d'elements de la realitat que ens envolta: objectes, espais, entorns, situacions, persones, accions, conflictes..., tots ells poden constituir material de treball per a la realització d'una producció artística. Les conclusions que traguem de l'observació d'aquests elements determinaran una interpretació, una atribució de sentit i la definició d'unes idees pròpies que podran ser ordenades, exposades o expressades a través d'una representació visual o audiovisual.

Aquesta competència se centra en la capacitat d'observar i oferir una interpretació de la realitat fent ús de les diferents tècniques i sistemes de representació per generar formes bidimensionals o tridimensionals i/o espacials, tant estàtiques com en moviment.

Es tracta, doncs, d'una competència que inclou diverses capacitats: la d'anàlisi, síntesi i interpretació de la realitat observada, la de representació i comunicació d'idees pròpies, i les habilitats tecnològiques que han de permetre formalitzar les representacions. Les tipologies de representació dependran de l'àmbit de les arts visuals o audiovisuals en què es treballi: descriptives, il·lustratives, tècniques, expressives, simbòliques, realistes o abstractes, entre d'altres. En tots els casos es demana a l'alumne una intencionalitat, una atribució de significat a la representació. És a dir, que la representació sigui interpretable des del contingut o l'orientació del missatge que es vulgui transmetre.

Per fer efectiva aquesta competència són necessàries les competències 1 i 2 per observar, escoltar i analitzar la realitat per poder-la interpretar. També la competència 5, ja que per representar és necessari comprendre amb elements dels llenguatges artístics utilitzant eines i tècniques pròpies de cada àmbit, i la competència 6 per desenvolupar un procés d'ideació a través de l'experimentació. Aquesta és una competència clau per desenvolupar projectes artístics, necessària per a la competència 7.

Per fer la gradació de la competència s'han tingut en compte les característiques dels recursos tècnics de representació utilitzats per l'alumne, dels més bàsics als més complexos, i la intencionalitat en l'elaboració de les produccions presentades, des d'una consigna predeterminada fins a l'autonomia de l'alumne en la interpretació.

Gradació

- 4.1. Utilitzar recursos tècnics de representació bàsics sobre formes elementals amb resultat d'un producte artístic coherent amb una intencionalitat predeterminada.
- 4.2. Utilitzar recursos tècnics de representació variats sobre una major riquesa de formes responenent a la intencionalitat predeterminada.
- 4.3. Utilitzar recursos tècnics de representació complexos de forma creativa i coherents amb la intencionalitat perseguida pel mateix alumne fruit d'un procés d'interpretació i reflexió previ.

Continguts clau d'educació visual i plàstica

- Llenguatges artístics: procediments, ús i interrelació.
 - Procediments tècnics de representació, processos artístics i tècniques de comunicació visual i audiovisual.
 - Processos creatius.
 - Art, disseny i noves tecnologies.
- Forma: tipologia i característiques.
 - Forma i espai.
 - Forma i funció.
 - L'ornament. Funcionalitat de la forma. Minimalisme.
- Interpretació de les formes i lectura d'imatges.
 - Interpretació i lectura de les produccions artístiques.

- La producció artística com a vehicle per a l'expressió i la comunicació d'emocions i idees.
- La producció artística com a mimesi o representació o com a exploració d'un llenguatge.
- Expressió i comunicació.
 - Art, disseny, comunicació visual i audiovisual.
 - Funcions de la comunicació: expressiva o emotiva; cognitiva, apel·lativa o exhortativa; descriptiva; referencial o informativa; poètica o estètica; fàtica; metalingüística.
- Bidimensionalitat, tridimensionalitat i temporalitat.
 - Forma bidimensional i tridimensional.
 - Estructura de la forma plana.
 - Estructura de la forma tridimensional.
- Estructura geomètrica de les formes.
- Geometria descriptiva: representació de cossos i espais.
- Instruments i tècniques analògiques i digitals per a la representació i comunicació visual i audiovisual.
 - Representació descriptiva, d'anàlisi, constructiva, expressiva i intuïtiva.
 - Eines i tècniques analògiques i digitals per al tractament de les imatges.
 - Art, disseny i noves tecnologies.
- Metodologia projectual.
 - El procés projectual. Etapes en la realització d'un projecte.
 - El treball cooperatiu en la producció artística.

Orientacions metodològiques

Treballar aquesta competència representa assumir un procés que parteix de l'observació i la reflexió sobre la realitat i que conclou amb la formalització d'una nova producció fruit de les pròpies idees. Cal plantejar propostes didàctiques que procurin que l'alumnat:

- Produeixi diferents tipus de representacions (de caràcter descriptiu, persuasiu, metafòric, crític...), per així observar i interpretar la realitat des de diferents punts de vista i assumir diferents objectius i estratègies de representació. Per exemple, es pot plantejar: dibuixar un objecte que s'ha dissenyat utilitzant els sistemes de representació de dibuix tècnic, dissenyar un cartell publicitari per persuadir la gent de comprar un objecte, portar a terme una acció per reflexionar sobre l'ús que fem d'un determinat objecte o enregistrar una escena en què algú embolica amb cura un objecte que vol regalar. En tots quatre casos partim d'una mateixa realitat, un objecte, però tant l'aproximació i la interpretació que en fem, com les intencions expressives i representatives, són del tot diferents: la de l'objecte dissenyat és de caràcter descriptiu; la del cartell, persuasiu; la de l'acció pot tenir un caràcter crític, i la darrera pot focalitzar-se a transmetre un estat emocional.
- Treballi amb diferents tècniques, procediments i suports per produir formes tant bidimensionals com tridimensionals, així com produccions de caràcter audiovisual o performatiu. Per exemple, es pot treballar amb paper per fer un *collage* (bidimensional), es pot plegar aquest paper per obtenir un disseny escultòric (tridimensional) o es pot retallar, moure i fotografiar per fer una animació *stop-motion* (moviment).
- Es familiaritzi amb els processos que implica la competència: observar, analitzar i interpretar la realitat; establir els objectius que perseguirà la representació, i iniciar un procés d'ideació per veure com es formalitzen les intencions. Finalment, cal donar forma i realitzar la representació.

Metodològicament cal oferir a l'alumnat pautes per desenvolupar els processos esmentats:

- El procés s'inicia observant i analitzant els elements reals que s'estiguin treballant (una situació, un objecte, un espai, una persona, una actitud) i atribuint-hi sentit (interpretant). Aquest procés es pot fer recollint informació, prenent notes o esbossos sobre els elements observats, fent fotografies per documentar-nos, escrivint reflexions i idees, fent entrevistes, etc. Cal oferir eines i orientacions perquè els alumnes s'organitzin en aquesta fase.

- A partir d'unes premisses prèvies i de determinar quin sentit tindrà la representació, cal organitzar la fase d'ideació, que permetrà buscar una forma adequada per a la representació que es vol fer. La generació d'idees es pot portar a terme de diferents maneres: fer una pluja d'idees (individuals o conjuntes), fer esbossos dibuixats o proves i simulacions amb l'ordinador, experimentar directament amb materials, entre d'altres.
- En l'última fase es dona la forma definitiva i es realitza la representació. Caldrà donar orientacions sobre l'ús dels procediments escollits i suport amb les destreses tècniques. També cal procurar que s'acabi completament la representació i presentar el procés a tot el grup, insistint en les idees que s'han volgut treballar i les opcions formals i representacionals que s'han escollit. El fet de compartir tots els treballs i processos amb tot l'alumnat permet eixamplar el procés d'interpretació i formular interpretacions de les propostes realitzades.

Orientacions per a l'avaluació

En aquesta competència cal valorar com l'alumne s'ha enfrontat als processos d'interpretació i representació. Això significa considerar indicadors de cada procés i valorar la millora de l'alumnat en les capacitats que el fan possible.

S'han de proposar activitats que continguin tres processos seqüencials. En el primer, l'alumne observa i treu conclusions sobre la realitat; en el segon, idea i contrasta; i en el tercer, formalitza la representació.

Per avaluar els diversos nivells d'assoliment de la competència poden ser útils indicadors com els que s'ofereixen a continuació:

Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Analitza i extreu informació sobre la realitat observada i en realitza una interpretació de caràcter descriptiu sense atribució de sentit figurat ni significats propis.	Analitza i extreu informació sobre la realitat observada, atribuint un sentit propi a allò que veu i sent.	Analitza i extreu informació sobre la realitat observada, establint significats i opinions propis respecte a allò observat des d'un punt de vista crític i dialògic.
Genera idees per a les possibles representacions sempre a nivell molt inicial.	Genera idees i les argumenta a partir d'allò que observa.	Genera idees i les argumenta, establint relacions conceptuals a partir d'allò que observa; corregeix, millora i sintetitza les idees, i obté com a resultat un discurs propi.
En la representació, segueix el referent ofert i explota algunes de les seves possibilitats representacionals.	En la representació tria el mitjà i les formes que li semblen més adequades per a les idees pensades.	En la representació tria el mitjà i les formes que li semblen més adequades per a les idees pensades, en un procés dialògic d'exploració de les seves possibilitats representacionals.
Utilitza correctament les eines i segueix els processos establerts.	Utilitza i manipula amb seguretat les eines i aplica correctament els processos d'acord amb la idea que ha establert prèviament.	Utilitza i manipula amb seguretat i precisió les eines d'acord amb la idea que ha establert prèviament i experimenta noves possibilitats.
Organitza el procés i pren decisions de forma guiada.	Organitza el procés i pren decisions de forma força autònoma.	Organitza el procés i pren decisions de forma autònoma.
(...)	(...)	(...)

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat que permet avaluar el nivell d'adquisició de la competència.

Disseny d'una construcció geomètrica

L'activitat proposa treballar el disseny d'una construcció geomètrica i la transcripció als diferents llenguatges, introduint l'alumne en els processos d'interpretació d'un mateix model des de les diferents tècniques de representació.

Has de dissenyar una construcció geomètrica, transcriure-la als diferents llenguatges i utilitzar les diferents tècniques de representació. Per això, cal que segueixis aquests passos:

1. Sobre una retícula isomètrica, que prèviament hauràs construït, dibuixa una construcció geomètrica amb un mínim de tres volums, un cub i dos prismes, utilitzant la tècnica de diferents tons de grisos per a les tres cares.
2. Dibuixa la planta i l'alçat de la peça sencera, senyala les seves cotes de forma normalitzada.
3. Construeix amb cartolina les formes que componen la construcció per separat. Obeint els plànols, fes-ne el muntatge i reproduïx la construcció.
4. Il·lumina i dibuixa a mà alçada la composició des d'un punt de vista que presenti les mateixes cares que el primer disseny isomètric. Dóna-li els valors de llum i ombra.

En el **nivell 1**, l'alumne manipula correctament les eines del dibuix tècnic i realitza els traçats amb correcció. Dibuixa una construcció geomètrica amb els tres elements mínims. Interpreta els plànols i construeix la peça atenent a les mides, manipula apropiadament els materials i presenta un muntatge correcte. Dibuixa atenent al model, aplica en el dibuix les tècniques de representació de proporció i perspectiva, i aplica amb propietat els valors de llum i ombra.

En el **nivell 2**, l'alumne manipula correctament i utilitza amb seguretat les eines del dibuix tècnic i realitza els traçats amb correcció i precisió. Dibuixa una construcció geomètrica amb quatre elements o més que mantenen proporció. Interpreta correctament els plànols i construeix la peça atenent a les mides, mostra habilitat en la manipulació dels materials i presenta un muntatge acurat. Dibuixa observant sobre el model la proporció i la perspectiva. Encaixa i proporciona el dibuix segons el format. Aplica amb naturalitat els valors de llum i ombra.

En el **nivell 3**, l'alumne manipula correctament i utilitza amb seguretat les eines del dibuix tècnic i realitza els traçats amb correcció i precisió mil·limètrica. Dibuixa una construcció geomètrica complexa amb varietat d'elements i proporcions. Interpreta correctament els plànols i construeix la peça atenent a les mides, mostra destresa i precisió en la manipulació dels materials i presenta un muntatge idoni. Dibuixa ajustant-se al model, establint la proporció i la perspectiva des del punt de vista exacte on es troba ubicat l'alumne. Enquadra en el format buscant l'equilibri de la composició. Els valors de llum i ombra aporten atmosfera i donen corporeïtat.

COMPETÈNCIA 5

Compondre amb elements dels llenguatges artístics utilitzant eines i tècniques pròpies de cada àmbit

Explicació

La competència de compondre fa referència a les capacitats de saber ordenar i coordinar els elements d'un llenguatge artístic amb la finalitat d'articular idees i emocions estètiques per obtenir una producció artística. Per compondre cal conèixer els elements, les eines, les tècniques i els materials propis de cada llenguatge artístic. Amb aquests coneixements s'ha de ser capaç d'iniciar un procés d'indagació sobre les possibilitats creatives i compositives que ofereixen els materials que s'hagin escollit, comprovar-ne els efectes estètics i significatius, i definir i polir la forma final.

El domini d'un llenguatge artístic s'esdevé quan, a més a més d'entendre'l, s'empra i es reelabora per expressar-se i comunicar-se. Expressar-se plenament amb els llenguatges artístics suposa ser capaç de crear a partir dels procediments, les aplicacions i les eines pròpies de cadascun dels llenguatges.

Atès el caràcter complex d'aquesta competència, les capacitats desplegades per les competències 1, 3 i 4, que fan referència a percebre, comprendre, interpretar i analitzar, esdevenen capacitats que han d'activar-se en el desenvolupament de tot procés compositiu. Pel que fa a la música, la 8 i la 9 estarien vinculades amb aquesta competència pel que fa a la capacitat d'acceptar amb respecte i sentit crític la pròpia creació i la dels altres, i la font de gaudi que produeix la creació artística. Pel que fa a l'educació visual i plàstica, tota creació porta associat un procés vinculat a gestió de l'espai i el temps, i en aquest sentit, també es vincula amb la competència 6, atès que la improvisació i l'experimentació són procediments creatius estretament imbricats amb la composició.

Per fer la gradació s'ha tingut en compte el grau de destresa en compondre una producció artística i la capacitat per adaptar, coordinar, ordenar i relacionar els elements utilitzats. També el fet que la creació suposi més o menys autonomia, iniciativa i imaginació per desenvolupar aquest procés a partir de models prèviament establerts que quedaran enriquits a partir de la transferència de les seves experiències.

Gradació

- 5.1.** Compondre produccions artístiques amb coherència i coneixement dels llenguatges propis, a partir d'unes pautes bàsiques clarament establertes.
- 5.2.** Compondre produccions artístiques amb coherència i coneixement dels llenguatges propis, partint de l'experiència pròpia i de manera imaginativa, a partir d'unes pautes establertes.
- 5.3.** Compondre produccions artístiques amb coherència i coneixement dels llenguatges propis, amb autonomia i iniciativa, partint de l'experiència pròpia i de manera imaginativa, a partir d'unes pautes obertes.

Continguts clau de música

- Formacions instrumentals, la veu, el cant i el cos.
 - Formacions instrumentals i vocals: evolució, tipologia, context i funció social.
 - La veu i el cant: fisiologia, tècnica i cura de la veu, conjunt coral, sincronia, interpretació, gaudi i pràctica d'un repertori variat de música antiga, tradicional, moderna, de Catalunya i d'arreu.
- Grafies convencionals i alternatives: llenguatge musical i lectoescriptura (convencional o alternativa).
- Tècniques d'interpretació musical i escènica col·laborativa.
 - Assaig i interpretació del repertori a parts iguals i/o diverses.
 - Assaig i interpretació monòdica i/o polifònica del repertori.
 - Conjunt instrumental: tècnica i cura dels instruments, sincronia, interpretació, gaudi i pràctica d'un repertori variat de música antiga, tradicional, moderna, de Catalunya i d'arreu.
 - Pautes per reflexionar i valorar la pròpia interpretació.

- Eines per a la composició i la improvisació.
 - Lectoescriptura musical amb grafies, convencionals i alternatives, per al suport de l'escolta, la interpretació, la creació i la comprensió de la música.
 - Pautes per compondre fragments i peces musicals.
 - Pautes per improvisar individualment i/o col·lectiva fragments amb instruments, la veu i el cos.
 - Pautes per reflexionar i valorar la pròpia producció.
- Rítmica, moviment i percussió corporal.
 - Tècnica corporal, rítmica, moviment, percussió corporal, sincronització, coreografia i coneixement del cos.
- Eines TAC de suport a l'activitat i la producció musical: editors de partitures i so, seqüenciadors, plataformes multimèdia i dispositius variats.
- Art i societat.
 - Atributs característics dels estils i gèneres més rellevants, històrics i contemporanis, amb relació als contextos i les funcions en què van ser creats.
 - Anàlisi i comprensió d'informació cultural i estètica de la música en el seu context històric i social.
 - Expressió raonada d'opinions, oralment i per escrit, emprant una terminologia correcta i adoptant una actitud oberta, de diàleg i respecte mutu.
- Art i compromís.
 - Usos prosocials i altruistes de la música i la seva praxi.
 - Contaminació acústica de l'entorn ambiental i les seves repercussions.
- Interacció de les arts.
 - La relació de la música amb les altres arts.
 - Criteris per integrar la creació musical en projectes disciplinaris i transdisciplinaris.

Continguts clau d'educació visual i plàstica

- Fonaments del llenguatge visual, plàstic i audiovisual.
 - Components de la representació visual i audiovisual.
 - Codis de comunicació gràfica.
 - Les funcions del llenguatge visual i audiovisual.
- Elements bàsics de les produccions artístiques.
 - Composició i ordenació de l'espai i del temps.
 - La llum i el color.
 - Estructura i classificació de les formes i funcions.
 - Elements sintàctics en les produccions artístiques.
- Expressió i comunicació.
 - Art, disseny, comunicació visual i audiovisual.
 - Funcions de la comunicació: expressiva o emotiva; cognitiva, apel·lativa o exhortativa; descriptiva; referencial o informativa; poètica o estètica; fàtica; metalingüística.
- Instruments i tècniques analògiques i digitals per a la representació i comunicació visual i audiovisual.
 - Representació descriptiva, d'anàlisi, constructiva, expressiva i intuïtiva.
 - Eines i tècniques analògiques i digitals per al tractament de les imatges.
 - Art, disseny i noves tecnologies.
- Procediments d'anàlisi de produccions artístiques.
 - L'obra d'art: context, funcions, similituds i diferències respecte a altres societats i cultures.

Orientacions metodològiques

Per avançar en l'adquisició d'aquesta competència i fomentar la creativitat en el procés compositiu, cal proposar activitats que permetin experimentar amb les possibilitats compositives i comprovar-ne els efectes significatius. Aquestes activitats han de potenciar el treball creatiu a través dels elements visuals, sonors, espacials, temporals i corporals, i per això han de tenir en compte el principis següents:

- **Fluïdesa d'idees i flexibilitat:** cal dissenyar activitats en què l'alumnat, a partir d'un element inicial, pugui abordar l'acte creatiu de diverses maneres, a partir per exemple d'una escala, de l'exploració d'alguns intervals, d'una poesia, d'un text literari, d'una imatge, etc. Es pot començar realitzant activitats senzilles i tancades per fer després activitats compositives autònomes vinculades a idees i propostes més complexes. El punt de partida de les propostes sempre ha de ser ric en possibilitats de desenvolupament per afavorir també una resposta rica, fluïda i flexible.
- **Originalitat:** cal dissenyar activitats en les quals l'alumne s'enfronti a situacions en què pugui desenvolupar solucions variades i poc habituals per a ell. El concepte d'originalitat és relatiu al treball personal, és a dir, al fet que l'alumnat troba la seva pròpia resposta davant d'un repte plantejat a partir de modular els seus coneixements i experiències prèvies amb la nova informació. Per tant, a partir de la proposta inicial de treball, el professorat ha d'orientar i animar l'alumnat en la direcció més personal possible a través de l'intercanvi d'impressions.
- **Elaboració:** cal demanar a l'alumnat la revisió continuada del procés a través de suggeriments que li plantegin un treball més acurat, incidint en els detalls que pugui presentar la seva creació. Caldrà mantenir un diàleg permanent amb l'alumnat, oral o per escrit, fixant conjuntament les fases del procés (explorar-fer-revisar).

A l'hora d'organitzar activitats cal entendre el fet de compondre com una manera d'estructurar una idea, un significat o com un procés encaminat a produir un efecte. La composició ens aproximarà a una estètica o una altra segons els elements que posem en joc i la forma com els combinem. Cal vincular les activitats de composició amb propostes creatives àmplies que treballin a partir d'un tema o d'un problema concret, i per això aquesta competència es relaciona estretament amb les competències 3, 4 i 7.

Les activitats de caràcter compositiu es poden desenvolupar en col·laboració o individualment. En el primer cas, cal veure com s'organitzen les tasques, si tots els alumnes discuteixen una mateixa idea, o si primer es fan proves individuals per consensuar finalment una proposta compositiva comuna que es portarà a terme entre tots.

El paper del professor ha de ser orientador i dialògic. Més que oferir idees als alumnes cal fer-los preguntes perquè arribin a les seves pròpies conclusions compositives. Per exemple, en educació visual i plàstica es pot preguntar: "Has provat altres combinacions de colors?", "Per què mantens aquest espai buit?", "Quin efecte creus que genera aquest pla muntat al darrere d'aquest altre?". Aquest procés dialògic també es pot fomentar entre el mateix alumnat, és a dir, que un alumne faci el seguiment del treball d'un altre aportant les seves idees o fent preguntes al company.

Música

En les situacions d'aprenentatge que es proposen per assolir aquesta competència cal tenir en compte que, encara que es pretén aconseguir un producte musical a través d'un procés conscient i controlat, les tasques de composició comporten l'aplicació de capacitats desenvolupades també en altres competències. Aquestes capacitats fan referència a la percepció, l'anàlisi i la interpretació musical. Per tant, s'haurà de considerar la vinculació a les competències 1 i 3, ja que són les que incideixen en la qualitat dels processos associats a la interpretació musical i la utilització dels elements del llenguatge musical.

Articular els elements esmentats en un producte musical concret suposa seguir un procés marcat per diverses capacitats relacionades amb l'exploració del material usat, amb l'elaboració compositiva pròpiament dita i la interpretació musical del producte. Aquests factors (exploració, composició, interpretació) es poden dur a terme segons diversos graus de fluïdesa, flexibilitat, originalitat i elaboració, és a dir, tenint moltes idees sobre la tasca proposada, pensant diferents maneres d'abordar-la, concretant-la de forma personal i completant el producte polint-ne els detalls.

En el procés de composició cal diferenciar dues fases: d'una banda, el punt de partida i la motivació inicial, i de l'altra, el mateix procés per arribar a la creació d'un producte final.

Respecte a la primera fase, per tal de promoure els factors de creativitat exposats a l'inici, caldrà que el professorat proposi a l'alumnat punts de partida variats, oberts i amb iniciatives diversificades, com per exemple:

- un patró musical preestablert: una cèl·lula rítmica, un motiu melòdic, una frase, un *ostinato*...;
- un treball inicial de caràcter exploratori, tot cercant per assaig i error el descobriment d'una idea musical que capti l'atenció i permeti continuar amb el procés de composició;
- una imitació d'accions observades per arribar a diferents nivells de complexitat;
- una acció motriu sobre un instrument o objecte, seguint les pautes del que en la música contemporània es coneix com una "peça d'acció": per exemple, tractar de cercar un contrast tímbric entre fregar i colpejar un instrument idiòfon o bé explorar una combinació rítmica;
- un missatge, que pot ser una improvisació, una narració, una imatge, una coreografia, etc.

Pel que fa a la segona fase del procés creatiu, cal oferir a l'alumnat les eines necessàries perquè sigui al més coherent possible, és a dir, que tots els factors involucrats es vinculin d'una forma estructurada i unitària. Aquesta estructuració i coherència es pot aconseguir contextualitzant la tasca d'una manera més global en una proposta escènica, audiovisual, coreogràfica, textual, etc.

En tot moment del treball, cal que l'alumnat exposi oralment o per escrit els diversos aspectes implicats en la pròpia activitat, de manera que, amb l'orientació del docent, pugui desenvolupar progressivament la capacitat de verbalitzar i reflexionar sobre el seu propi procés creatiu per millorar-ne la coherència. Per la seva banda, el professorat ha d'encarar la seva funció orientadora tenint present que la creativitat pot conduir a processos i productes finals diferents als previstos o esperats.

Per fixar l'experiència musical, a més de fer ús de la notació musical acadèmica, cal recórrer també a les grafies alternatives i a les tècniques d'enregistrament.

Educació visual i plàstica

Per treballar aquesta competència en educació visual i plàstica cal assajar com s'ha de distribuir l'espai, ordenar una seqüència, combinar colors i grandària, relacionar volums i formes, etc.

Les propostes de caràcter compositiu s'haurien de dur a terme en els diferents àmbits de la creació visual i audiovisual, fet que permetrà introduir els elements dels diferents llenguatges i treballar amb diverses tècniques artístiques, com per exemple:

- Combinar imatge i text en una producció de disseny gràfic.
- Fer peces de caràcter escultòric component a partir d'elements modulars.
- Experimentar amb les possibilitats compositives dels enquadraments fotogràfics.
- Editar un audiovisual, retallar i combinar plans i sons.
- Combinar colors en una obra de caràcter pictòric.

Com s'ha indicat en les orientacions generals, cal iniciar el treball fent activitats senzilles per poder dur a terme després activitats compositives autònomes, vinculades a idees i propostes més complexes. Això suposa:

- Oferir elements concrets del llenguatge visual i audiovisual a partir dels quals realitzar les composicions. Per exemple, treballar una composició pictòrica només combinant dos colors i aplicant-los amb diferents textures.
- Partir del referent d'una obra o d'un artista perquè les seves estratègies compositives ens serveixin d'inspiració o de punt de partida. Per exemple, dibuixar un paisatge a la manera d'algun artista.
- Partir d'una estratègia compositiva concreta per ser experimentada. Per exemple, fer una composició modular, treballar per contrastos, fotografiar per terços, entre d'altres.
- Prendre com a punt de partida elements extraartístics o idees per articular el tipus de composicions que es realitzaran. Per exemple, partir de l'observació d'un element natural per trobar patrons o idees compositives.
- Demanar que la composició aconsegueixi un efecte determinat, per exemple donar sensació d'instabilitat, generar inseguretat o evocar serenitat.

També cal veure com s'organitza el procés de composició, si primer es fan esbossos per estructurar les composicions abans de fer la definitiva, si es treballa directament sobre l'original o si es fan proves o models manipulant material, entre d'altres.

Orientacions per a l'avaluació

La composició és una tipologia d'activitat procedimental que implica un procés finalista materialitzat en un producte. Encara que el resultat d'aquest procés pugui perdurar en el temps com a obra artística, aquest caràcter procedimental comporta que en l'avaluació d'aquesta competència, a més del resultat final obtingut, el procés de composició hi prengui una importància cabdal. Per tant, l'avaluació ha de tenir present la qualitat estètica de la composició produïda, però també l'aplicació creativa dels recursos artístics amb què l'alumne ha entès la naturalesa estètica i comunicativa d'una composició.

Els indicadors de l'assoliment de la competència es basen a tenir en compte com l'alumnat ha desenvolupat el procés a partir d'un objectiu emmarcat en unes pautes determinades.

L'avaluació de la tasca pot trobar en l'enregistrament audiovisual un suport i un recurs vàlid per detectar indicadors sobre la coherència entre el procés i el producte final. Al mateix temps, la composició pot formar part de manera contextualitzada d'un treball amb un altre llenguatge expressiu, com l'elaboració d'un petit audiovisual, una representació teatral, la sonorització d'una realització plàstica, un acompanyament musical en la recitació d'un poema, etc. En aquests casos també la coherència entre la intencionalitat, el procés i el producte final esdevé un indicador rellevant d'assoliment de la competència.

Si la tasca de composició es desenvolupa de forma col·laborativa, cal preveure instruments que també ens permetin valorar aspectes relatius a la voluntat, iniciativa, participació, suport mutu i col·laboració entre iguals a l'hora d'organitzar-se, proposar idees i posar en joc l'argumentació per arribar a consensos en la presa de decisions.

Música

Per avaluar aquesta competència es proposaran activitats que puguin proporcionar evidències d'integració i desenvolupament de tots els factors de la tasca, com l'exploració, la composició pròpiament dita i la seva interpretació. Al mateix temps, l'activitat ha de mostrar el grau de desenvolupament de la creativitat pel que fa a la fluïdesa, la flexibilitat, l'originalitat i l'elaboració.

Per avaluar els diversos nivells d'assoliment de la competència poden ser útils indicadors com els següents:

Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Explora les possibilitats creatives de l'activitat compositiva proposada.	Explora les possibilitats creatives de l'activitat compositiva proposada amb fluïdesa, flexibilitat i elaboració.	Explora les possibilitats creatives de l'activitat compositiva proposada amb fluïdesa, flexibilitat, originalitat i elaboració.
Desenvolupa un procés de composició musical amb un objectiu determinat seguint els requeriments establerts.	Desenvolupa un procés de composició musical amb un objectiu determinat aportant fluïdesa i flexibilitat als requeriments establerts.	Desenvolupa un procés de composició musical amb un objectiu determinat aportant fluïdesa, flexibilitat, originalitat i elaboració als requeriments establerts.
Integra els factors del procés de composició d'una forma coherent i estructurada segons les indicacions proposades.	Integra els factors del procés de composició d'una forma coherent i estructurada aportant solucions personals als problemes sorgits.	Integra els factors del procés de composició d'una forma coherent i estructurada aportant solucions personals als problemes sorgits amb fluïdesa i flexibilitat.
Explicita oralment o per escrit d'una forma descriptiva les activitats realitzades dins del procés compositiu.	Explicita oralment o per escrit d'una forma crítica les activitats realitzades dins del procés compositiu.	Explicita oralment o per escrit d'una forma crítica les activitats realitzades dins del procés compositiu, tot reflexionant sobre la pròpia actuació.
(...)	(...)	(...)

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat que permet avaluar el nivell d'adquisició de la competència.

Enregistrament d'una composició melòdica i rítmica

Realitza una composició musical que combini una melodia pentatònica amb un acompanyament rítmic, seguint el següent procediment:

- Compon una frase musical a partir de l'escala pentatònica de do.

- Compon un acompanyament rítmic d'aquesta frase utilitzant la percussió corporal.
- Enregistra la part rítmica amb algun dispositiu adequat.
- Assaja i enregistra la teva composició amb algun suport tecnològic.
- Mescla ambdós arxius (melodia i percussió rítmica) utilitzant algun editor d'àudio digital i desa'l en format MP3.
- Escribe una descripció del procés seguit i del producte elaborat, tot justificant les teves eleccions.

En aquesta activitat intervenen de forma integrada les habilitats d'interpretar música amb un instrument, la d'interpretar ritmes amb el propi cos, la sincronització entre la melodia de l'instrument i el ritme de la percussió corporal i l'expressivitat interpretativa, així com el domini de l'enregistrament de so per mitjà d'algun dispositiu electrònic. Malgrat això, en el cas de l'avaluació d'aquesta competència, l'objecte de la valoració se centrarà en el procés i el producte de la composició.

En el **nivell 1**, l'alumne desenvolupa un procés de composició musical dins els marges de les orientacions proposades tot explorant les possibilitats compositives amb elaboració, és a dir, mostrant cura dels detalls; mostra coherència en la integració dels diversos factors involucrats i pot explicitar de forma descriptiva les activitats realitzades.

En el **nivell 2**, l'alumne desenvolupa un procés de composició musical que, partint d'un objectiu determinat, explora les seves possibilitats creatives tot aportant-hi fluïdesa, flexibilitat i elaboració. Integra de forma coherent i estructurada els factors implicats tot aportant-hi solucions personals i explicita de forma crítica les activitats realitzades.

En el **nivell 3**, l'alumne, partint d'un objectiu determinat, desenvolupa un procés de composició musical, explora les seves possibilitats creatives i integra de forma coherent i estructurada els factors del procés, aportant-hi globalment fluïdesa, flexibilitat, originalitat i elaboració. És capaç d'explicitar les activitats realitzades d'una forma crítica, tot reflexionant sobre la pròpia actuació.

Educació visual i plàstica

Per avaluar els diversos nivells d'assoliment de la competència poden ser útils indicadors com els que s'ofereixen a continuació:

Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Desenvolupa un procés de composició visual o audiovisual amb un objectiu determinat seguint les orientacions proposades.	Desenvolupa un procés de composició visual o audiovisual amb un objectiu determinat aportant fluïdesa i flexibilitat als requeriments establerts.	Desenvolupa un procés de composició visual o audiovisual amb un objectiu determinat aportant fluïdesa, flexibilitat, originalitat i elaboració als requeriments establerts.
Realitza algunes proves compositives amb els elements del llenguatge visual proposats.	Explora les possibilitats compositives dels elements del llenguatge visual proposats amb fluïdesa i flexibilitat.	Explora les possibilitats compositives dels elements del llenguatge visual proposats amb fluïdesa, flexibilitat, aprofundint en els resultats que li semblen més idonis i buscant solucions noves.
Realitza la composició amb un grau d'elaboració final correcte.	Realitza la composició amb bona elaboració final i amb adequació de la composició a la intenció o efectes esperats.	Realitza la composició amb un alt grau d'elaboració final en els detalls, amb adequació de la composició a la intenció o efectes esperats i a través d'una idea original diferent als resultats previsibles.
(...)	(...)	(...)

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat que permet avaluar el nivell d'adquisició de la competència.

Composició de colors plans per a un cartell

Es demana a l'alumnat que en un temps delimitat dissenyi una composició gràfica per a un cartell enunciatiu de la jornada esportiva del centre. El professor fixa els paràmetres de la proposta prèviament, per poder treballar l'habilitat compositiva d'una manera més focalitzada.

Realitza una composició gràfica per a un cartell enunciatiu de la jornada esportiva del centre, seguint les indicacions següents:

- Has de fer el cartell en un suport de cartolina de format DIN A4.
- Gràficament ha d'estar compost per siluetes d'elements figuratius i/o abstractes de colors plans.
- La tècnica emprada serà la del *collage*, fet a partir de papers de colors retallats.
- En la composició ha de predominar una sensació visual de dinamisme. Utilitza els recursos gràfics i compositius que creus que puguin donar aquesta sensació.

Es valorarà la composició final amb relació als ítems especificats i el procés de realització que el professor observarà a l'aula mentre els alumnes creen el cartell.

En el **nivell 1**, l'alumne realitza la composició amb els elements predeterminats. En la seva proposta, la sensació de composició dinàmica ve donada només per les característiques gestuals dels elements figuratius i no pel treball compositiu (contraposició de grandàries, repeticions de formes, gradacions o contraposicions de colors, etc.). Compon pensant en la interacció entre les siluetes però no tant tenint en compte tota la superfície espacial: els espais buits, la interrelació entre figura i fons, els pesos i equilibris compositius, etc. Cromàticament busca solucions amb colors bàsics i no explora les possibilitats compositives i sensibles dels colors. Durant el procés de seguida s'estanca a l'hora de fer proves compositives i ja fa prou de fer les primeres sense mirar de millorar-les. Completa amb correcció el treball final.

En el **nivell 2**, l'alumne realitza la composició amb els elements predeterminats. És capaç de donar sensació de composició dinàmica a través de les característiques gestuals dels elements figuratius i, sobretot, pel treball compositiu (contraposició de grandàries, repeticions de formes, gradacions o contraposicions de colors, etc.). Compon pensant en la interacció entre les siluetes però no tant tenint en compte tota la superfície espacial: els espais buits, la interrelació entre figura i fons, els pesos i equilibris compositius, etc. Cromàticament explora les possibilitats compositives i sensibles dels colors. Durant el procés realitza bastantes proves per investigar les possibilitats compositives. Completa bé el resultat final.

En el **nivell 3**, l'alumne realitza la composició amb els elements predeterminats i és capaç de buscar-hi moltes variants possibles, anant més enllà de les propostes més comunes. En les seves propostes la sensació de composició dinàmica ve donada per les característiques gestuals dels elements figuratius i sobretot pel treball compositiu (contraposició de grandàries, repeticions de formes, gradacions o contraposicions de colors, etc.). Compon pensant en la interacció entre les siluetes i l'espai de tot el cartell: els espais buits, la interrelació entre figura i fons, els pesos i equilibris compositius, etc. Cromàticament explora les possibilitats compositives i sensibles dels colors. Durant el procés realitza bastantes proves per investigar les possibilitats compositives, millora les que li semblen més idònies i completa amb detall el resultat final.

COMPETÈNCIA 6

Experimentar i/o improvisar amb instruments i tècniques dels llenguatges artístics

Explicació

L'experimentació i la improvisació són activitats fonamentals dels processos creatius de les diferents disciplines artístiques. Saber experimentar i improvisar vol dir ser capaç de provar, de posar en pràctica coneixements i habilitats, per poder analitzar els resultats i treure'n conclusions. Aquest procés és rellevant en la fase d'ideació o planificació de qualsevol producció artística, en la qual cal investigar amb els elements dels llenguatges propis, amb els materials, les formes, les tècniques i amb l'ús dels instruments i de les eines (el cos, la veu, els instruments musicals, les eines tecnològiques...), que s'adaptin a les nostres intencions formals i expressives.

Aquesta competència pressuposa definir quin és l'objectiu de l'experimentació/improvisació, escollir els instruments, les tècniques i els elements que hi entraran en joc i realitzar les proves que siguin necessàries per fer interaccionar els recursos de diferents maneres.

Els recursos es poden utilitzar de forma estratègica però experimentar implica sortir de la zona de confort i provar coses noves. En aquest nivell educatiu, experimentar suposa observar els resultats obtinguts durant el procés i reflexionar sobre els efectes visuals, sonors i/o corporals que provoquen. Tenir competència per experimentar i/o improvisar comporta la capacitat de prendre decisions en l'acció del mateix procés, fruit de la retroalimentació i la reflexió *in situ*, així com analitzar i valorar els resultats obtinguts per incorporar-los a una producció o a d'altres accions posteriors.

Adquirir l'habilitat d'experimentar i/o improvisar permet assumir i interioritzar la pràctica amb instruments, tècniques i elements dels llenguatges artístics. També predisposa a eixamplar els propis límits expressius, contribueix a descobrir una sensibilitat pròpia i a fomentar l'autonomia personal. Aquesta competència ajuda a desenvolupar processos creatius i interpretatius i, per això, contribueix a fer efectives les competències 3, 4 i 5, així com la competència 7, sobre projectes artístics multidisciplinaris.

Per fer la gradació de la competència s'han tingut en compte criteris relacionats amb la varietat de recursos utilitzats en l'experimentació/improvisació, la capacitat per adaptar, barrejar, modificar i relacionar els elements utilitzats, així com el grau d'autonomia, d'iniciativa i d'imaginació per desenvolupar aquest procés.

Gradació

- 6.1.** Portar a terme un procés d'experimentació i/o improvisació a partir d'una pauta i per mitjà d'instruments i tècniques establertes a través de les quals arribar a una solució o un resultat.
- 6.2.** Cercar recursos i decidir entre els instruments i les tècniques proposades, dur a terme l'experimentació i/o la improvisació, analitzar el resultat i mostrar les possibles aplicacions.
- 6.3.** Cercar amb iniciativa pròpia les eines, les tècniques i els recursos idonis, fer-los interaccionar a través del procés d'experimentació i/o improvisació, analitzar i treure conclusions que permetin transferir el resultat i aplicar-ho a produccions artístiques posteriors.

Continguts clau de música

- Organologia i classificació dels instruments.
 - Criteris de classificació per famílies i agrupacions.
 - Característiques acústiques i tímbriques.
- Tècniques d'interpretació musical i escènica col·laborativa.
 - Assaig i interpretació del repertori a parts iguals i/o diverses.
 - Assaig i interpretació monòdica i/o polifònica del repertori.
 - Conjunt instrumental: tècnica i cura dels instruments, sincronia, interpretació, gaudi i pràctica d'un repertori variat de música antiga, tradicional, moderna, de Catalunya i d'arreu.
 - Pautes per reflexionar i valorar la pròpia interpretació.

- Eines per a la composició i la improvisació.
 - Lectoescriptura musical amb grafies, convencionals i alternatives, per al suport de l'escolta, la interpretació, la creació i la comprensió de la música.
 - Pautes per compondre fragments i peces musicals.
 - Pautes per improvisar individualment i/o col·lectiva fragments amb instruments, la veu i el cos.
 - Pautes per reflexionar i valorar la pròpia producció.
- Rítmica, moviment i percussió corporal.
 - Tècnica corporal, rítmica, moviment, percussió corporal, sincronització, coreografia i coneixement del cos.
- Eines TAC de suport a l'activitat i la producció musical: editors de partitures i so, seqüenciadors, plataformes multimèdia i dispositius variats.
- Art i societat.
 - Atributs característics dels estils i gèneres més rellevants, històrics i contemporanis, amb relació als contextos i les funcions en què van ser creats.
 - Anàlisi i comprensió d'informació cultural i estètica de la música en el seu context històric i social.
 - Expressió raonada d'opinions, oralment i per escrit, emprant una terminologia correcta tot adoptant una actitud oberta, de diàleg i respecte mutu.
- Interacció de les arts.
 - La relació de la música amb les altres arts.
 - Criteris per integrar la creació musical en projectes disciplinaris i transdisciplinaris.

Continguts clau d'educació visual i plàstica

- Elements bàsics de les produccions artístiques.
 - Composició i ordenació de l'espai i del temps.
 - La llum i el color.
 - Estructura i classificació de les formes i funcions.
 - Elements sintàctics en les produccions artístiques.
- Expressió i comunicació.
 - Art, disseny, comunicació visual i audiovisual.
 - Funcions de la comunicació: expressiva o emotiva; cognitiva, apel·lativa o exhortativa; descriptiva; referencial o informativa; poètica o estètica; fàtica; metalingüística.
- Instruments i tècniques analògiques i digitals per a la representació i comunicació visual i audiovisual.
 - Representació descriptiva, d'anàlisi, constructiva, expressiva i intuïtiva.
 - Eines i tècniques analògiques i digitals per al tractament de les imatges.
 - Art, disseny i noves tecnologies.
- Interacció de les arts.
 - Art, artesanía i disseny. Evolució històrica dels conceptes.
 - El treball cooperatiu en la producció artística.
 - Societats i cultures.
- Procediments d'anàlisi de produccions artístiques.
 - L'obra d'art: context, funcions, similituds i diferències respecte a altres societats i cultures.

Orientacions metodològiques

Per avançar progressivament en l'adquisició d'aquesta competència el docent ha de proposar activitats de creació o investigació, de més senzilla a més complexa, que integrin processos en què l'experimentació/improvisació constitueixi una part fonamental del treball.

Un recurs idoni per especificar la tipologia d'activitats que desenvolupen aquesta competència pot ser l'establiment d'una catalogació lògica dels elements involucrats i els paràmetres que intervenen en aquests processos.

Metodològicament cal de tenir present que l'experimentació/improvisació requereix una finalitat, unes premisses prèvies o condicionants, que poden ser més o menys pautats, i un mètode de treball.

La finalitat comporta que l'alumne es faci preguntes sobre per què es fa la l'experimentació/improvisació i amb quins objectius.

En el mètode de treball hi concorren dos aspectes: d'una banda, la tria dels materials, els elements i les eines d'experimentació, i de l'altra, l'ús que es fa de les tècniques d'experimentació. És a dir, que un cop preses una sèrie de decisions prèvies, que en els primers treballs aniran a càrrec del docent, ja s'estarà en el procés d'experimentació/improvisació pròpiament dit.

En aquest moment, l'alumne haurà de fer diferents proves amb els recursos que té: adaptar, modificar, barrejar, relacionar, encadenar, juxtaposar, deformat, sobreposar, ratllar, disminuir, sincronitzar, acompanyar, sonoritzar, accelerar, alentir, etc. També se l'ha de conduir a prendre decisions en l'acció del mateix procés fruit de la retroalimentació i la reflexió *in situ*. Haurà d'aprendre a treure profit de l'assaig-error i aprofundir en l'experimentació dels elements dels quals es treuen resultats desitjats.

S'hauria de plantejar el desenvolupament de processos d'experimentació i d'improvisació de forma individual o grupal per reforçar tant la pròpia iniciativa i autoreflexió, com el joc dialèctic, l'enriquiment i la presa de decisions conjunta. És convenient que es puguin compartir els resultats amb el grup per intercanviar impressions i tenir més elements d'autovaloració. Finalment, el professor convidarà a analitzar i valorar els resultats obtinguts per incorporar-los a una producció o a d'altres accions posteriors.

La flexibilitat a l'hora d'organitzar aquest tipus d'activitats permet adaptar el procés d'experimentació i d'improvisació a la diversitat de l'alumnat d'un mateix grup i graduar-ne prèviament els nivells de dificultat. Al llarg del procés, és important que el professor observi i doni pautes de valoració i retroalimentació als alumnes i els suggereixi possibilitats si necessiten ajuda. També s'ha de preveure flexibilitat en l'ús dels espais de treball i en l'organització del grup, a fi i efecte que els alumnes puguin organitzar el seu procés.

Música

La improvisació musical comporta una dimensió més indeterminada d'experimentació i espontaneïtat que no pas altres activitats d'interpretació o composició musicals.

En tota activitat dirigida a l'assoliment d'aquesta competència hi conflueixen aspectes molt relacionats amb la personalitat de l'alumnat, la seva predisposició, intuïció i capacitat imaginativa, així com l'atzar, la indagació, el tempteig i l'error, etc. Per contrarestar la vaguetat i indefinició d'aquests factors, serà convenient contextualitzar la tasca de la improvisació musical en una activitat vinculada a un treball en un altre llenguatge expressiu, sigui l'elaboració d'un petit audiovisual d'una presentació o exposició temàtica o sigui una sonorització d'una peça teatral, poètica o coreogràfica.

Les activitats idònies per dur a terme la improvisació musical es poden conceptualitzar d'aquesta manera:

- Activitats per conèixer i investigar l'ús d'un determinat instrument, tècnica o recurs expressiu (per exemple, experimentar amb sons d'objectes trobats, de percussió corporal o amb l'instrumental Orff, o experimentar amb l'objectiu d'imitar un element de la naturalesa, com el paisatge sonor d'una selva tropical o d'una gran ciutat).
- Activitats dirigides a la creació d'alguna producció artística (una coreografia, un acompanyament rítmic per a una cançó, una obra pictòrica, el disseny d'un cartell, una composició musical...).
- Activitats encaminades a innovar, variar o transformar una creació prèviament existent (la variació d'algun aspecte d'un tema musical, el ritme, la melodia, l'esquema d'intensitats o timbre, etc.).

Amb relació als paràmetres esmentats en les orientacions metodològiques generals per estructurar les activitats, podem posar els exemples següents:

- Activitats segons els elements i materials emprats
 - Improvisació rítmica: activitats d'improvisació en les quals preval la sincronització temporal amb diferents mitjans i tècniques (moviment, percussió corporal, expressió vocal i/o cant, pràctica instrumental amb instruments o objectes trobats).
 - Improvisació melòdica: activitats d'improvisació en les quals preval les relacions d'altura entre el sons, implicant o no la sincronització temporal (ritme polsat o lliure), i altres elements propis de la melodia (fraseig, articulació dinàmica, etc.), a través de l'expressió vocal i el cant i amb instruments de so determinat. Per exemple, una improvisació sobre l'escala pentatònica es pot fer sobre una pulsació (ritme polsat) o bé sobre l'absència d'aquesta pulsació (ritme lliure).
- Activitats segons la tècnica de la improvisació: aquesta idea designa el ventall de procediments musicals que s'utilitzen, així com les tècniques vocals i instrumentals en tots els seus aspectes i diversitat. Tots aquests procediments es definiran segons el conjunt d'elements i materials que es posen en relació (el ritme, la melodia, l'harmonia, la textura, etc.). En conseqüència, la dificultat de l'activitat residirà en el nombre de paràmetres que s'han de considerar en l'acompliment del procediment. Per això, si l'alumnat no és gaire experimentat en la improvisació, caldrà començar amb tasques que presentin un nombre molt reduït d'elements i ampliar-los gradualment.
- Activitats segons els condicionants: es pot demanar a l'alumnat que experimenti la creació d'una melodia amb un metal·lòfon sobre una escala pentatònica (consigna estricta) o bé seguint una regla establerta pel mateix alumnat (pauta oberta). En el cas de la improvisació sobre una escala pentatònica ens trobem davant d'una consigna que suposa un grau més elevat de consciència executiva. En canvi, la improvisació regida per una pauta oberta suposa un grau elevat d'espontaneïtat i irreflexivitat.

La improvisació musical ha de partir d'una consigna, és a dir, els estímuls o "regles del joc" que fan operatiu el desenvolupament de la improvisació. A l'aula, aquestes regles poden ser consensuades o establertes pel docent i executades per l'alumnat. Un exemple senzill de consigna per a la improvisació pot ser la següent: "Donada una cèl·lula rítmica tocada pel professor/a, improvisa una altra cèl·lula rítmica amb una caixa xinesa com si fos una resposta a la primera".

En una dimensió més complexa, es pot formular una consigna que aplegui diversos paràmetres rítmics, melòdics i, fins i tot, harmònics; per exemple: "Donada la progressió harmònica (I-IV-V-I) que toca el professor/a, improvisa una melodia amb la flauta utilitzant alternativament l'escala major de do i un ritme compost per una negra i dues corxeres (♩ ♪♪)".

Educació visual i plàstica

En el cas de les arts visuals i audiovisuals són més freqüents els processos d'experimentació que els d'improvisació, tot i que en alguns casos també es poden treballar activitats d'improvisació que requereixin pensar una solució creativa a l'instant.

Així, podem trobar nombrosos exemples d'experimentació, conceptual i tècnica, revisant els diferents moments històrics (des de les primeres representacions prehistòriques fins a les modernes produccions audiovisuals). La improvisació apareix a partir dels moviments moderns i d'avantguarda, amb la valoració del resultat dels errors o accidents, provocats o no, com a recurs tècnic i/o expressiu a partir del qual es pot estructurar l'obra. Anomenem *accident* aquell resultat no controlat producte d'una intervenció que obliga l'artista a articular una sèrie d'accions al seu voltant (improvisar).

L'experimentació suposa un acte voluntari sotmès a un mètode d'estudi i d'observació de l'experiència amb una previsió de resultats. La improvisació es refereix a una tècnica que funciona com a punt de partida dins de la creació plàstica visual o audiovisual sense un fi predeterminat.

En les activitats de treball sobre l'experimentació el professor coneix o pot preveure un o més resultats, però l'alumne els ha de descobrir, com propostes de barreja de colors (creacions d'harmonia i contrast), fotografia amb diferents objectius (obturació, velocitat), estampació (en relleu, al buit), etcètera. En les activitats d'improvisació no existeix aquesta possible previsió de resultats. Es treballen sobretot aspectes com la intuïció, la imaginació, la desimboltura i, especialment, els criteris de selecció de resultats com la reutilització de materials, la provocació d'errors o accidents en l'obra, l'estampació de monotips, etcètera.

L'aula s'ha de configurar com un espai on es puguin crear situacions que afavoreixin els processos d'experimentació, improvisació i creació. S'han de proporcionar patrons que no s'han de convertir en models a copiar sinó que han de ser una forma de provocar l'imaginari personal.

Les primeres activitats poden partir "d'accidents provocats", que han d'obligar a improvisar, pensar, valorar, decidir, manipular i experimentar per arribar a un producte determinat. Com a exemples es proposa: compondre a partir d'una primera taca, utilitzar per dibuixar una eina que no li és pròpia, utilitzar un suport diferent a l'habitual, dissenyar un nou objecte a partir d'un altre o construir a partir de fragments (d'objectes, de fotografies, de filmacions...). No ens ha d'interessar tant un resultat bonic com l'atreviment i la pèrdua de por sobre les accions i el respecte cap al producte resultant, entenent que l'experiència, a partir de l'experimentació o improvisació, ens proporciona, després d'una anàlisi i avaluació, coneixement i capacitat d'actuació.

El procés d'experimentació i/o improvisació es pot estructurar en quatre moments. Cal intentar treballar aquesta seqüència, tot i que no ha de ser un esquema rígid. Se'n pot variar l'ordre, insistir més en una part que en una altra o eliminar-ne una.

- L'observació: és el punt de partida. A partir de l'observació d'un estímul o motivació (percepció auditiva, tàctil, visual, olfactiva, gustativa) s'ha de generar l'activitat.
- L'experimentació: cal que en tota activitat experimental es doni lloc i temps per al treball sobre els materials, les eines, els suports, les tècniques i els elements del llenguatge plàstic, per conèixer-ne els límits i les possibilitats. La descoberta en l'ús de les característiques dels materials, eines i suports és la base per a la creació d'un llenguatge propi i l'afany de noves recerques.
- L'avaluació i la comunicació: un cop acabada l'experimentació s'han d'avaluar els resultats sota uns criteris prèviament marcats que depenen de la finalitat (estètica, formal, tècnica o conceptual). L'activitat s'avalua de manera individual o grupal, per prendre consciència de l'aprenentatge realitzat a partir de la verbalització i l'intercanvi d'experiències.
- La creació: es tracta de transferir el resultat d'aquesta experimentació a una altra producció artística.

Amb relació als paràmetres esmentats en les orientacions metodològiques generals per estructurar les activitats, podem posar els exemples següents:

- Experimentar amb els instruments o les eines a l'abast (el cos, la veu, les eines tecnològiques...).
- Utilitzar materials i objectes (paper doblegat, material reciclat...).
- Aplicar les tècniques i procediments, i les accions que exercim per fer-ho (el collage, la repetició...).
- Fer ús dels elements dels llenguatges artístics (les textures, el ritme, la velocitat...).

Les activitats idònies per integrar processos d'experimentació en educació visual i plàstica són:

- Activitats dirigides a la creació d'alguna producció artística (una coreografia, una obra pictòrica, el disseny d'un cartell...).
- Activitats que pretenen conèixer i investigar l'ús d'un determinat instrument, tècnica o recurs expressiu (els tràvelings cinematogràfics, la composició modular, dibuixos amb tinta i pinzell...).
- Activitats per innovar, variar o transformar una creació prèviament existent (el redisseny d'un objecte, la re-interpretació d'una obra d'art, la creació d'una tipografia...).

A banda de treballar l'experimentació tècnica, l'activitat haurà de tenir un referent temàtic o conceptual:

- Sobre el món personal (o del grup): percepcions i/o vivències pròpies, sensacions, sentiments, emocions, etc.
- Sobre l'entorn: des del paisatge (urbà o natural) i els objectes fins a les persones, els fenòmens meteorològics i les estacions, els fenòmens socials o moments històrics, etc.
- Sobre conceptes abstractes: representació de conceptes que no tenen un referent físic immediat (l'amor, l'amistat, l'alegria, etc.).
- Sobre el món de l'art: les produccions artístiques d'artistes reconeguts poden ser font d'inspiració o, de forma més genèrica, els moviments artístics amb la seva concepció de l'art i propostes artístiques poden servir com a models.

Orientacions per a l'avaluació

El caràcter procedimental de l'experimentació/improvisació comporta que com a indicador de l'assoliment de la competència s'hagi de considerar el desenvolupament de tot el procés a partir d'unes pautes determinades.

En els processos d'experimentació o improvisació hi entren en joc elements que poden semblar vagues de valorar, com l'espontaneïtat, la intuïció, la imaginació, l'atzar, la indagació, el tempteig, l'error, la reiteració..., però que analitzats dins d'un procés ens porta a veure si l'alumne els ha posat en joc o no.

Per avaluar aquesta competència no ens podem basar només en els resultats obtinguts per l'alumne, sinó que ens hem de centrar a analitzar la manera amb què ha dut a terme el procés d'experimentació o d'improvisació i n'ha tret profit, i quin grau d'autonomia ha demostrat per fer-ho. Per tant, els elements de valoració que ens permeten avaluar aquesta competència estan lligats a analitzar el procés d'experimentació, és a dir, a valorar la capacitat de l'alumne per definir els objectius de l'experimentació, triar-ne els recursos, provar-los, descartar intents, repetir-ne i millorar-ne d'altres, analitzar els resultats i triar els més idonis.

Per poder fer aquest tipus d'avaluació el professorat ha de disposar d'informació sobre el procés d'experimentació que l'alumnat ha portat a terme. A més de l'observació i l'escolta directa que el professorat pugui fer mentre els alumnes treballen, es proposa incloure eines que facilitin l'obtenció d'aquesta informació i que, al mateix temps, siguin útils en el procés d'aprenentatge i en l'organització de l'experimentació.

Música

La improvisació musical és una activitat que implica un procés materialitzat en un producte intrínsecament efímer malgrat que es pugui fixar a través de l'enregistrament o la transcripció. Aquest enregistrament audiovisual és una eina eficaç per detectar la coherència entre el procés i el producte final; és a dir, que hi hagi coherència entre les consignes donades i la realització efectiva de la improvisació musical, però també coherència en el desenvolupament de la improvisació segons els graus de fluïdesa, flexibilitat, originalitat i elaboració mostrats.

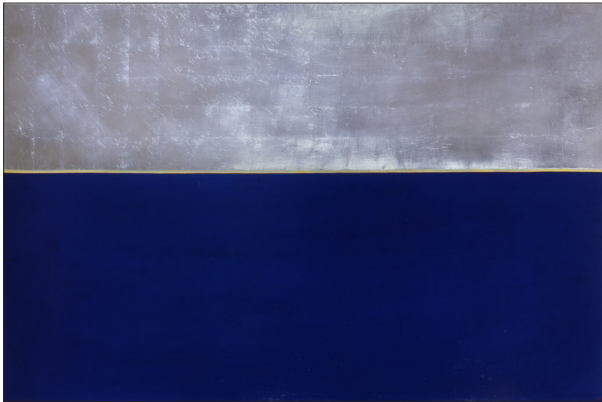
Per avaluar els diversos nivells d'assoliment de la competència poden ser útils indicadors com els que s'ofereixen a continuació:

Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Improvisa a partir d'una consigna determinada seguint les orientacions proposades.	Improvisa a partir d'una consigna determinada aportant fluïdesa i flexibilitat als requeriments establerts.	Improvisa a partir d'una consigna determinada aportant fluïdesa, flexibilitat, originalitat i elaboració als requeriments establerts.
Explora les possibilitats creatives de la improvisació musical amb cura dels detalls (elaboració) proposats a la consigna.	Explora les possibilitats creatives de la improvisació musical explicitades a la consigna amb fluïdesa, flexibilitat i elaboració.	Explora les possibilitats creatives de la improvisació musical explicitades a la consigna amb fluïdesa, flexibilitat, originalitat i elaboració.
Integra els factors de la improvisació musical (exploració-execució) d'una forma coherent i estructurada segons les indicacions proposades a la consigna.	Integra els factors de la improvisació musical (exploració-execució) d'una forma coherent i estructurada, aportant solucions personals als problemes sorgits en la interpretació i l'aplicació de la consigna.	Integra els factors de la improvisació musical (exploració-execució) d'una forma coherent i estructurada, aportant solucions personals, amb fluïdesa i flexibilitat, als problemes sorgits en la interpretació i l'aplicació de la consigna.
Explicita oralment i/o per escrit d'una forma descriptiva les activitats realitzades dins del procés de la improvisació musical.	Explicita oralment i/o per escrit d'una forma crítica les activitats realitzades dins del procés de la improvisació musical.	Explicita oralment i/o per escrit d'una forma crítica les activitats realitzades dins del procés de la improvisació musical, tot reflexionant sobre la pròpia actuació.
(...)	(...)	(...)

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat que permet avaluar el nivell d'adquisició de la competència.

Sonorització improvisada d'imatges

Confecciona una presentació multimèdia amb algun editor de presentacions que contingui com a banda sonora l'enregistrament d'una improvisació musical basada en uns sons que representin allò que suggereixen les dues imatges que es presenten a continuació:

Imatge 1. *Grand horizon bleu*. Anna-Eva Bergman, 1969.
Fondation Hartung Bergman © Copyright 2013

Imatge 2. *Sommerwolken*. Emil Nolde, 1913.
Museu Thyssen-Bornemisza, Madrid.

Aquesta activitat té quatre fases:

1. Observa les imatges i defineix quina emoció suggereix cadascuna d'elles i quins elements diferencials mostren.
2. Explora i dissenya un pla de la improvisació musical tenint en compte el paral·lisme que has definit entre les formes de les imatges i les formes sonores que t'han suggerit.
3. Enregistra en àudio la improvisació musical utilitzant algun programa d'edició d'àudio i elabora la presentació multimèdia inserint-hi aquest enregistrament com a banda sonora.
4. Escriu un text en què descriguis tot el procés i les reflexions que t'han conduït a la confecció de la teva improvisació musical.

En el **nivell 1**, l'alumne fa una improvisació musical dins els marges d'una consigna determinada, explorant les possibilitats creatives amb cura dels detalls i coherència entre els diversos factors involucrats. El resultat global mostra un grau mínim de coherència i analogia entre la forma de les imatges i la improvisació realitzada.

En el **nivell 2**, l'alumne fa una improvisació musical partint d'una consigna determinada, explorant les seves possibilitats creatives amb fluïdesa, flexibilitat i tenint cura dels detalls. Integra de forma coherent i estructurada els factors implicats i aporta solucions personals. Consensua les propostes amb el grup tot suggerint noves idees i explicita les activitats realitzades. El resultat global mostra un grau elevat de coherència i analogia entre la forma de les imatges i la improvisació realitzada.

En el **nivell 3**, l'alumne fa una improvisació musical a partir d'una consigna orientadora, explorant les seves possibilitats creatives i integrant de forma coherent i estructurada els factors del procés, aportant-hi moltes idees. El resultat global mostra de forma evident la coherència i analogia entre la forma de les imatges i la improvisació realitzada.

Educació visual i plàstica

Per a l'avaluació de l'experimentació cal comptar que el seguiment de tot el procés queda registrat en diaris de proves, reculls d'esbossos, llibres d'artista, portafolis, documentació fotogràfica, documentació audiovisual de les proves, explicacions escrites sobre el procés seguit, quadre d'anotació de proves, entre d'altres. En el cas que aquest procés formi part d'una activitat de creació més completa seria convenient que l'experimentació esdevingués un dels elements a valorar dins dels criteris d'avaluació.

Per avaluar els diversos nivells d'assoliment de la competència poden ser útils indicadors com els següents:

Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Du a terme el procés d'experimentació amb coherència amb l'objectiu proposat.	Du a terme el procés d'experimentació amb coherència amb l'objectiu proposat i hi introdueix canvis si li sembla oportú.	Defineix l'objectiu que guiarà el procés d'experimentació i actua amb coherència amb les pautes que ell mateix s'ha marcat.
Porta a terme el procés d'experimentació o improvisació amb els recursos que se li han indicat.	Cerca i escull d'entre els recursos proposats els que li semblen més idonis per a l'experimentació o improvisació.	Cerca per iniciativa pròpia els recursos que li semblen més idonis per a l'experimentació o improvisació.
Fa les proves cenyint-se a la pauta de les possibles accions a realitzar.	Fa les proves per iniciativa pròpia, traient partit d'accions ja conegudes i incorporant-ne algunes de noves.	Fa les proves fent interactuar els recursos de formes molt diverses, aprofita l'experiència per fer-ho però hi incorpora elements d'innovació.
Tria el resultat que li sembla més idoni dels realitzats segons els objectius preestablerts.	Analitza i treu conclusions dels resultats de l'experimentació o improvisació, tria els més idonis i els aplica a produccions artístiques posteriors.	Analitza els resultats al llarg de tot el procés d'experimentació o improvisació i hi reflexiona. Explora les proves que li semblen més encertades per treure'n un resultat més idoni. Aplica els resultats a produccions artístiques posteriors.
Organitza el procés d'experimentació o improvisació seguint una pauta donada.	Organitza el procés d'experimentació o improvisació amb ajudes i guies puntuals.	Organitza el procés d'experimentació o improvisació amb autonomia.
(...)	(...)	(...)

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat que permet avaluar el nivell d'adquisició de la competència.

Capturem el moviment

Es proposa fer una experimentació que explori les potencialitats tècniques, creatives i significatives del moviment servint-nos de la fotografia. Els alumnes han d'experimentar amb la captació del moviment a través d'una càmera fotogràfica tot buscant les potencialitats formals i expressives dels resultats obtinguts. Abans de fer l'activitat els alumnes han de saber com funciona una càmera fotogràfica i, sobretot, com funciona la velocitat d'obturació que permet fer instantànies o capturar els cossos en moviment.

Es pot partir de la projecció d'obres de fotògrafs que han utilitzat el moviment com a recurs creatiu. Els autors poden servir de motiu d'inspiració o de punt de partida per a l'experimentació perquè fan veure als alumnes vies per explorar: capturar salts, rotacions i d'altres moviments; fer fotografies amb persones quietes i d'altres que es mouen, de llums que es mouen en la foscor o estroboscòpiques; fer ràfegues de fotos de persones en moviment; moure la càmera, etc. Conjuntament amb l'observació d'aula, aquests reculls permetran avaluar el procés d'experimentació. El document es pot lliurar imprès o de forma digital.

Als alumnes se'ls demana:

- Experimenta amb la captació del moviment a través d'una càmera fotogràfica tot buscant les potencialitats formals i expressives dels resultats obtinguts.
- Pots provar el que vulguis sempre jugant amb el moviment dels cossos, el moviment de la càmera i la velocitat d'obturació. Els fotògrafs que hem vist et pot servir de referència.
- Cal que valoris els resultats que vas obtenint i que exploris els que et semblin més idonis.
- S'ha de presentar una selecció de les proves realitzades que siguin una mostra del que has experimentat. Col·loca les fotografies en un document, reduint-les de grandària i ordenant-les unes al costat de les altres com si fossin tires de proves. Acompanya cada tira d'una frase explicativa del que has experimentat. Tria les dues o tres fotografies que consideris més interessants de tota l'experimentació i inclou-les en el document augmentant-ne la grandària.

En el **nivell 1**, l'alumne experimenta només amb alguna de les possibilitats que s'han explicat en les orientacions. Obté resultats tècnics correctes però es conforma amb les fotografies que fa inicialment: no explora del tot les possibilitats formals i significatives dels resultats que obté i no investiga més sobre els resultats que considera més positius. Tampoc no explora gaire totes les possibilitats que li poden donar els diferents tipus de moviments i la relació entre paràmetres tècnics, com la velocitat d'obturació, la velocitat dels cossos o la distància a la qual es fotografien. Es conforma amb els recursos que té més a l'abast. Lliure les tires de fotografies presentades correctament, tot i que sense haver pensat del tot la seva col·locació i explicació, que es queda en un pla molt descriptiu.

En el **nivell 2**, l'alumne experimenta amb les possibilitats que s'han explicat en les orientacions. Obté bons resultats tècnics, explora les possibilitats formals i significatives dels resultats que obté i aprofundeix en els resultats que considera més positius. Explora els resultats que li poden donar els diferents tipus de moviments i la relació entre paràmetres tècnics, com la velocitat d'obturació, la velocitat dels cossos o la distància a la qual es fotografien i el tipus d'enquadrament. No busca fer les fotografies en diferents espais, amb diferents objectes o cossos. Es conforma amb els recursos que té més a l'abast però en treu profit per experimentar les seves múltiples possibilitats. Fa una tria correcta de les fotografies i lliura les tires fotogràfiques seguint el procés d'experimentació i remarcant els resultats que considera positius.

En el **nivell 3**, l'alumne experimenta amb les possibilitats que s'han explicat en les orientacions, però també busca d'altres tipus de propostes. Obté resultats tècnics òptims, explora les possibilitats formals i significatives dels resultats que obté i aprofundeix en els resultats que considera més positius. Explora els resultats que li poden donar els diferents tipus de moviments i la relació entre paràmetres tècnics, com la velocitat d'obturació, la velocitat dels cossos o la distància a la qual es fotografien i el tipus d'enquadrament. Busca fer les fotografies en diferents espais, amb diferents objectes o cossos i d'altres recursos no aconsellats. Treu profit dels recursos que té més a l'abast però en busca de nous per iniciar noves vies d'experimentació. Fa una tria correcta de les fotografies i lliura les tires fotogràfiques seguint el procés d'experimentació, remarcant els resultats que considera positius i argumentant les seves decisions.

COMPETÈNCIA 7

Desenvolupar projectes artístics disciplinaris o transdisciplinaris tant personals com col·lectius

Explicació

Desenvolupar projectes artístics comporta iniciar un procés de reflexió i indagació sobre un tema, definir i organitzar un pla de treball amb metodologies i eines pròpies de l'àmbit artístic i d'altres àmbits per arribar a una producció i a unes conclusions finals.

Els projectes disciplinaris combinen diferents continguts d'un mateix àmbit de coneixement i els projectes transdisciplinaris impliquen altres àmbits i una interrelació més complexa entre els elements que concorren en el seu disseny i producció:

- Impliquen una o diferents disciplines artístiques.
- Involucren les disciplines d'arts amb altres disciplines i/o matèries.
- Sorgeixen del contacte entre la comunitat educativa i el seu entorn social i cultural.

És una competència que implica pràcticament totes les altres competències per desenvolupar-se correctament. Concretament es relaciona amb:

- La competència 6, pel que fa a la flexibilització de les experimentacions i improvisacions.
- La competència 9, en tant que els processos de creació dels projectes fomenten el gaudi en les produccions artístiques.
- La competència 10, atès que els projectes artístics incorporen sovint idees i missatges que van més enllà de la funció estètica per projectar-se en la dimensió dels valors socials.

Els criteris per establir els nivells de gradació es fonamenten en la capacitat de desenvolupament d'un projecte, des del seguiment d'un pla previ fins a la seva organització de forma autònoma en totes les seves fases, i del treball en diferents disciplines amb més o menys suport i orientació.

Gradació

- 7.1.** Ser capaç de desenvolupar el projecte amb un pla previ establert, aplicar disciplines diverses amb el suport i la guia del professor.
- 7.2.** Mostrar certa iniciativa, autonomia i grau d'implicació en el desenvolupament del projecte, i començar a aplicar diferents disciplines amb una mínima orientació.
- 7.3.** Mostrar capacitat per organitzar el projecte autònomament i desenvolupar les fases. Ser capaç de treballar amb diferents disciplines, treure i argumentar les conclusions del treball realitzat.

Continguts clau de música

- Eines TAC de suport a l'activitat i la producció musical: editors de partitures i so, seqüenciadors, plataformes multimèdia i dispositius variats.
- Art i societat.
 - Atributs característics dels estils i gèneres més rellevants, històrics i contemporanis, amb relació als contextos i les funcions en què van ser creats.
 - Anàlisi i comprensió d'informació cultural i estètica de la música en el seu context històric i social.
 - Expressió raonada d'opinions, oralment i per escrit, emprant una terminologia correcta tot adoptant una actitud oberta, de diàleg i respecte mutu.
- Art i compromís.
 - Usos prosocials i altruistes de la música i la seva praxi.
 - Contaminació acústica de l'entorn ambiental i les seves repercussions.
- Interacció de les arts.
 - La relació de la música amb les altres arts.
 - Criteris per integrar la creació musical en projectes disciplinaris i transdisciplinaris.

Continguts clau d'educació visual i plàstica

- Llenguatges artístics: procediments, ús i interrelació.
 - Procediments tècnics de representació, processos artístics i tècniques de comunicació visual i audiovisual.
 - Processos creatius.
 - Art, disseny i noves tecnologies.
- Instruments i tècniques analògiques i digitals per a la representació i comunicació visual i audiovisual.
 - Representació descriptiva, d'anàlisi, constructiva, expressiva i intuïtiva.
 - Eines i tècniques analògiques i digitals per al tractament de les imatges.
 - Art, disseny i noves tecnologies.
- Art i societat.
 - L'obra d'art: context, funcions, similituds i diferències respecte a altres societats i cultures.
 - El paper de l'artista en els diferents moments històrics.
- Art i compromís.
 - Funció social de les produccions artístiques en l'actualitat.
 - Els mitjans de comunicació de massa.
- Interacció de les arts.
 - Art, artesanía i disseny. Evolució històrica dels conceptes.
 - El treball cooperatiu en la producció artística.
 - Societats i cultures.
- Metodologia projectual.
 - El procés projectual. Etapes en la realització d'un projecte.
 - El treball cooperatiu en la producció artística.

Orientacions metodològiques

La competència en el desenvolupament de projectes artístics comporta la contextualització dels aprenentatges i la participació activa de l'alumnat. Suposa concebre l'aula com un espai d'investigació, recerca i reflexió, on es treballa establint diàleg i reflexió entre el professorat i l'alumnat, de manera que aflorin les necessitats que genera el projecte i on s'aprèn de les interaccions amb els altres amb l'objectiu de construir un producte determinat.

El professorat ha d'organitzar un entorn d'aprenentatge ric i estimulante que proporcioni un ambient físic i/o virtual en què es puguin integrar els diversos àmbits involucrats en el projecte. Al mateix temps ha de proporcionar l'orientació i el guiatge necessaris perquè l'alumne pugui extrapolar els coneixements i procediments des d'un context disciplinari concret fins a la pràctica de la vida quotidiana. Fer de guia suposa: marcar l'arrencada del projecte, oferir eines i recursos per a la seva organització, fer preguntes als alumnes per promoure la reflexió i, sobretot, generar l'espai on cada alumne pugui aportar el seu coneixement i construir les seves experiències.

Tot i que es poden planificar projectes individuals, l'experiència més gratificant es dona quan els projectes es porten a terme en equip. Per aquest motiu, cal potenciar l'aprenentatge entre iguals perquè és el que permet discutir, regular i aplicar el coneixement de forma cooperativa.

Per això és aconsellable organitzar els grups segons alguna tècnica d'aprenentatge cooperatiu. Per exemple, es pot utilitzar la tècnica coneguda com a trencaclosques o *jigsaw*, en què els estudiants es divideixen en petits equips, de cinc o sis membres, cadascun dels quals pertany a dos grups diferenciats: el grup d'experts, conjunt d'alumnes especialitzats en alguna tasca del projecte, i el grup base, format per un membre de cada especialitat que s'encarrega de traslladar als altres membres del grup el contingut específic tractat en el grup d'experts. Durant el projecte, s'aniran alternant sessions amb els dos tipus de grup. La dinàmica del treball en el grup base és on es gesten les decisions per portar a terme la recerca de la informació que finalitza amb una exposició pública del treball realitzat.

El projecte es pot iniciar amb la proposta del professorat d'un tema o pot sorgir de preguntes que formulin els mateixos alumnes fruit de l'exploració de l'entorn, de la visita a una exposició, de la troballa d'una obra d'art o d'un treball previ fet a l'aula, per exemple. Per tant, en els projectes transdisciplinaris es poden investigar temes molt diversos, com:

- Esdeveniments socials rellevants.
- Temes d'interès social i cultural.
- Continguts curriculars de les matèries donant-los una mirada global, transversal i integradora.
- Temes propers a l'entorn dels alumnes o del centre.

La seqüència esquemàtica d'un projecte pot seguir aquestes actuacions:

- Discussió i tria del tema a treballar (entre l'alumnat i el professorat).
- Establiment dels grups base.
- Recull dels coneixements previs i del plantejament d'aquelles qüestions que es volen investigar.
- Confecció del guió de treball dins del grup base i acord sobre l'organització, les tasques i els rols dels membres del grup.
- Organització i tasques del grup d'experts: fonts d'informació, temporalització de les tasques, acord amb relació a la transferència al grup base, etc.
- Recerca, aportació d'informació i producció artística (grups base i grups d'experts).
- Desenvolupament dels apartats del guió de treball (grups base).
- Exposició pública, debat i reflexió del procés i el producte final (grups base).
- Coavaluació i autoavaluació del procés seguit i conscienciació del que s'ha après (grups base i grups d'experts).

El procés a seguir dependrà de la complexitat del projecte, ja que n'hi poden haver de curta durada o de més llargs. Cal donar eines per tal que els alumnes siguin capaços d'autogestionar-se, establir rols, buscar vies de consens i d'autoavaluació.

Sigui quin sigui el tema del projecte, per treballar aquesta competència es proposa que l'art sigui l'eix que l'articuli. A partir del tema plantejat, el professorat promou que l'alumnat comenci a desenvolupar el projecte partint dels coneixements que tenen sobre el tema de treball i de l'aplicació de les eines pròpies de l'àmbit artístic o d'altres àmbits de coneixement.

Per exemple, es pot desenvolupar un projecte que intenti respondre a la pregunta: "Què coneixem del riu de la nostra població?", que pot portar a treballar de forma integrada aspectes de diferents àmbits, com el científicotecnològic, el social i l'artístic. Suposa plantejar que:

- L'art ens aporta eines per aproximar-nos a la realitat, per observar, escoltar, recollir informació, capturar o traduir-ne les impressions. Això ho podem fer a través de sistemes visuals o audiovisuals de notació (dibuixos, fotografies, vídeos, enregistraments sonors), d'un treball d'etnografia visual, recollint objectes, etc. Si pensem en el projecte sobre el riu, es pot fer una primera descoberta del riu a partir d'una exploració fotogràfica o es pot elaborar un mapa visual amb allò que anem trobant al llarg del recorregut del riu. També es pot partir d'una recerca sobre les peces de música tradicional o popularitzades que tracten algun aspecte dels rius, com l'emblemàtica jota cantada, tocada i ballada de les Terres de l'Ebre, o bé del repertori de música culta, com el vals *El Danubi blau* de Johann Strauss o "El Moldava", un dels sis poemes simfònics de l'obra *La meva pàtria*, de Bedrich Smetana.
- Les obres d'art o les trajectòries dels artistes i compositors o intèrprets poden aportar punts de referència per a la reflexió sobre un tema i, per tant, poden ser material de treball del projecte. En el cas del projecte del riu,

es poden utilitzar les obres de músics, fotògrafs, documentalistes o il·lustradors que treballin amb temes que tinguin relació amb els rius.

- L'art ens aporta eines per reflexionar sobre el tema que s'estigui investigant. Permet acostar-s'hi de forma sensible, metafòrica, conceptual, personal i emocional. Des de l'elaboració de representacions, mapes, jocs o discursos visuals i audiovisuals, la interpretació de peces musicals sobre una temàtica donada, fins a la interacció directa amb espais, objectes i persones. Tot ens pot servir per investigar.

Per al projecte del riu, es poden entrevistar o fotografiar persones que estiguin vinculades al riu o fotografiar els llocs del riu importants per a elles; es poden buscar fotografies velles del riu i contextualitzar-les; es poden recollir i col·leccionar objectes trobats al riu per classificar-los i relacionar-los; es pot fer un mural del recorregut del riu i anar-hi situant altres elements vinculats a l'àmbit social, entre d'altres. A aquestes activitats s'hi pot afegir també la recerca i interpretació del repertori musical i coreogràfic tradicional vinculat al tema. Aquestes eines ajuden a obtenir informació, elaborar-la i reflexionar sobre el que ens interessa del riu, integrant-hi elements sensibles, subjectius i perceptius de diferents àmbits.

- L'art permet generar un nou producte o un producte final que serveix d'eina de comunicació o d'interacció dins del mateix grup d'alumnes o fora. Les eines pròpies del llenguatge artístic actuen com a mitjà per presentar i exposar les conclusions o el procés seguit durant la investigació.

Seguint amb l'exemple del riu, es pot organitzar una exposició final per fer públic tot allò que hem après o realitzar un audiovisual per mostrar el procés de descoberta que s'ha seguit durant el projecte. Per exemple, es pot fer una exposició de retrats fotogràfics, acompanyats d'apunts escrits, sobre persones que tenen relació amb el riu (pescadors, educadors, industrials, agricultors, ambientalistes, ecologistes, esportistes...) o bé es pot fer una exposició amb els objectes trobats per parlar de la salut i l'estat de conservació del riu. En aquest cas, la interpretació i la composició musicals hi poden tenir un paper rellevant, ja que es pot elaborar una nova lletra sobre una melodia ja existent, sonoritzar els audiovisuals elaborats o crear una ambientació musical de l'exposició o la instal·lació.

Orientacions per a l'avaluació

Ateses les característiques metodològiques dels projectes fóra bo que l'avaluació d'aquesta competència es fes de forma col·legiada entre el professorat de les diverses matèries implicades.

El professorat ha de disposar d'informació del procés d'investigació que l'alumnat ha dut a terme. A més de l'observació i l'escolta directa que es pugui fer mentre els alumnes treballen, es proposa incloure les mateixes eines que ha fet servir l'alumnat per autoavaluar-se (diaris, portafolis, graelles d'autoavaluació...) com a referència de l'evolució de l'alumnat durant el procés d'aprenentatge que suposa el projecte.

Per avaluar els diversos nivells d'assoliment de la competència poden ser útils indicadors com els que s'ofereixen a continuació:

Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Organitza i desenvolupa un pla de treball prèviament establert.	Organitza i desenvolupa un pla de treball prèviament establert i aporta algunes idees.	Organitza i desenvolupa autònomament un pla de treball, aporta noves idees i involucra la resta del grup.
Integra continguts de les diferents disciplines en el projecte.	Integra i relaciona continguts de les diferents disciplines en el projecte.	Integra i relaciona autònomament continguts de diferents disciplines i argumenta amb iniciativa personal les conclusions del treball realitzat.
Mostra un grau suficient d'implicació, compromís personal i habilitats interpersonals en les interaccions amb els altres en les diferents fases del projecte.	Mostra un alt grau d'implicació, compromís personal i habilitats interpersonals en les interaccions amb els altres en les diferents fases del projecte.	Mostra un alt grau de maduresa en la seva implicació, compromís personal i habilitats interpersonals en les interaccions amb els altres en les diferents fases del projecte, oferint suport i mostrant lideratge.
Utilitza els recursos i els processos artístics consensuats amb una certa coherència.	Utilitza els recursos i els processos artístics consensuats d'una manera coherent aportant idees.	Utilitza autònomament i amb domini una gran varietat de recursos consensuats de manera coherent, aporta idees i integra les dels altres.
Explicita oralment o per escrit el procés seguit, les seves experiències al llarg del projecte i els aprenentatges assolits de forma descriptiva.	Explicita oralment o per escrit el procés seguit, les seves experiències al llarg del projecte, els aprenentatges assolits i els resultats obtinguts d'una forma crítica i reflexiva.	Explicita oralment o per escrit el procés seguit, les seves experiències al llarg del projecte, els aprenentatges assolits d'una forma crítica, reflexiva i autònoma, tot integrant en un discurs coherent i global els elements en joc i l'activitat realitzada.
(...)	(...)	(...)

A més de l'avaluació que el professorat fa sobre el grau d'assoliment d'aquesta competència, en el cas del treball per projectes sembla molt adequat introduir també la coavaluació entre els alumnes, atès que han conviut i han treballat junts en un projecte comú. Els alumnes faran rúbriques d'avaluació que poden enriquir la informació dels diaris de seguiment, reculls del material generat, portafolis, documentació fotogràfica, video-gràfica o sonora del procés, i explicacions escrites o orals sobre el procés seguit.

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat d'avaluació:

Què coneixem del riu de la nostra població?

Aquest projecte pren com a eix temàtic “El riu de la població del centre”. És un tema que es proposa als alumnes per treballar globalment des dels àmbits científicotecnològic, social i artístic i fer-ho en equip. El nombre d'alumnes i la composició dels grups, així com la temporització, queda a iniciativa del docent.

Es demana als alumnes que realitzin el projecte seguint les següents indicacions:

- En el grup de treball us implicareu conjuntament en les tasques següents:
 - Recollir informació sobre el recorregut del riu amb fotografies i dibuixos, a partir d'una visita a l'entorn del riu.
 - Distribuir-vos les tasques concretes per a la cerca d'informació sobre els temes que heu decidit incloure en el projecte.
 - Decidir les tècniques artístiques que es faran servir per obtenir el producte final.
 - Repartir-vos els rols de cada membre per fer l'exposició final en públic.
- Cada alumne farà les tasques acordades pel grup en les diferents etapes del projecte de forma individual: recollida d'informació en l'entorn del riu, elaboració de la part corresponent de la producció final amb les tècniques artístiques acordades pel grup i exposició en públic del producte final.
- Per deixar constància de l'aportació de cada alumne al projecte, escriureu un diari personalitzat, en què descriureu les tasques realitzades per vosaltres, com ho heu fet i per què. Per fer-ho, és convenient que us reserveu una estona cada dia del temps assignat per realitzar el projecte.

Tot i que el projecte es planteja per treballar en equip, l'avaluació serà individual. Les eines per fer-ho seran:

1. Observacions d'aula: els professors involucrats dedicaran algunes sessions a observar i valorar com l'alumnat desenvolupa les tasques que els pertocuen i quin és el seu grau d'implicació en el projecte.
2. Diari del projecte: la revisió del diari per part del professorat ha de permetre efectuar valoracions sobre la coherència del treball realitzat per cada alumne. Els professors avaluaran el grau d'implicació en el projecte, el grau d'autonomia a l'hora de treballar al llarg del procés i la capacitat que mostra en el treball de les diferents disciplines implicades en el projecte.
3. Presentació del projecte: la participació de cada alumne en la presentació de l'exposició també proporciona evidències al professorat sobre el seu grau d'implicació en el projecte i l'habilitat d'explicitació dels processos efectuats.

En el **nivell 1**, l'alumne realitza correctament les activitats que han estat prèviament establertes i col·labora i s'implica en les tasques del grup. Presenta un mínim d'iniciativa, per fer propostes i donar l'opinió sobre la temàtica escollida. Utilitza els recursos i els processos artístics consensuats de manera coherent respecte de l'objectiu proposat. En el diari es detecta que és mínimament capaç de fer una descripció dels passos seguits per a la realització del projecte i dels resultats finals, així com de les experiències viscudes. Participa en la presentació final de forma discreta i exposa la part que li correspon.

En el **nivell 2**, l'alumne col·labora durant el procés a establir les activitats que s'han de realitzar, les desenvolupa correctament i s'implica en les tasques del grup. Presenta iniciativa a proposar idees i donar opinions sobre els coneixements que afecten el tema triat i sobre com s'han d'utilitzar els recursos artístics. Utilitza els recursos i els processos artístics consensuats d'una manera coherent respecte de l'objectiu inicial, proposant canvis si li sembla pertinent. En el diari es detecta que és capaç de descriure amb detall els passos seguits per a la realització del projecte i dels resultats finals, i de les experiències viscudes. Exposa amb fluïdesa les seves aportacions al projecte en l'exposició final i dóna coherència a la seva part de l'exposició amb la dels companys.

En el **nivell 3**, l'alumne col·labora durant el procés a establir les activitats que s'han de realitzar, les desenvolupa correctament, és capaç de prendre la iniciativa i d'involucrar i coordinar la resta de membres del grup. Presenta molta iniciativa a proposar idees i donar opinions sobre els coneixements que afecten la temàtica triada i sobre com s'han d'utilitzar els recursos artístics. Utilitza els recursos i els processos artístics consensuats d'una manera coherent respecte de l'objectiu inicial, proposant canvis si li sembla pertinent. Presenta un alt grau de reflexió sobre el procés que se segueix i sobre els coneixements que es treballen. En el diari es detecta que és capaç de fer una descripció detallada dels passos seguits per a la realització del projecte i dels resultats finals amb sentit crític positiu, argumentant les idees i les opinions que s'han pres. Exposa les experiències viscudes i argumenta amb detall d'explicacions el procés que han seguit. Mostra capacitat d'organització de la presentació final de tot l'equip, donant coherència al seu treball amb la resta dels membres del grup.

A continuació es presenta una altra activitat d'avaluació que té com a fil conductor la música.

La memòria musical

Aquest projecte pren com a eix temàtic "La memòria musical". Aquest terme fa referència a la recerca dels records musicals que conserven les persones més grans de l'entorn de l'alumne i la relació amb les seves experiències vitals musicals. És un tema que es proposa als alumnes per treballar globalment des de l'àmbit lingüístic, l'àmbit social i l'àmbit artístic. El projecte s'ha de dur a terme en equip. El nombre d'alumnes i la composició dels grups, així com la temporització, queda a iniciativa del docent.

Es demana als alumnes que realitzin el projecte seguint les indicacions següents:

- Fareu una cerca d'informació a partir de les persones que vulguin col·laborar per ser entrevistades. Enregistrareu un audiovisual de les entrevistes que us permetran seleccionar la informació i analitzar-la. També fareu fotografies dels objectes que les persones entrevistades hauran triat relacionades amb els seus records musicals. Opcionalment, podeu elaborar una línia del temps comparativa en què relacionareu els fets relatats pels participants i d'altres contemporanis d'interès general. Amb tot el material recopilat, organitzareu un muntatge expositiu que es comentarà en públic.
- En el grup de treball us implicareu conjuntament en les tasques següents:
 - Cercar fonts orals, elaboració d'entrevistes i buidatge de la informació.
 - Realitzar muntatges audiovisuals a partir de les fotografies dels objectes seleccionats com a records musicals per les persones entrevistades.
 - Compondre muntatges musicals com a suport al material exposat.
 - Redactar els textos que formaran part del muntatge expositiu.
 - Confeccionar els elements plàstics que formaran part del muntatge expositiu.
 - Coordinar el disseny, l'adquisició i la manipulació dels materials necessaris per al muntatge de l'exposició.
 - Dissenyar i coordinar la presentació en públic de l'exposició.

Podeu fer ús de totes les modalitats musicals a l'hora de preparar les exposicions del projecte: interpretació en directe o enregistrada, adaptació musical o composició pròpia, ús incidental de la música adaptada o original, integració de gèneres musicals vinculats als audiovisuals (sintonia, efectes musicals, música descriptiva, ràfegues, cortines...), etc.

- Cada alumne farà les tasques acordades pel grup en les diferents etapes del projecte de forma individual: recollida d'informació a partir de les entrevistes, elaboració de la part corresponent de la producció final amb les tècniques artístiques acordades pel grup i exposició en públic del producte final.
- Per deixar constància de l'aportació de cada alumne al projecte escriureu un diari personalitzat, en què descriureu les tasques realitzades per vosaltres, com ho heu fet i per què. Per fer-ho, és convenient que us reserveu una estona cada dia del temps assignat per realitzar el projecte.

Tot i que el projecte es planteja per treballar en equip, l'avaluació es realitzarà individualment. Les eines que s'utilitzaran seran les següents:

1. Observacions d'aula: els professors involucrats dedicaran algunes sessions a observar i valorar com l'alumnat desenvolupa les tasques que els pertocuen i quin és el seu grau d'implicació en el projecte.
2. Diari del projecte: la revisió del diari per part del professorat ha de permetre efectuar valoracions sobre la coherència del treball realitzat per cada alumne. Els professors avaluaran el grau d'implicació en el projecte, el grau d'autonomia a l'hora de treballar al llarg del procés i la capacitat que mostra en el treball de les diferents disciplines implicades en el projecte.
3. Presentació del projecte: la participació de cada alumne en la presentació de l'exposició també proporciona evidències al professorat sobre el seu grau d'implicació en el projecte i l'habilitat d'explicitació dels processos efectuats.

En el **nivell 1**, l'alumne ha de ser capaç d'organitzar i desenvolupar un pla de treball previ, pel qual extreu i aplica continguts de diferents disciplines, utilitzant els recursos consensuats d'una manera coherent respecte de l'objectiu proposat, mostrant un grau suficient d'implicació, compromís personal i habilitats interpersonals en les interaccions amb els altres en les diferents fases del projecte, i explicitant oralment o per escrit, d'una forma descriptiva i seguint propostes consensuades, les activitats realitzades dins del projecte. En el diari es detecta que és capaç de fer una descripció dels passos seguits per a la realització del projecte i dels resultats finals, així com de les experiències viscudes. Descriu alguna idea que ha aportat al projecte en l'exposició final.

En el **nivell 2**, l'alumne ha de ser capaç d'aportar iniciativa i una mínima orientació d'organitzar i desenvolupar un pla de treball previ pel qual extreu i aplica continguts de diferents disciplines, utilitzant amb aportacions personals els recursos consensuats d'una manera coherent respecte de l'objectiu proposat, mostrant un grau elevat d'implicació, compromís personal i habilitats interpersonals en les interaccions amb els altres, i explicitant oralment o per escrit les activitats realitzades dins del projecte d'una forma crítica i reflexiva, tot aportant idees orientades al consens. En el diari es detecta que és capaç de fer una descripció dels passos seguits per a la realització del projecte i dels resultats finals, així com de les experiències viscudes, detalla i argumenta amb coherència tot el procés. Exposa amb fluïdesa les seves aportacions al projecte en l'exposició final i dóna coherència a la seva part de l'exposició amb la dels companys.

En el **nivell 3**, l'alumne ha de ser capaç d'organitzar i desenvolupar autònomament un pla de treball previ, pel qual extreu, aplica i argumenta amb iniciativa personal les conclusions del treball realitzat continguts de diferents disciplines, proposant idees i utilitzant, també d'una forma autònoma, els recursos consensuats d'una manera coherent respecte de l'objectiu a assolir, mostrant un grau elevat d'implicació, compromís personal i habilitats interpersonals en les interaccions amb els altres, oferint suport i mostrant lideratge. En el diari es detecta que és capaç de fer una descripció detallada dels passos seguits per a la realització del projecte i dels resultats finals amb sentit crític positiu, argumentant les idees i opinions que s'han pres. Exposa les experiències viscudes i argumenta amb detall d'explicacions el procés que ha seguit. Mostra capacitat d'organització de la presentació final de tot l'equip, donant coherència al seu treball amb la resta dels membres del grup.

Dimensió societat i cultura

Aquesta dimensió dóna cabuda a les competències que es relacionen amb l'àmbit del gaudi, les emocions, el respecte de les produccions artístiques en el seu context i el reconeixement del valor social de l'art com a mitjà de cohesió i proposta d'accions prosocials. Aquest coneixement ha de portar l'alumne a la reflexió i l'adquisició d'una opinió fonamentada pròpia i respectuosa que afavoreixi l'emergència de valors personals i socials.

L'ensenyament artístic en aquest nivell educatiu suposa un coneixement i una praxi des d'una doble perspectiva complementària:

- L'aprenentatge artístic a partir del que estableix el currículum.
- Les arts com a instrument per assolir una formació en valors i sentit crític de l'art i la societat.

En aquest sentit, les competències involucrades en aquesta dimensió impliquen que, a l'aula, a més a més de fer, escoltar, manipular, interpretar i crear, l'art es configurarà com un coneixement conceptual i declaratiu, és a dir, saber d'art i saber parlar d'art. Des d'aquesta perspectiva, les produccions artístiques esdevenen objectes sobre els quals es pot reflexionar críticament. És important que l'alumne pugui verbalitzar sobre el que aprèn de les produccions artístiques amb relació al seu context de creació i la seva funció en la societat. De la mateixa manera, des d'aquesta dimensió caldrà destacar el valor que prenen les produccions artístiques com a instrument de cohesió social o bé d'accions socials a favor o en contra d'esdeveniments rellevants del moment històric actual.

Perquè aquests aprenentatges siguin significatius, s'han de produir en el marc de l'experiència artística pràctica de l'alumne, tant des del seu vessant de percepció i anàlisi com d'execució, interpretació i composició d'obres artístiques amb una estreta vinculació a les funcions socials actuals de l'art.

L'art participa en el desenvolupament present i futur de la societat, es produeix en un marc social concret, d'aquí la seva funció social en el foment del respecte per la diversitat i la superació de certs prejudicis. L'assoliment de les competències d'aquesta dimensió implicarà que l'experiència artística es converteixi en un hàbit fora de l'àmbit escolar i sigui viscut i compartit al llarg de tota la vida.

Aquesta dimensió està integrada per les competències següents:

- **Competència 8.** Valorar amb respecte i sentit crític les produccions artístiques en els seus contextos i funcions.
- **Competència 9.** Gaudir de les experiències i creacions artístiques com a font d'enriquiment personal i social.
- **Competència 10.** Fer ús del coneixement artístic i de les seves produccions com a mitjà de cohesió i d'acció prosocial.

COMPETÈNCIA 8

Valorar amb respecte i sentit crític les produccions artístiques en els seus contextos i funcions

Explicació

Aquesta competència fa referència al coneixement cultural i artístic, que facilita les vies per comprendre el món des de l'art. Es parteix de l'entorn més proper, l'actualitat i el propi territori, i s'entronca amb altres períodes històrics i altres entorns geogràfics.

La valoració consisteix a emetre judicis sobre les produccions artístiques, dins del seu context, i amb relació a les funcions que se li han adjudicat, els llenguatges artístics que les constitueixen i les seves finalitats. Comporta una anàlisi de l'objecte artístic orientat a determinar i argumentar el conjunt de qualitats que el fan estimable. S'ha de fer amb respecte i sentit crític, que significa valorar les produccions alienes, acceptant les idees i la configuració final de les propostes, amb autonomia per formar-se una opinió basada en el coneixement adquirit i la seva reflexió.

La intenció de l'artista no serà l'únic element en la valoració de l'obra sinó que l'espectador o l'oient, amb les seves pròpies circumstàncies i les de l'entorn, també hi pren part activa. L'obra, fora del seu context, pren una validesa diferent. La lectura i la valoració que es fan d'una obra no són les mateixes en el moment que es va crear que en l'actualitat, perquè les funcions de l'art, en cada lloc i moment històric, són diferents. El valor estètic de la producció artística transcendeix el context, però ens és necessari conèixer-lo per anar més enllà de l'exclusiva utilització del gust personal o el simplisme en la interpretació.

Aquesta competència està especialment relacionada amb la competència 1 (Utilitzar estratègicament els elements dels llenguatges visual, musical i corporal per analitzar les produccions artístiques) i la 2 (Mostrar hàbits de percepció reflexiva i oberta de la realitat sonora i visual de l'entorn natural i cultural).

Per fer la gradació de la competència s'han tingut en compte la proximitat i el context, entenent que com més allunyada està la producció artística en el temps i en l'espai, i per tant resulta més desconeguda, la valoració esdevé més difícil. També s'ha tingut en compte

l'aplicació d'un llenguatge artístic determinat o bé la interrelació dels diferents llenguatges artístics

Gradació

- 8.1. Valorar produccions de l'entorn més immediat, situant-les en el seu context i tenint en compte la seva funció, aplicant els elements d'un llenguatge artístic determinat.
- 8.2. Valorar produccions d'entorns geogràfics i històrics diversos, situant-les en el seu context i tenint en compte la seva funció, aplicant els elements d'un llenguatge artístic determinat.
- 8.3. Valorar produccions d'entorns geogràfics i històrics diversos, situant-les en el seu context i tenint en compte la seva funció, interrelacionant els elements dels diferents llenguatges artístics.

Continguts clau de música

- Eines TAC de suport a l'activitat i la producció musical: editors de partitures i so, seqüenciadors, plataformes multimèdia i dispositius variats.
- Art i societat.
 - Atributs característics dels estils i gèneres més rellevants, històrics i contemporanis, amb relació als contextos i les funcions en què van ser creats.
 - Anàlisi i comprensió d'informació cultural i estètica de la música en el seu context històric i social.
 - Expressió raonada d'opinions, oralment i per escrit, emprant una terminologia correcta i adoptant una actitud oberta, de diàleg i respecte mutu.
- Art i compromís.
 - Usos prosocials i altruistes de la música i la seva praxi.
 - Contaminació acústica de l'entorn ambiental i les seves repercussions.
- Interacció de les arts.
 - La relació de la música amb les altres arts.
 - Criteris per integrar la creació musical en projectes disciplinaris i transdisciplinaris.

Continguts clau d'educació visual i plàstica

- Interpretació de les formes i lectura d'imatges.
 - Interpretació i lectura de les produccions artístiques.
 - La producció artística com a vehicle per a l'expressió i la comunicació d'emocions i idees.
 - La producció artística com a mimesi o representació o com a exploració d'un llenguatge.
- Expressió i comunicació.
 - Art, disseny, comunicació visual i audiovisual.
 - Funcions de la comunicació: expressiva o emotiva; cognitiva, apel·lativa o exhortativa; descriptiva; referencial o informativa; poètica o estètica; fàtica; metalingüística.
- Instruments i tècniques analògiques i digitals per a la representació i comunicació visual i audiovisual.
 - Representació descriptiva, d'anàlisi, constructiva, expressiva i intuïtiva.
 - Eines i tècniques analògiques i digitals per al tractament de les imatges.
 - Art, disseny i noves tecnologies.
- Art i societat.
 - L'obra d'art: context, funcions, similituds i diferències respecte a altres societats i cultures.
 - El paper de l'artista en els diferents moments històrics.
- Art i compromís.
 - Funció social de les produccions artístiques en l'actualitat.
 - Els mitjans de comunicació de massa.
- Procediments d'anàlisi de produccions artístiques.
 - L'obra d'art: context, funcions, similituds i diferències respecte a altres societats i cultures.
- Ecologia visual i sonora.
 - La visió. Camp visual. Enfocament. Experiència. Selecció.
 - Visió monocular i visió binocular.

Orientacions metodològiques

La significació iconogràfica, la iconologia, el significat contextual i l'historicocultural que permet comprendre una obra artística, pertanyen a la cultura en què s'ha realitzat o per a la qual s'ha realitzat l'obra. Només es pot comprendre en aquest sentit, coneixent el context de la creació. Caldrà introduir l'alumnat en la cerca d'informació i l'anàlisi de les circumstàncies que han propiciat el naixement de l'obra. Es pot partir de l'entorn més proper a l'alumne (de l'actualitat i de Catalunya) per entroncar-se després amb altres períodes històrics i altres entorns geogràfics més llunyans.

L'apreciació artística ha d'anar més enllà d'una única interpretació en clau geogràfica, cultural o històrica. Per això, el docent haurà de fer veure a l'alumne que en les obres artístiques potser ell veu menys coses del que van poder veure i escoltar els coetanis de l'obra (ja que el seu context ha desaparegut), però potser es pot observar també alguna cosa més que ens aporta el nostre context i la distància. Per exemple, la significació de l'art africà per als nadius ha estat diferent del que va significar el seu descobriment per als cubistes, de la mateixa manera que un temps abans les músiques orientals van inspirar els creadors de la música impressionista.

Les valoracions i les opinions crítiques que l'alumnat argumenta amb relació a les obres artístiques han de poder vincular el coneixement culturitzat de les produccions artístiques (història de l'art, de la música, del teatre, de la dansa, de les arts plàstiques), a la mateixa pràctica artística. Cal que l'alumnat pugui expressar el seu gust artístic, quina o quines són les músiques i les tendències artístiques plàstiques que més l'atreuen i per quines raons s'hi identifica. Aquest procés de reflexió i argumentació ha de permetre que a l'aula puguin expressar-se opinions lliures i racionals sobre el gust artístic i estètic.

Música

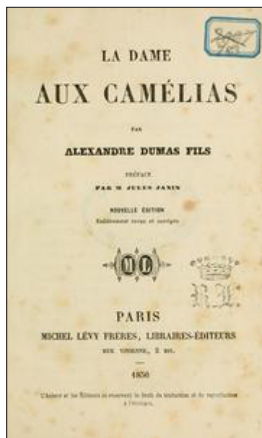
Per tal de valorar amb respecte i sentit crític les produccions artístiques en els seus contextos i funcions, es poden proposar activitats en què l'alumne hagi d'analitzar i valorar una mateixa obra interpretada o versionada en diferents moments històrics.

Com a activitat per desenvolupar aquesta competència es pot proposar un treball globalitzat sobre la coneguda *Oda a l'alegria* de Ludwig van Beethoven. Proposem a l'alumnat la interpretació de la peça segons la instrumentació acostumada i, d'altra banda, la cerca dels múltiples temes que s'han versionat o hi tenen relació. Per exemple:

- Conèixer el sentit de la lletra a través de les traduccions al català, com la versió de Joan Maragall, *Cant de joia*.
- Reconèixer la seva funcionalitat segons els diversos contextos en què apareix: com a obra de concert dins la *Simfonia núm.9 en re menor op.125*, com a himne europeu o com a banda sonora adaptada en sèries televisives i pel·lícules (per exemple, la versió de Wendy Carlos al film *La taronja mecànica*, 1971).

Un altre exemple d'activitat adequada al desenvolupament d'aquesta competència el podem trobar en les diverses versions, original i adaptacions, de la història presentada en l'òpera *La Traviata*:

- La novel·la original *La dama de les camèlies* (1848), d'Alexandre Dumas (fill).
- La mateixa òpera, adaptada com *La Traviata* (Giuseppe Verdi, 1853).
- La pel·lícula *Camille* (traduïda al castellà com *La dama de las camelias*), de George Cukor (1936), amb Greta Garbo i Robert Taylor.
- La pel·lícula *Pretty Woman*, de Garry Marshal (1990), amb Julia Roberts i Richard Gere, basada lliurement en la novel·la i en la qual apareix una escena amb l'òpera.

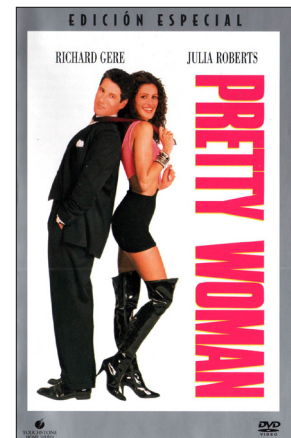
Imatge 1

Imatge 2

Imatge 3

Imatge 4

Imatge 1. Edició antiga de *La dame aux camélias*, d'A. Dumas (imatge d'Open Library).

Imatge 2. Edició de l'any 1900 del libretto de l'òpera *La Traviata*, de G. Verdi (imatge d'Open Library).

Imatge 3. Cartell del film *La dama de las camelias* (imatge de cinedor.es).

Imatge 4. Cartell del film *Pretty Woman* (imatge de Viquipèdia).

Pel que fa a la interpretació musical, es pot cantar una versió en karaoke de la peça *Oh! Pretty Woman*, original de Roy Orbison (1965). També estan disponibles algunes versions en karaoke del famós *Brindisi* de l'òpera de Verdi.

La revisió i comparació de fragments significatius de les diverses versions, han de permetre a l'alumnat una aproximació més rica, crítica i valorativa a l'òpera com a gènere musical.

A través de l'argumentació, oral o escrita, l'alumnat ha de posar de manifest que hi ha diverses maneres d'entendre el món des del prisma musical, ja que les obres admeten una valoració específica i diferenciada segons els diversos contextos.

En aquest enfocament funcional l'alumnat ha d'aprendre conceptes, dades, fets i tota mena de coneixements musicals que es vinculin a la pràctica i a l'experiència. És per aquesta raó que el professorat ha de seleccionar els continguts i el seu nivell d'aprofundiment, amb un plantejament com més pràctic i aplicat millor.

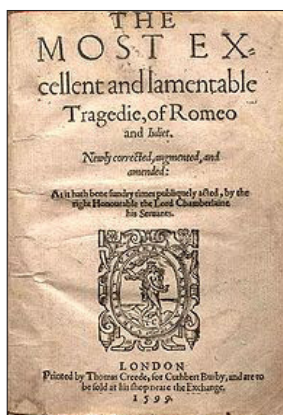
Per aquestes raons, el desenvolupament d'aquesta competència té com a finalitat que l'alumnat, en el moment d'escoltar una peça musical, assistir a un concert o interpretar ell mateix música, tingui a la seva disposició un conjunt de dades i conceptes latents en la memòria musical i els pugui aplicar en una transferència al nou context.

Dansa

Per tal de valorar amb respecte i sentit crític les produccions artístiques en els seus contextos i funcions, es poden proposar activitats en què l'alumne hagi d'analitzar i valorar una mateixa obra interpretada o versionada en diferents moments històrics.

Un exemple d'això el podem trobar en les diverses versions i adaptacions del relat sobre els amors de Romeu i Julieta:

- L'obra *Romeu i Julieta* (títol original: *The Most Excellent and Lamentable Tragedie of Romeo and Juliet*), de William Shakespeare (1597).
- El film *Shakespeare in Love*, de John Madden (1998).
- El ballet *Romeu i Julieta* (diverses versions), de Serguei Prokófiev
- El film musical *West Side Story*, de Leonard Bernstein (1961).

Imatge 5

Imatge 6

Imatge 7

Imatge 8

Imatge 5. Edició antiga de *The Most Excellent and Lamentable Tragedie of Romeo and Juliet* (imatge extreta de la Viquipèdia).

Imatge 6. Cartell de la pel·lícula *Shakespeare in Love* (imatge extreta d'ecartelera).

Imatge 7. Cartell del ballet *Romeo y Julieta* representat a la Royal Opera House, el més emblemàtic teatre de dansa clàssica de Londres, en ocasió del 50è aniversari de la primera representació (imatge extreta de Hoyesarte del Museu Thyssen-Bornemisza).

Imatge 8. Cartell de la pel·lícula *West Side Story* (imatge extreta de la Viquipèdia).

Es proposa començar l'activitat amb la lectura de la versió més coneguda, i primera en ordre cronològic, de William Shakespeare (1597): *Romeu i Julieta* (*The Most Excellent and Lamentable Tragedie of Romeo and Juliet*), de la qual es pot treballar especialment algun fragment concret, com l'escena del balcó.

Per tal de veure un teatre del segle XVI-XVII, època en què va viure Shakespeare, es recomana veure algunes escenes de la pel·lícula *Shakespeare in Love*, de John Madden (1998), en què s'aprecia una molt bona reconstrucció de l'espai i l'atmosfera del teatre isabelí, a partir del que coneixem sobre els més emblemàtics teatres del moment: The Theatre, The courtain i, en especial, **The Globe**.

La dansa la incorporem amb el compositor Serguei Prokófiev i el seu celebrat ballet *Romeu i Julieta*, concretament la interpretació de la Royal Opera House. Se'n poden trobar diferents versions a Internet. Algunes de les més enaltides són el ball dels cavallers o l'escena del balcó dels ballarins Angel Corella i Alessandra Ferri. Analitzem la interpretació de l'obra a partir de la música i de la dansa.

Des de la música, es pot treballar sobre la base de la inspiració melòdica, la gran varietat rítmica i el caràcter memorable dels temes principals, com el sinistre ball dels cavallers i variacions, i el delicat i abundant tema de Julieta.

Potser la versió més coneguda de la història dels amants de Verona és el film musical *West Side Story*, de Leonard Bernstein (1961). Es poden comentar la diferència d'enfocament entre les escenes del ball dels cavallers a la versió clàssica de la Royal Opera House i el ball del gimnàs en la pel·lícula de Bernstein.

Així mateix, es pot comparar com s'expressen les tensions entre les dues famílies en el ballet de Prokófiev i entre les dues bandes a la pel·lícula de Bernstein a través de la música i les coreografies.

Es pot aprofundir en l'anàlisi a partir d'altres aproximacions a l'obra, com la de Baz Luhrmann *Romeo & Julieta* (1996), amb Leonardo DiCaprio y Claire Danes.

En els tres casos s'enfocarà l'anàlisi a detallar com el context històric i cultural determina la interpretació que els autors fan de la mateixa obra i com la presenten.

En el moment de llegir una obra o visualitzar les diferents interpretacions, l'alumne concretarà la gènesi de les obres, analitzarà les diferents versions i disposarà d'elements per valorar-les en funció dels diferents contextos i funcions.

Finalment, a través de l'argumentació, oral o escrita, l'alumnat posarà de manifest que hi ha diverses maneres d'abordar una història, segons el context històric, segons l'aproximació estètica, segons el llenguatge artístic que s'empra, etc., i que aquests aspectes són determinants tant a l'hora de transmetre l'emoció objecte de la història, com d'abordar el relat per fer-lo arribar a l'espectador de manera creïble.

L'anàlisi d'aquestes obres pot ser la base per proposar que els alumnes facin un treball de creació coreogràfica, a fi de dur a terme una interpretació de l'obra de Shakespeare ajustada al seu context històric i enllaçada amb les competències 5 i 6, de composició i improvisació.

Educació visual i plàstica

Per tal de valorar amb respecte i sentit crític les produccions artístiques en els seus contextos i funcions, es poden proposar activitats en què l'alumne hagi d'analitzar i valorar una mateixa obra interpretada o versionada en diferents moments històrics.

En educació visual i plàstica, un primer exemple per desenvolupar aquesta competència pot ser l'anàlisi del significat del *Guernica* de Picasso amb relació al context polític espanyol. Tot i que la seva denúncia sobre el terror de la guerra no ha variat, la valoració com a símbol ha anat canviant segons la seva ubicació i el context expositiu:

- Com a reclam i denúncia en l'Exposició Internacional de 1937 de París, per encàrrec del Govern de la República, amb la intenció d'atraure l'atenció sobre la causa republicana en plena Guerra Civil espanyola.
- Com a símbol contra el règim franquista en el seu exili durant la dictadura franquista al Museu d'Art Modern de Nova York, n'hi havia reproduccions a les llars espanyoles progressistes.
- Com a símbol del canvi cap a un règim democràtic en el seu retorn el 1981, en el període de la Transició, exposat al Casón del Buen Retiro de Madrid i custodiat per la Guardia Civil.
- Com a símbol de l'estabilitat democràtica en la seva ubicació actual, des de 1992, al Museu Reina Sofia de Madrid, al costat d'altres obres d'art contemporani.

Imatge 9

Imatge 10

Imatge 11

Imatge 9. Pavelló de la República (imatge del pavelló espanyol a l'Exposició Universal de París de 1937, extreta de la Universitat de Michigan).

Imatge 10. Casón del Buen Retiro (imatge extreta del Foro Policia).

Imatge 11. Museu Reina Sofia (imatge extreta de LVL/Europa Press).

L'alumne, observant les imatges i després documentant-se, pot situar-les en el temps i interpretar-les. A partir de l'entorn que envolta el *Guernica* a les tres fotografies, se'n pot fer una lectura diferent:

- en la primera imatge, el quadre està acompanyat per una altra obra d'art (una escultura de Calder);
- en la segona imatge, per un guàrdia civil, la bandera espanyola i una mampara antiatemptats;
- i en la tercera imatge, per l'anterior reina Sofia i altres autoritats.

Un segon exemple podria ser fer un estudi de la representació de la figura femenina i la imatge de la dona en l'art, des dels primers temps fins a l'actualitat. Escollint dues o més obres d'art en què aparegui una imatge femenina l'alumne ha d'establir els paral·lelismes i contrastos amb la imatge de la dona actual, valorant el seu context i la seva funció.

Aquesta activitat es pot treballar des de la representació escultòrica de la dona. Com a exemple, s'han escollit quatre representacions femenines ben diferenciades.

Imatge 12

Imatge 13

Imatge 14

Imatge 15

Imatge 12. *Venus de Willendorf* (imatge extreta del Museu d'Història Natural de Viena).

Imatge 13. *Venus i Adonis*, A. Canova (imatge extreta de la Gipsoteca Canoviana de Possagno).

Imatge 14. *La Montserrat*, Juli González (imatge extreta del Museu Stedelijk d'Amsterdam).

Imatge 15. *Jove compradora*, D. Hanson (imatge extreta de la Neue Galerie, Collection Ludwig à Aix-la-Chapelle).

En les arts visuals, el terme *apropiació* es refereix a l'ús d'elements manlevats per a la creació d'una nova obra, sigui pintura o escultura. Objectes que tenien una funció passen a ser objectes analitzats, estudiats o admirats, des de la descontextualització que permet veure l'objecte com a artístic.

Per exemple, un quadre es troba en un museu i un urinari es troba en un lavabo. Però què passa quan canviem els seus contextos habituals? Quan trobem l'urinari en un museu i uns quadres al camp, el seu significat original canvia.

Imatge 16

Imatge 17

Imatge 16. *Fontaine* ('La font'), Marcel Duchamp (imatge extreta de la Galerie Schwarz, Milà).

Imatge 17. *La segona edat de les obres*, Perejaume (imatge extreta de *La Vanguardia*).

A partir dels *ready-made* de Duchamp, l'apropiació i manipulació dels objectes ha estat una de les formes d'actuació que ha caracteritzat l'art del nostre segle i un dels mètodes que han utilitzat sovint els artistes per establir una mirada crítica. L'artista descontextualitza l'objecte trobat i el situa en un nou espai, on adquireix un nou significat. Quan l'ubica en un lloc que no li és propi, el transforma o transforma l'espai.

Orientacions per a l'avaluació

Les fases de la valoració de l'obra artística i del seu procés de producció (*saber d'art i saber parlar-ne*) s'efectuen en el moment en què s'és capaç d'expressar la pròpia experiència davant del fet artístic i emetre'n una opinió. Aquests judicis han de dirigir-se tant a l'obra artística com als elements contextuals i funcionals.

Es valorarà la manera d'emetre l'opinió, la capacitat d'expressió, la precisió terminològica i, sobretot, si aquesta opinió està fonamentada i és crítica, reflexiva i respectuosa.

Música

Per avaluar els diversos nivells d'assoliment de la competència poden ser útils indicadors com els que s'ofereixen a continuació.

Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Expressa l'experiència davant les produccions musicals amb respecte a partir d'elements estètics, culturals i formals.	Expressa l'experiència davant les produccions musicals amb respecte i sentit crític a partir d'elements estètics, culturals i formals, fent ús de la terminologia específica.	Expressa l'experiència davant les produccions musicals amb respecte i sentit crític a partir d'elements estètics, culturals i formals, de forma integrada i amb relació a d'altres manifestacions musicals, fent ús de la terminologia específica.
Cerca els elements necessaris per portar a terme les tasques valoratives seguint algunes orientacions bàsiques.	Cerca els elements necessaris per portar a terme les tasques valoratives bàsiques amb autonomia.	Cerca de forma global i integrada els elements necessaris per portar a terme les tasques valoratives amb autonomia i actitud propositiva i resolutiva.
Valora l'obra musical a partir de la descripció dels seus elements contextuals i dels seus usos.	Valora l'obra musical a partir de l'anàlisi dels seus elements contextuals i dels seus usos.	Valora l'obra musical analitzant i interrelacionant els seus elements contextuals i els seus usos amb d'altres obres en contextos i usos semblants.
Describeix el resultat de la pròpia experiència de recerca musical i d'interpretació de forma crítica usant un vocabulari entenedor.	Describeix el procés i el resultat de la pròpia experiència de recerca musical i d'interpretació de forma crítica, fent servir una terminologia correcta i adequada.	Describeix el procés i el resultat de la pròpia experiència de recerca musical i d'interpretació de forma crítica, fent servir una terminologia correcta rica, variada i adequada, i fa propostes de millora a través d'arguments fonamentats.
(...)	(...)	(...)

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat que permet avaluar el nivell d'adquisició de la competència.

Remix musical

Molts autors musicals utilitzen el recurs del *remix* o recreació sobre una peça clàssica per compondre una peça de creació pròpia. Et proposem analitzar una peça composta amb aquest mètode.

La reflexió musical resultant s'haurà de lliurar en format multimèdia. La presentació ha de reflectir la valoració, amb respecte i sentit crític, de dues produccions musicals, una d'original i una altra concebuda com un *remix* de la primera, tot tenint en compte els seus respectius contextos i funcions.

Escolta les dues peces musicals següents:

- Una versió de l'obra original de Johann Sebastian Bach, ***Ària de la Suite núm. 3***.
- La peça de *hip-hop* ***Everything's Gonna Be Alright***, del grup Sweetbox, enregistrada l'any 1997, en què s'utilitza aquesta obra de Bach com a base musical.

Has de fer una anàlisi comparativa dels elements musicals i els contextuals que es posen en joc amb motiu de la connexió d'ambdós exemples. En primer lloc, cal que cerquis informació a Internet sobre la peça de Bach, la importància del compositor en el món de la interpretació de la música clàssica en l'actualitat i, també, informació sobre la música *hip-hop* i la seva influència en la música actual. A la vegada, has d'esbrinar quins són els elements musicals més aprofitats i significatius de la peça original de Bach en la versió de *hip-hop*: aquestes relacions formals, tenen alguna cosa a veure amb les característiques generals de l'estil del *hip-hop*?

A partir d'aquesta base d'informacions has de reflexionar i elaborar una valoració personal de les connexions de caràcter musical i contextual que vinculen ambdues peces, en què exposis la teva opinió sobre la seva conveniència i adequació: ¿Es pot considerar adequat o no utilitzar obres d'una època i un context concrets per crear-ne una de nova basada en aquella però en un altre context? Com valores la pràctica del *remix* en l'àmbit de la música i quins haurien de ser els seus límits?

Finalment, has de fer una presentació multimèdia en què plasmis els arguments de la teva valoració i l'audició d'ambdues peces.

En el **nivell 1**, l'alumne expressa la relació amb les produccions musicals treballades amb respecte i les valora a partir de la informació cercada sobre els elements estètics, culturals i formals. Descriu les connexions d'ambdues peces seguint orientacions bàsiques i també el resultat de la pròpia experiència de valoració de forma crítica usant un vocabulari entenedor.

En el **nivell 2**, l'alumne expressa la seva relació amb les produccions musicals treballades amb respecte i sentit crític a partir de la recerca i selecció de la informació sobre els seus elements estètics, culturals i formals, i ho fa amb un ús adequat de la terminologia específica. Reflexiona sobre les connexions d'ambdues versions a partir de les informacions seleccionades i realitza les tasques valoratives recolzant-se en aquestes reflexions amb autonomia. També descriu el procés i el resultat de la pròpia experiència de recerca, reflexió i valoració musicals de forma crítica, fent servir un vocabulari musical correcte i adequat.

En el **nivell 3**, l'alumne expressa la relació entre les produccions musicals treballades amb respecte i sentit crític a partir de la recerca i selecció autònoma de la informació sobre els seus elements estètics, culturals i formals. Ho fa de forma integrada i amb relació a d'altres manifestacions musicals, amb ús de la terminologia específica. Cerca de forma global i integrada els elements necessaris per arribar a una conclusió valorativa sobre les connexions de les obres tractades, amb autonomia i actitud propositiva i resolutiva, reflexionant amb la finalitat d'establir un judici a través dels arguments despresos de la recerca dels factors musicals i contextuals en joc, fent servir un vocabulari i una terminologia rica, variada i adequada, i fent propostes de millora a través d'argumentacions fonamentades.

Educació visual i plàstica

Per avaluar aquesta competència observarem si l'alumne és capaç de definir els diferents contextos i les diverses raons que motiven la creació de l'obra artística i les seves finalitats, alhora que descobreix la significació de la producció en el context actual.

Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Descriu el paper de l'artista en la societat de l'època i les circumstàncies personals de l'autor en el moment de la creació de l'obra.	Descriu el paper de l'artista en la societat de l'època i les circumstàncies personals de l'autor en el moment de la creació de l'obra, descobrint les relacions que mantenia amb el seu entorn.	Descriu el paper de l'artista en la societat de l'època i les circumstàncies personals de l'autor en el moment de la creació de l'obra, descobrint les relacions que mantenia amb el seu entorn i com queden reflectides en la seva producció artística.
Descriu el context sociocultural en què apareix l'obra.	Descriu el context sociocultural en què apareix l'obra i observa les dades de l'època que millor puguin ajudar a comprendre-la.	Descriu les influències o relacions formals o de significat amb el context sociocultural i amb d'altres obres conegudes.
Fa una lectura de l'obra des d'un punt de vista històric.	Fa una lectura de l'obra des d'un punt de vista històric, comparant-la amb d'altres similars de l'època i situant-les en el seu context.	Situa la significació de l'obra en el seu context i moment històric, alhora que descriu la significació actual i la situa com a referent per a altres obres posteriors.
Interpreta literalment l'obra, fent-ne una lectura denotativa i connotativa.	Interpreta l'obra fent-ne una lectura denotativa i connotativa, raonant el perquè d'aquesta segona lectura.	Interpreta l'obra fent-ne una lectura denotativa i connotativa, situant-la en el seu context i en el context actual.
(...)	(...)	(...)

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat que permet avaluar el nivell d'adquisició de la competència.

Descontextualització d'una obra. Reubicacions i transformació d'un mateix objecte

Amb l'objectiu d'entendre la influència del context en la lectura i significació d'un objecte i alhora despertar la creativitat a partir de la imaginació, el respecte i el sentit crític, es proposa l'activitat següent.

Com segurament recordes, un recurs utilitzat en les arts visuals per a la creació d'una nova obra, sigui pintura o escultura, és situar un determinat objecte fora del seu context propi. Et proposem crear una producció artística utilitzant aquesta tècnica que, com ja saps, rep el nom de *descontextualització*.

Tria un objecte i pensa un seguit de contextos "impropis" per a aquest objecte que li atorguin un nou significat.

- Digues quina és la funció de l'objecte i quin és el significat en el seu context original.
- Fixa't en les imatges que has creat situant l'objecte en espais ben diferents.
- Digues ara quina és la funció de l'objecte i quin és el significat que adquireix l'objecte en cada cas segons la seva nova ubicació.

En el **nivell 1**, l'alumne escull els objectes i els descontextualitza. Fonamenta la tria d'objectes i la seva transformació a partir de les relacions formals amb l'entorn. Descriu les relacions de l'objecte amb el seu context.

En el **nivell 2**, l'alumne escull els objectes i els descontextualitza amb la intenció de destacar-ne algun aspecte (formal o significatiu). Fonamenta la tria d'objectes i la seva transformació a partir de les relacions formals i/o significatives que estableixen amb l'entorn. Descriu les relacions de l'objecte amb el seu context i com influeixen en la seva apreciació.

En el **nivell 3**, l'alumne escull objectes culturalment significatius, els descontextualitza i els relaciona amb l'entorn des d'una mirada crítica. Fonamenta la descontextualització a partir de la tria d'objectes, per la seva significació cultural i les relacions formals i/o significatives que estableixen amb l'entorn, i la possibilitat que proporcionen per construir un missatge crític. Descriu les relacions de l'objecte amb el seu context i com influeixen en la seva apreciació, i les aprofita per transmetre un missatge crític.

COMPETÈNCIA 9

Gaudir de les experiències i creacions artístiques com a font d'enriquiment personal i social

Explicació

Aquesta competència fa referència a la sensibilitat personal i estètica davant del fet artístic. L'experiència de gaudir, com a reacció al contacte amb l'obra artística, transporta les persones tant cap a estats plaents des del punt de vista emocional i sentimental, com cap a estats de gratificació intel·lectual, pel fet de captar i comprendre allò que ens comunica l'obra artística. Hi ha una relació directa entre el coneixement artístic i el grau en què les persones gaudeixen de l'art.

L'acció de gaudir és aquella que porta a un estat emocional de plaer i satisfacció, amb el que això suposa d'enriquiment formatiu global. En conseqüència, l'educació artística ha de promoure en les seves activitats l'estat de plaer en la vivència del fet artístic que es pot experimentar individualment i col·lectivament. S'ha d'aconseguir que aquesta experiència es converteixi en un hàbit fora de l'àmbit escolar i que sigui viscut i compartit al llarg de tota la vida.

Aquesta competència està molt relacionada amb les altres competències artístiques, ja que el gaudi ha d'amarar la vivència artística tant en la percepció com en l'expressió. L'activitat artística està intrínsecament unida a les intenses vivències que proporciona tant la seva recepció, com la interpretació i creació.

El plaer i la gratificació que poden promoure les activitats artístiques a l'aula no són experiències fàcils d'aconseguir quan s'han de combinar amb el necessari esforç d'aprendre. Però, a la inversa, també seria difícil d'aconseguir si aquest gaudi no fos el resultat del reconeixement d'aspectes amb els quals ens hem anat familiaritzant en aprendre'ls. Això vol dir que el gaudi sorgeix com a resultat del coneixement d'allò gaudit i és directament proporcional al coneixement de l'objecte. El plaer estètic també apareix vinculat amb el fet de conèixer coses noves, d'adquirir coneixement i poder-lo compartir. També existeix un gaudi vinculat a les emocions i que es manifesta d'una forma més irracional, sobretot si es pot compartir.

Gradació

La naturalesa fonamentalment actitudinal d'aquesta competència fa que no sigui necessari graduar-la.

Continguts clau de música

- Elements i patrons musicals: ritme, melodia, dinàmica, timbre, textura, harmonia, tonalitat, forma, estructura, gènere i estil.
- Formacions instrumentals, la veu, el cant i el cos.
 - Formacions instrumentals i vocals: evolució, tipologia, context i funció social.
 - La veu i el cant: fisiologia, tècnica i cura de la veu, conjunt coral, sincronia, interpretació, gaudi i pràctica d'un repertori variat de música antiga, tradicional, moderna, de Catalunya i d'arreu.
- Tècniques d'interpretació musical i escènica col·laborativa.
 - Assaig i interpretació del repertori a parts iguals i/o diverses.
 - Assaig i interpretació monòdica i/o polifònica del repertori.
 - Conjunt instrumental: tècnica i cura dels instruments, sincronia, interpretació, gaudi i pràctica d'un repertori variat de música antiga, tradicional, moderna, de Catalunya i d'arreu.
 - Pautes per reflexionar i valorar la pròpia interpretació.
- Eines per a la composició i la improvisació.
 - Lectoescriptura musical amb grafies, convencionals i alternatives, per al suport de l'escolta, la interpretació, la creació i la comprensió de la música.
 - Pautes per compondre fragments i peces musicals.
 - Pautes per improvisar individualment i/o col·lectiva fragments amb instruments, la veu i el cos.
 - Pautes per reflexionar i valorar la pròpia producció.

- Rítmica, moviment i percussió corporal.
 - Tècnica corporal, rítmica, moviment, percussió corporal, sincronització, coreografia i coneixement del cos.
 - Art i societat.
 - Atributs característics dels estils i gèneres més rellevants, històrics i contemporanis, amb relació als contextos i les funcions en què van ser creats.
 - Anàlisi i comprensió d'informació cultural i estètica de la música en el seu context històric i social.
 - Expressió raonada d'opinions, oralment i per escrit, emprant una terminologia correcta i adoptant una actitud oberta, de diàleg i respecte mutu.
 - Art i compromís.
 - Usos prosocials i altruistes de la música i la seva praxi.
 - Contaminació acústica de l'entorn ambiental i les seves repercussions.
- Continguts clau d'educació visual i plàstica**
- Interpretació de les formes i lectura d'imatges.
 - Interpretació i lectura de les produccions artístiques.
 - La producció artística com a vehicle per a l'expressió i la comunicació d'emocions i idees.
 - La producció artística com a mimesi o representació o com a exploració d'un llenguatge.
 - Expressió i comunicació.
 - Art, disseny, comunicació visual i audiovisual.
 - Funcions de la comunicació: expressiva o emotiva; cognitiva, apel·lativa o exhortativa; descriptiva; referencial o informativa; poètica o estètica; fàtica; metalingüística.
 - Art i societat.
 - L'obra d'art: context, funcions, similituds i diferències respecte a altres societats i cultures.
 - El paper de l'artista en els diferents moments històrics.
 - Art i compromís.
 - Funció social de les produccions artístiques en l'actualitat.
 - Els mitjans de comunicació de massa.
 - Metodologia projectual.
 - El procés projectual. Etapes en la realització d'un projecte.
 - El treball cooperatiu en la producció artística.

Orientacions metodològiques

La competència vol apropar l'alumne al fet artístic des del punt de vista estètic a partir de la formació i l'educació del gust i de la sensibilitat.

L'art és un instrument d'expressió i comunicació. L'enriquiment personal i social des del foment d'hàbits de consum cultural serà possible si les activitats s'adapten als interessos dels alumnes i si es poden compartir en el si d'un grup, on hi ha intercanvi de gustos i experiències.

Per promocionar el gaudi d'experiències i creacions artístiques, el docent ha de procurar desenvolupar en totes les activitats unes propostes didàctiques revestides d'afectivitat i actuar com a model de conducta i de comportament. El professorat, a través d'aquest ensenyament vicari, pot fer emergir i compartir de forma explícita la pròpia vivència, aportant confiança i seguretat als alumnes amb relació a les seves pròpies respostes emocionals. Per això, el docent pot usar tots aquells components comunicatius, verbals, paraverbals i eurítmics a l'hora d'exemplificar i ensenyar des de la mateixa experiència sensible de la percepció i la interpretació.

Els actes comuns al centre escolar (celebracions, festes, diades, jornades...) poden esdevenir espais ideals per realitzar activitats que treballin experiències i creacions amb el llenguatge artístic i gaudir-ne en comunitat.

Música

És sabut que el gaudi musical es correspon directament amb les preferències estilístiques de cadascú i aquestes preferències, a la vegada, es vinculen amb l'experiència dels subjectes i el seu entorn.

D'altra banda, des del punt de vista cognitiu, la capacitat que té la música de captar l'atenció depèn del seu poder de despertar sentiments i evocar associacions en l'oient a través d'estructures sonores, la percepció de les quals suposi l'equidistància entre allò esperat i allò inesperat de la música. En aquest sentit, la formació musical en el desenvolupament del gust i la predisposició al gaudi estètic es relaciona amb les experiències viscudes de manera gratificant. Es tracta que l'alumnat pugui trobar els recursos per obrir-se positivament a l'experiència estètica i gaudeixi de l'art com una cosa integrada en la vida quotidiana.

El professorat ha de preveure l'organització d'activitats autotèliques (orientades al mer gaudi), en el transcurs de totes les activitats pròpies de l'aula de música:

- Escoltar música: proposar audicions musicals que presentin un valor afegit (la popularitat entre l'alumnat) que es pugui utilitzar per crear una expectativa positiva de gaudi i serveixi de pont entre el gust de l'alumnat i altres propostes expressives.
- Fer música: cercar moments de la interpretació musical que serveixin per explorar la potencialitat intrínsecament expressiva de la música i que permetin una experiència comunicativa intensa.
- Moure's: la dansa, la rítmica i l'expressió corporal tenen una evident càrrega autotèlica que augmenta a mesura que se superen les barreres emocionals i s'intensifiquen les relacions interpersonals.

Dansa

El treball d'aquesta competència ens ha de permetre conscienciar els alumnes que tots podem gaudir de la dansa, tant a partir del mer gaudi de les representacions que en fan els professionals com de l'experiència que suposa l'expressió corporal i el moviment.

La dansa és present en molts àmbits de la vida i suposa un altre llenguatge artístic que permet interpretar relats, expressar sentiments i emocions. Al llarg dels temps els coreògrafs han interpretat relats per oferir diferents versions d'una mateixa història. Aquestes incomptables danses permeten interpretar el món d'una manera humana i ens ofereixen múltiples experiències de gaudi artístic. La nostra capacitat per ballar i compartir el gaudi de la dansa suposa una font de coneixement del món i dels altres, i un vincle humà únic i insubstituïble.

Es pot plantejar un exemple d'activitat adequada al desenvolupament d'aquesta competència a partir de les diverses versions i adaptacions del ballet d'Igor Stravinsky *La consagració de la primavera*:

- *La consagració de la primavera*, concert orquestral i ballet del compositor rus Igor Stravinsky (1913) per als Ballets Russos de Serge de Diaghilev, amb la col·laboració d'artistes de renom per al vestuari i l'escenografia.
- *La consagració de la primavera*, versió del Béjart Ballet Lausanne.
- *La consagració de la primavera*, versió de Pina Bausch del Tanztheater Wuppertal.
- *Rythm is it!* ('¡Esto es ritmo!'), pel·lícula sobre l'experiència de ballar *La consagració de la primavera* a escoles de secundària de Berlín, dirigida per T. Grube i E. Sánchez Lansch (2004).

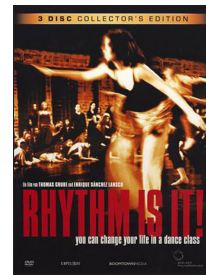
Imatge 1

Imatge 2

Imatge 3

Imatge 4

Imatge 1. Disseny escenogràfic de Nicholas Roerich per a la producció de 1913 de *La consagració de la primavera* (imatge extreta de la Wikipedia).

Imatge 2. Escena de *La consagració de la primavera* del Béjart Ballet Lausanne (imatge extreta d'*El país*).

Imatge 3. Escena d'una actuació de la companyia Tanztheater Wuppertal de Pina Bausch, representant *La consagració de la primavera* (imatge extreta de la web de la companyia).

Imatge 4. Pòster de la pel·lícula *Rythm is it!* (imatge extreta de Filmaffinity).

Es proposa començar l'activitat veient un fragment del ballet *La consagració de la primavera* en la recreació que en fa Jan Kounen a la seva pel·lícula *Coco Chanel & Igor Stravinsky* (2009). Es pot aprofundir en el paper dels Ballets Russos entre 1909 i 1929, no solament per la qualitat de les propostes musicals i coreogràfiques, sinó per la revolució que suposa la incorporació d'artistes i dissenyadors en l'elaboració de decorats i vestuari que trenquen amb la tradició de la dansa clàssica.

Des del punt de vista musical, de la partitura de Stravinsky se'n pot analitzar el caràcter experimental en la tonalitat, la mètrica, el ritme, l'accentuació i la dissonància.

La segona i tercera propostes ens traslladen a 1959 i a 1975 respectivament. El 1959, el coreògraf francès Maurice Béjart fa una versió del ballet que trenca amb la coreografia i el vestuari original i en fa una recreació molt vigorosa en què fusiona dansa clàssica i dansa contemporània. El 1975, la directora del Tanztheater Wuppertal,

Pina Bausch, proposa una nova coreografia en què la posada en escena n'és una part molt important. Podem trobar diferents versions dels dos ballets a la xarxa i, en el segon cas, treballar a partir dels fragments de la pel·lícula *Pina*, de Wim Wenders (2011). Es poden analitzar les tres coreografies basant-se en les seves diferències, així com el caràcter avantguardista dins de cadascun dels moments històrics.

La quarta proposta és el film resultant d'un projecte pedagògic de Simon Rattle, director de l'Orquestra Filharmònica de Berlín, anomenada *Rhythm is it!* ('¡Esto es ritmo!'), en què 250 joves de diferents escoles berlineses, aliens totalment a la música clàssica, són formats pel coreògraf Royston Maldoom per ballar en públic *La consagració de la primavera*. L'alumne percebrà com una obra clau del segle XX pot esdevenir un projecte de dansa comunitària, revolucionar la dinàmica escolar i, fins i tot, canviar la vida d'alguns joves.

Després dels visionats de les obres proposades, l'alumnat posarà de manifest els elements significatius de les diferents coreografies segons els diferents estils, èpoques i autors, ja que conèixer els elements que intervenen en la producció escènica d'una dansa (escenografia, vestuari, interpretació artística, etc.) els ajudarà a emetre judicis sobre allò escoltat, vist i sentit. Això els servirà per fer avinent el paper de la dansa com a vehicle per a la interpretació dels esdeveniments del món i la societat i, finalment, amb l'argumentació oral o escrita manifestaran el gaudi que els ha suposat participar en aquestes activitats.

L'anàlisi d'aquestes obres pot ser la base per proposar que els alumnes participin en un espectacle de dansa per representar en públic (per exemple, una festa de final de curs, per Sant Jordi, etc.), amb una coreografia creada per a ells, que els faci apreciar el valor de la representació col·lectiva, i que els faci gaudir de la música i d'utilitzar el cos per expressar-la. Aquesta activitat enllaça amb les competències 5 i 6, relacionades amb la composició i la improvisació.

Educació visual i plàstica

En educació visual i plàstica, portar l'alumne cap a la valoració de l'art clàssic i figuratiu pot ser relativament fàcil, ja que l'alumne té la facilitat de reconèixer configuracions i objectes propers al seu camp perceptiu. La imitació correcta o incorrecte de la realitat, o de models anteriors, li atorga la facilitat de jutjar. Apreciar l'ofici de l'artista, el virtuosisme, li resulta aparentment senzill i per això no hi posa objeccions. En canvi, gaudir de l'art modern topa amb dificultats, sobretot amb les derivades de la incomprensió de les diverses formes que pren. El rebuig de l'alumne vers l'art ve donat moltes vegades pel fet de no entendre'l, especialment l'art contemporani, i actua com a bloqueig per gaudir de l'experiència artística.

Fer gaudir l'alumne de les experiències i creacions artístiques és una tasca complexa i difícil, i cal no descuidar la part lúdica de l'art. Les produccions artístiques poden rebre un tractament lúdic sense que això impliqui perdre profunditat. El joc amb propostes artístiques vinculades a l'art modern i contemporani pot atrapar l'alumne, alimentar la seva creativitat i imaginació i alhora enriquir la pròpia experiència. Proposar activitats que el facin abandonar el paper com a públic passiu, com el surrealista del "cadàver exquisit" emprant l'absurd, l'art corporal utilitzant el cos com a material plàstic o el *happening* com a joc de participació col·lectiva, poden portar l'alumne a ser més propens a apreciar i gaudir de l'art a través de la pròpia pràctica artística.

Si és possible, s'ha d'entrar en contacte amb espais o canals de producció artística i establir el diàleg amb els autors, cosa que pot possibilitar la superació de les simplificacions i apreciar la innovació i la creació com a font d'enriquiment personal i social.

Veure i comentar en públic exemples de produccions artístiques obligarà l'alumnat a mobilitzar els seus sabers i interrelacionar-los amb d'altres, i alhora permetrà veure l'esperit amb el qual intervé l'alumne i si participa o comparteix amb els altres la seva emoció estètica. L'impacte que hagi pogut produir l'experiència estètica en l'alumne es podrà valorar a partir de la transferència que en fa al comentari crític d'altres obres o en l'aplicació a les pròpies produccions.

Orientacions per a l'avaluació

Les activitats d'avaluació han de partir d'un intercanvi comunicatiu a partir d'una vivència compartida per tots i per això es proposaran activitats d'observació i reflexió d'una experiència viscuda.

Per valorar l'assoliment d'aquesta competència s'ha de considerar un procés, no un moment concret d'una activitat. Per fer-ho caldrà recollir observacions de diferents dies per disposar de la visió del procés.

Es pot fer el seguiment de com l'alumne participa de les experiències i creacions artístiques a partir de l'observació a l'aula i del registre en el diari de classe. En aquest diari els alumnes resumeixen què han fet, la seva experiència, com l'han viscut, què creuen que han après i què és el que més els ha agradat. És interessant que aquestes valoracions es comparteixin amb tot el grup, ja que el contrast d'aquesta informació ens permetrà apreciar l'assoliment de la competència.

Un exemple d'instrument d'avaluació són les graelles d'observació, que poden servir per a una sessió o unitat didàctica. En aquestes graelles es poden registrar evidències a partir de l'aparició o no d'un comportament actitudinal, així com la freqüència amb què apareix.

Observació d'evidències	Gairebé mai	A vegades	Sovint	Gairebé sempre
Participa en les sessions pràctiques sense que se l'hagi d'animar a fer-ho.				
Prefereix participar com a espectador en les activitats.				
Es mostra alegre.				
Anima els companys a participar-hi.				
Mostra una actitud oberta cap a noves experiències artístiques.				
Es replanteja opinions derivades del seu desconeixement de l'àmbit artístic.				
Mostra la voluntat d'aprendre i descobrir.				
Mostra disposició per enriquir la pròpia experiència.				
Comparteix les seves emocions estètiques i mostra respecte cap a les idees d'altres.				
Realitza activitats artístiques per iniciativa pròpia.				
(...)				

Una altra eina per avaluar el procés és que l'alumne faci una autoavaluació inicial i una altra final amb els mateixos indicadors d'avaluació. Es recomana acompanyar aquestes valoracions amb una reflexió sobre els canvis percebuts o l'evolució personal.

Per dur a terme l'avaluació d'aquesta competència el més important és la reflexió de l'alumne al voltant dels sentiments i les emocions generades amb la pràctica de les activitats artístiques. Per comprovar si l'alumne gaudeix de les experiències i creacions artístiques cal recollir les seves apreciacions a partir de preguntes concretes.

Si bé l'adquisició de cada competència és un procés que requereix una perspectiva en el temps, en el cas del gaudi de les experiències i creacions artístiques com a font d'enriquiment personal i social, aquesta visió temporal encara és més necessària.

Així, per avaluar el grau d'assoliment de la competència es pot plantejar una activitat que compregui un període temporal d'observació, uns mesos o tot un curs. Però també és cert que es pot plantejar una activitat d'avaluació referida a un moment concret, en una audició musical, en una observació i contemplació d'una obra artística visual o plàstica, en una dansa...

Per aquesta raó, es proposen dues activitats d'avaluació: una primera que abraça un cert espai de temps i una segona circumscrita a un moment puntual, concretada en l'audició musical però que també seria traslladable a la visualització d'una obra plàstica, una obra teatral o un espectacle de dansa.

Avaluar el gaudi artístic de l'alumne

Fes un breu escrit en què expliquis les activitats culturals en les quals participes habitualment. Concreta-hi els aspectes següents:

1. Especifica les activitats artístiques que fas fora del centre concretant el tipus d'activitat, la periodicitat i la durada. Exposa què et motiva per participar en aquestes activitats.
2. Detalla les activitats artístiques que organitza el centre que més t'agraden i explica per què. Quina és la teva participació en aquestes activitats. Quines propostes de millora faries amb relació a aquestes activitats.
3. Esmenta les activitats artístiques d'aula que més t'agraden i explica per què. Quina és la teva participació en aquestes activitats. Quines propostes de millora faries amb relació a aquestes activitats.
4. Describeu, amb cinc-deu paraules, les teves emocions i sentiments respecte a la teva participació en activitats artístiques, siguin a l'aula, al centre o fora del centre.
5. Ordena els següents blocs de continguts propis de l'educació artística segons les teves preferències: dibuix, pintura, volum, audiovisuals, fotografia, música, dansa, teatre i expressió corporal. Argumenta l'ordre establert.
6. Raona quin tipus d'activitats relacionades amb l'art creus que faràs en un futur.

Orientativament, l'avaluació del professor s'ha de centrar en les evidències observades per ell mateix i valorarà la coherència amb les diferents respostes explicitades per l'alumne en l'escrit lliurat.

L'alumne que assoleix la competència de manera més satisfactòria és l'alumne que mostra satisfacció amb la pràctica de les activitats realitzades, col·labora positivament en el gaudi col·lectiu de l'activitat, és conscient de les situacions i activitats que més li agraden i les realitza sovint.

Per avaluar el gaudi amb experiències i creacions artístiques es pot proposar una activitat puntual d'escolta d'una peça, de visualització d'una obra plàstica, d'assistència a un espectacle de dansa...

A continuació es presenta una activitat puntual referida a una audició musical. Cal dir que els indicadors que s'ofereixen en la graella final són generals i es poden utilitzar en els altres casos.

El plaer d'escoltar Arvo Pärt

Es tracta d'una activitat d'escolta musical destinada a fer emergir i connectar totes aquelles predisposicions de l'alumnat que els faciliti una experiència de gaudi. De manera òptima, l'activitat s'ha de dur a terme en grup, però també es pot fer de forma individual i donar les indicacions següents:

- Escolta l'obra *Spiegel im Spiegel* del compositor estonià Arvo Pärt (1935), composta el 1978. En aquesta obra, una veu melòdica interpretada per un violí va operant sobre una escala diatònica amb l'acompanyament d'arpegjis del piano que evolucionen, en la seva major part, dins d'una tríada de l'acord de tònica, segons es veu en la partitura dels primers compassos de l'obra:

- Mentre escoltes la peça, cerca una posició corporal que et resulti còmoda i relaxada.
- Una vegada ubicat còmodament, concentra la teva escolta en la percepció dels detalls de l'audició.
- Escriu un text o fes un dibuix que expressi les teves impressions de l'experiència.
- Utilitza el teu text o el dibuix com a suport per participar en el debat final que es farà amb tota la classe.

Tot seguit es presenta un model de graella per poder fer l'avaluació d'aquesta activitat.

Observació d'evidències	Gens	Poc	Bastant	Molt
Mentre escolta la peça, cerca una posició corporal que li resulta còmoda i relaxada.				
Mentre escolta la peça, es mostra perceptiu, amb bona disposició i actitud receptiva.				
Mentre escriu o fa el dibuix relacionat amb l'escolta, es mostra interessat i manté bona disposició i actitud receptiva.				
En el debat comparteix les seves emocions estètiques i té respecte per les idees d'altres.				
Mostra la voluntat d'aprendre i descobrir.				
Mostra disposició per enriquir la pròpia experiència.				
Raona les seves valoracions estètiques i accepta les crítiques amb relació al gaudi que li ha produït l'escolta.				
(...)				

COMPETÈNCIA 10

Fer ús del coneixement artístic i de les seves produccions com a mitjà de cohesió i d'acció prosocial

Explicació

Els fenòmens artístics sovint impliquen aspectes que van molt més enllà del seu impacte estètic en les persones. Les possibilitats instrumentals de l'art superen el marc de la seva funció estètica i s'amplien a d'altres àmbits en què els seus usos es transformen en eines d'acció social de primer ordre.

La convivència, l'empatia, l'ajut, la cohesió, el respecte, la lluita contra la desigualtat, la injustícia i molts d'altres, són valors i fites prosocials que troben en el coneixement i l'ús de les arts una via efectiva de conscienciació i canvi social. Tanmateix, en l'àmbit purament individual, les persones també poden fer ús de les arts per millorar el seu espai vital més immediat en contacte amb les persones més properes. Es tracta de prioritzar la interculturalitat i la transformació social davant la capacitació instrumental. Per això, en aquest cas, el producte final, tot i que és important, no ha de ser l'objectiu principal. El que es busca des d'un primer moment és la convivència i la cohesió entre els alumnes de procedència social i cultural diversa i provocar que exterioritzin les seves capacitats, el seu talent. La motivació cap a la comunicació intercultural. És indispensable, doncs, el treball col·laboratiu.

La funció autotèlica de l'art, dirigit a si mateix per provocar emocions i sentiments estètics, queda superada per una concepció de l'art com a eina, com a mitjà privilegiat pel seu gran impacte en la societat contemporània, capaç d'anar molt més enllà:

- L'art com a mediador de conflictes personals i socials.
- L'art com a possibilitador d'entesa entre cultures.
- L'art com a incentivador de conductes altruistes.
- L'art com a configurador d'identitats personals, culturals, socials o nacionals.

Aquesta competència es relaciona de forma integrada amb les competències 7, 8 i 9, totes elles vinculades

al coneixement, les emocions, el gaudi i la reflexió sobre les arts.

Per fer la gradació de la competència s'ha tingut en compte el grau de conscienciació sobre el compromís social que comporta la participació activa amb finalitats prosocials en una producció artística

Gradació

- 10.1.** Prendre consciència de la pròpia implicació en produccions artístiques com a mitjà de cohesió i acció social i participar-hi activament.
- 10.2.** Col·laborar activament en produccions artístiques que treballin sobre el compromís i la consciència social.
- 10.3.** Proposar i integrar-se en produccions artístiques col·laboratives que afavoreixin la cohesió i l'acció prosocial.

Continguts clau de música

- Art i societat.
 - Atributs característics dels estils i gèneres més rellevants, històrics i contemporanis, amb relació als contextos i les funcions en què van ser creats.
 - Anàlisi i comprensió d'informació cultural i estètica de la música en el seu context històric i social.
 - Expressió raonada d'opinions, oralment i per escrit, emprant una terminologia correcta i adoptant una actitud oberta, de diàleg i respecte mutu.
- Art i compromís.
 - Usos prosocials i altruistes de la música i la seva praxi.
 - Contaminació acústica de l'entorn ambiental i les seves repercussions.
- Interacció de les arts.
 - La relació de la música amb les altres arts.
 - Criteris per integrar la creació musical en projectes disciplinaris i transdisciplinaris.

Continguts clau d'educació visual i plàstica

- Art i societat.
 - L'obra d'art: context, funcions, similituds i diferències respecte a altres societats i cultures.
 - El paper de l'artista en els diferents moments històrics.
- Art i compromís.
 - Funció social de les produccions artístiques en l'actualitat.
- Els mitjans de comunicació de massa.
- Interacció de les arts.
 - Art, artesanía i disseny. Evolució històrica dels conceptes.
 - El treball cooperatiu en la producció artística.
 - Societats i cultures.
- Ecologia visual i sonora.
 - La visió. Camp visual. Enfocament. Experiència. Selecció.
 - Visió monocular i visió binocular.

Orientacions metodològiques

Aquesta competència implica la funció de l'art com a instrument de millora en la comunicació i cohesió entre les persones. L'art pot actuar davant la complexitat de la comunicació en situacions de multiculturalitat. Per exemple, cercant la solució de possibles conflictes derivats del desconeixement i els prejudicis, o fent front a situacions que poden anar en contra dels propis valors.

Es proposa el treball en equip en activitats educatives d'àmbit artístic que posin l'accent en la participació i autonomia dels alumnes per tal que esdevinguin agents del seu propi canvi.

Es pot treballar sobre pràctiques artístiques contemporànies agrupades en tres línies:

- Art públic, plantejant qüestions sobre el concepte d'espai públic.
- Art polític, abordant les relacions entre l'art, la política i les persones.
- Art activista, treballant sobre la denúncia de conflictes o problemes socials.

El coneixement d'aquestes produccions a partir d'exemples ha de proporcionar a l'alumne models que inspirin les seves actuacions per a les diferents propostes d'activitats.

És útil informar-se de les entitats, les associacions, els agents socials i culturals de l'entorn immediat que treballen tant per a la creació de comunitat com per a la cohesió i la inclusió social, i establir-hi sinergies. La seva activitat se centra en àmbits tan diversos com: la convivència, la participació social, la salut, l'educació i la formació, la cultura, l'esport, el lleure i el coneixement de l'entorn natural, de les condicions socials, econòmiques i laborals, urbanístiques i d'habitatges. L'art permet aproximar-se a qualsevol d'aquests temes. La tria d'un tema o d'un altre per dur a terme treballs artístics pot venir condicionada per la singularitat social de l'entorn del centre o per l'interès majoritari de l'alumnat.

Música

L'escolta musical i, sobretot, la pràctica interpretativa compartida genera l'emergència d'actituds i conductes favorables a la cohesió, la socialització i la col·laboració entre iguals davant d'uns objectius compartits. Aquestes dinàmiques han de fer evident la funció de la música com a mitjà que contribueix a la millora de les relacions comunicatives i a la cohesió entre les persones. Aquesta dimensió axiològica del procés d'aprenentatge en música, ha de ser objecte de reflexió perquè l'alumnat prengui consciència que el treball en equip permet aprendre de manera enriquidora i complementària al treball individual.

El docent promourà activitats perquè l'alumnat prengui consciència del potencial que té la música en el treball en valors i usos socials i, per això, cal que se'n parli sovint a classe. Un exemple són els debats en grup, dirigits pel docent, a partir d'una notícia recent d'un concert solidari.

D'altres vegades, serà convenient abordar un treball de recerca més ampli. Per exemple, el treball sobre el sentit de l'orquestra West-Eastern Divan, concebuda l'any 1999 pel músic argentino-israelià Daniel Barenboim i l'intel·lectual palestí Edward Said. El sentit integrador d'aquesta orquestra queda manifest una vegada treballat el conflicte palestino-israelià, atenent el seu nom i l'origen dels seus fundadors.

En l'àmbit de l'activisme social podem trobar molts exemples de compromís vehiculat a través de la música: de temàtica pública que incideixen en qüestions socials d'ordre general, per exemple *Imagine* de John Lennon; de temàtica política que aborden de forma crítica les relacions de poder, per exemple *Cançó de les balances* d'Ovidi Montllor; músiques activistes que actuen en un àmbit de treball comunitari de denúncia de conflictes i problemes socials, per exemple el cèlebre passatge coral de caire clàssic *Va pensiero* de l'òpera Nabucco o, de caire més actual, *L'estaca* de Lluís Llach.

D'altra banda, es poden organitzar, dins o fora del centre, actes festius de celebració o reivindicació com a forma de potenciar aquest valor instrumental de la música, amb l'objectiu d'incentivar activitats i accions de caràcter proactiu i prosocial, que contribueixin a millorar-nos com a persones i com a societat.

En situacions com les que s'exposen a continuació trobem la instrumentalitat de la música per a finalitats socials i socialitzadores:

- Quan felicitem algú, fent música, cantant o tocant. Què fem si no quan cantem la cançó d'aniversari a una persona estimada? No ho fem per gaudir de la melodia, la lletra o la qualitat de la interpretació, usem la música per fer feliç l'homenatjat.
- Quan la mare i el pare canten i ensenyen cançons als fills, o simplement canten una cançó de bressol per acompanyar la son, etc.
- Quan s'organitza un concert a l'institut per a finalitats diverses. Celebracions, commemoracions, reivindicacions, solidaritat, etc.
- Quan l'alumnat col·labora en trobades participatives, corals i/o instrumentals amb altres centres. Quan es fa un intercanvi entre centres, etc.
- Quan es fa una audició o un breu concert pel comiat d'un company o un docent que marxa o es jubila, etc.
- Quan es fan audicions de música intercultural per acompanyar i integrar nous nens, etc.
- Quan es participa en projectes socials del municipi, de la zona o del país en què la música aporta la seva part potenciant el missatge, la causa o els objectius, etc.

En totes aquestes accions i en d'altres possibles que caldria contextualitzar, la música té una clara funció instrumental, axiològica, més enllà del gaudi estètic que pugui produir.

Educació visual i plàstica

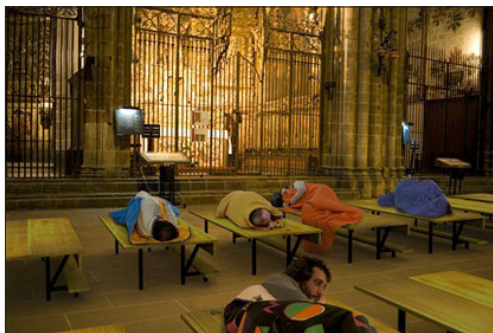
L'art com un mitjà de cohesió i d'acció social, més que no pas un objecte estètic per a la contemplació, pot ser una manera de despertar el sentit crític dels alumnes.

La participació en la convocatòria de "Pinta la Marató", dins de les activitats de *La Marató* organitzada anualment per TV3, és una de les moltes possibilitats d'iniciar-se en un treball en aquesta línia. Els alumnes, per grups, poden fer diferents propostes plàstiques en format de murals, a través dels quals estimulin la participació de la societat en *La Marató*.

L'estudi del que significa el disseny i la seva implicació social és una altra de les activitats que es poden portar a terme. La idea del disseny per a tothom és un enfocament del disseny cap a mètodes, tècniques i eines encaminades a resoldre les necessitats socials. Té com a objectiu aconseguir que els entorns, productes, serveis i sistemes els puguin utilitzar el major nombre possible d'usuaris. Atén a la diversitat humana, la inclusió social i la igualtat, i per això ha de ser universalment accessible. Alguns d'aquests productes es presenten en el llibre *Diseños para todos* promogut pel Centre de Referència Estatal d'Autonomia Personal i Ajudes Tècniques (CEAPAT-IMSERSO del Ministeri d'Educació, Política Social i Esport) i publicat per Optimastudio, el 2008.

La primera exposició temporal del Museu del Disseny de Barcelona ha estat l'exposició "Disseny per Viure". Es tracta de 99 projectes d'objectes creats amb la voluntat explícita d'aportar solucions quotidianes a les nostres vides, per millorar l'entorn i la societat. Revisar el llibre o el catàleg de l'exposició amb els alumnes pot fer veure el disseny com un acte de mediació entre diferents col·lectius i no solament com un producte dirigit a una elit.

Un altre cas per situar els alumnes en el fet de com el coneixement i la producció artística poden servir com a mitjà de cohesió i d'acció prosocial, és l'exemple de Curro Claret, que ha dissenyat un banc d'església que es converteix en llit. La proposta pretén recuperar l'esperit obert que durant moltes èpoques ha tingut l'Església, oberta les 24 hores del dia per acollir persones que per diferents motius han necessitat esporàdicament un lloc on dormir. El dissenyador observa i parla amb la gent, detecta un problema i busca una solució.

Banc-llit, Curro Claret, 2010 (imatge extreta de la web de l'autor)

Orientacions per a l'avaluació

Música

L'assoliment de la competència es pot avaluar mitjançant un projecte d'acció musical amb el qual l'alumnat, partint de la coneixença i els vincles cap al seu grup de treball i cap al seu entorn sociocultural, pugui manifestar una actitud activa d'intervenció.

Per avaluar els diversos nivells d'assoliment de la competència poden ser útils indicadors com els que s'ofereixen a continuació:

Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Planteja propositivament com s'ha de desenvolupar el projecte des de la fase inicial i com s'han de planificar les altres fases seguint els criteris establerts.	Planteja canvis per millorar la proposta inicial i per planificar les fases del projecte adequant-les d'acord amb les modificacions que s'han introduït.	Planteja aspectes nous del treball, a partir de la proposta inicial, i defineix quines són les fases de planificació necessàries per desenvolupar el projecte.
Cerca la informació al voltant dels objectius i la concreció de la proposta, si cal la posa en comú i sap triar la que considera més interessant.	Cerca informació al voltant dels objectius i la concreció de la proposta, selecciona i processa la que considera més idònia per a la millora del pla inicial i, si cal, la posa en comú.	Detecta les necessitats, localitza les fonts més idònies per cercar informació útil al projecte, selecciona i relaciona els continguts de procedències diferents en funció del projecte i, si cal, la posa en comú de forma coordinada amb la que aporta el grup.
Transforma en una proposta artística el tema triat, seguint les pautes donades.	Transforma en una proposta artística el tema triat i en desenvolupa versions diverses.	Transforma en una proposta artística el tema triat, proposant-ne versions diverses, aportant idees i recursos sobre les tècniques i suports necessaris per dur-les a terme.
Tria el resultat que li sembla més idoni dels realitzats segons els objectius preestablerts.	Tria el resultat que li sembla més idoni segons els objectius preestablerts i proposa alguna millora.	Proposa d'entre els resultats presentats un de nou que recull les aportacions diferents de les persones del grup.
Describeu de manera entenedora el procés de treball realitzat.	Describeu i explica de manera entenedora el procés de treball realitzat.	Describeu, explica i valora el procés de treball realitzat.
(...)	(...)	(...)

Un exemple d'activitat d'avaluació de la competència pot ser el següent.

La professora de socials es jubila!

Si bé aquesta activitat és més pròpia per fer-la entre un grup d'alumnes i la complicitat del professor de música, s'ha optat per proposar-la de forma individual per avaluar el grau d'adquisició de la competència.

Aquesta activitat també s'aprofitarà per avaluar fins a quin punt els alumnes són capaços de fer ús del seu coneixement artístic per produir un esdeveniment de tipus social.

Et proposem dissenyar la festa de jubilació de la professora de ciències socials. Fes una proposta per concretar i dissenyar l'activitat que inclogui:

- Conèixer els aspectes significatius sobre la professora que serveixin per redactar un escrit d'homenatge o preparar un discurs d'agraïment.
- Esbrinar quines músiques tenen un valor emocional per a ella, sobretot les que tinguin una vinculació amb la seva estada al centre.
- Preparar un muntatge audiovisual de recull d'imatges i vídeos, etc.
- Preparar la seqüència d'intervencions, qui parlarà, quan es presentarà l'audiovisual, la música, etc.
- Determinar com es treballarà tot aquest procés i quin marge de temps es dedicarà dins i fora de l'aula per assegurar que el treball sigui viable, efectiu i de qualitat.

En el **nivell 1**, l'alumne planteja com desenvolupar el projecte i planifica les diferents fases seguint els criteris establerts. Cerca la informació demanada i sap triar la que considera més interessant. És capaç de transformar en una proposta artística la informació recollida i descriu de manera entenedora la proposta que presenta.

En el **nivell 2**, l'alumne planteja com desenvolupar el projecte mostrant iniciativa pròpia i curiositat per indagar i aportar al procés elements que puguin millorar-lo. Cerca informació anant més enllà de l'estrictament demanat i després sap triar la més adequada. Transforma en proposta artística la informació recollida incloent opcions diverses. Descriu i explica de manera entenedora el treball realitzat.

En el **nivell 3**, l'alumne és capaç de definir les fases necessàries per desenvolupar el projecte recollint les propostes dels companys de manera coherent. Detecta les necessitats i localitza les fonts més idònies per cercar la informació i les comparteix amb el grup. Transforma en una proposta artística la informació recollida, proposant-ne versions diverses, aportant idees i recursos sobre les tècniques i suports necessaris per dur-les a terme. Descriu, explica i valora el procés de treball realitzat.

Educació visual i plàstica

Per avaluar els diversos nivells de l'assoliment de la competència poden ser útils indicadors com els que s'ofereixen a continuació.

Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Mostra comprensió i consciència dels elements culturals de la problemàtica social.	Mostra disposició a actuar i participar en l'activitat.	Proposa actuacions que afavoreixen l'acció prosocial i la cohesió.
Comparteix idees i valora les experiències que poden ser útils i desitjables per a la consecució d'uns objectius.	Es mostra solidari i ajuda els companys en la consecució d'objectius.	Contribueix al clima de benestar, concòrdia, reciprocitat i unitat en el grup.
Mostra interès per conèixer i aprendre altres realitats culturals.	Comprèn els aspectes comuns i diferencials d'altres realitats culturals.	Comprèn els aspectes comuns i diferencials d'altres realitats culturals i proposa actuacions de cohesió entre les diferents cultures.
Mostra atenció al que és socialment apropiat d'acord amb la situació.	Mostra capacitat d'adaptació del comportament d'acord amb el context i la situació i desenvolupa la capacitat d'empatia.	Controla i modifica el seu comportament per respondre als requisits de cada situació particular.
(...)	(...)	(...)

Un exemple d'activitat d'avaluació de la competència pot ser el següent.

Als problemes, solucions!

Com fan els dissenyadors en accions prosocials, es proposa que l'alumne detecti un problema real o una temàtica de reflexió social i proposi diferents solucions a partir d'una producció en què l'art i/o el disseny hi estiguin presents.

Tot i que la primera part de l'activitat es podria plantejar en grup (detectar el problema i buscar diferents solucions), cada alumne ha d'elaborar un informe amb una proposta concreta, diferent de la dels altres companys del grup.

Treballa sobre possibles solucions al problema que has detectat. No es demana la formalització del producte sinó que es volen idees originals que donin solucions al problema. Solament es demanen els esbossos de les idees dels dissenys.

Per detectar el problema i després elaborar la vostra proposta personal us poden ser útils les preguntes següents:

- Quin és el problema?
- Quines necessitats s'han tingut en compte?
- A quins usuaris va dirigit?
- Els serveis i/o producte seran accessibles a tots?
- Què es necessita per portar-ho a terme?
- Disposem dels recursos necessaris?

En el **nivell 1**, l'alumne és capaç de comprendre i prendre consciència d'algun element relacionat amb la problemàtica o situació social insatisfactòria del seu entorn i que motiva una intervenció artística o un disseny. Comparteix idees i valora les hipòtesis d'intervenció des de l'art o el disseny que poden ser útils i desitjables per resoldre el problema detectat. Elabora una proposta d'una intervenció artística o d'un disseny que pot mitigar el problema.

En el **nivell 2**, l'alumne és capaç de comprendre i prendre consciència d'algun element relacionat amb la problemàtica o situació social insatisfactòria més enllà del seu entorn i que motiva una intervenció artística o un disseny. Es mostra solidari i ajuda els companys en la consecució dels objectius. Comprèn els aspectes comuns i diferencials d'altres realitats culturals. Mostra capacitat d'adaptació del comportament d'acord amb el context i la situació i desenvolupa la capacitat d'empatia.

En el **nivell 3**, l'alumne detecta més d'un problema o situació social insatisfactòria i que el motiven cap a accions que afavoreixen l'acció prosocial i la cohesió des d'una intervenció artística o un disseny. Estudia els problemes o situacions socials insatisfactòries, escull aquell problema que afecta un dels col·lectius més necessitats i sobre el qual l'art o el disseny poden intervenir millor, i formula un conjunt d'hipòtesis. Proposa una sèrie d'intervencions artístiques o dissenys que poden solucionar o mitigar el problema, escollint la més adequada d'acord amb el context i la situació i que li dona raó de ser.

Annex 1

Continguts clau de les competències

Continguts clau de música	Competències									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Tipus d'escolta musical.		■								
2. Elements i patrons musicals.	■								■	
3. Organologia i classificació dels instruments.	■					■				
4. Formacions instrumentals, la veu, el cant i el cos.	■		■		■				■	
5. Grafies, convencionals i alternatives.	■		■		■					
6. Tècniques d'interpretació musical i escènica col·laborativa.			■		■	■			■	
7. Eines per a la composició i la improvisació.					■	■			■	
8. Rítmica, moviment i percussió corporal.			■		■	■			■	
9. Eines TAC de suport a l'activitat i la producció musical.	■	■	■		■	■	■	■		
10. Art i societat.	■	■	■		■	■	■	■	■	■
11. Art i compromís.	■	■	■		■		■	■	■	■
12. Interacció de les arts.			■		■	■	■	■		■

Continguts clau d'educació visual i plàstica	Competències									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Percepció visual i audiovisual.										
2. Fonaments del llenguatge visual, plàstic i audiovisual										
3. Elements bàsics de les produccions artístiques.										
4. Llenguatges artístics: procediments, ús i interrelació.										
5. Forma: tipologia i característiques.										
6. Interpretació de les formes i lectura d'imatges.										
7. Expressió i comunicació.										
8. Bidimensionalitat, tridimensionalitat i temporalitat.										
9. Instruments i tècniques analògiques i digitals per a la representació i comunicació visual i audiovisual.										
10. Art i societat.										
11. Art i compromís.										
12. Interacció de les arts.										
13. Procediments d'anàlisi de produccions artístiques.										
14. Ecologia visual i sonora.										
15. Metodologia projectual.										

Annex 2

Competències i nivells de gradació

	Competències	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Dimensió percepció i escolta	1. Utilitzar estratègicament els elements dels llenguatges visual, musical i corporal per analitzar les produccions artístiques.	1.1. Identificar i descriure un nombre bàsic d'elements bàsics en l'anàlisi de les produccions artístiques.	1.2. Identificar, descriure (caracteritzar) i relacionar un nombre ampli d'elements en l'anàlisi de les produccions artístiques.	1.3. Descriure amb precisió les característiques dels elements en produccions artístiques més complexes i detectar les relacions i les estratègies compositives.
	2. Mostrar hàbits de percepció reflexiva i oberta de la realitat sonora i visual de l'entorn natural i cultural.	2.1. Mostrar l'hàbit de percebre de forma reflexiva el que és més evident del seu entorn visual i sonor proper.	2.2. Mostrar l'hàbit i l'interès per percebre de forma reflexiva i oberta el que és evident, subtil i complex de l'entorn proper i llunyà.	2.3. Mostrar l'hàbit i l'interès per percebre de forma oberta els entorns més complexos i ser capaç de cercar i crear nous coneixements en assumir i integrar els elements percebuts.

	Competències	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Dimensió expressió, interpretació i creació	3. Interpretar música de forma individual i col·lectiva utilitzant la veu, els instruments, el cos i les eines tecnològiques.	3.1. Interpretar música de forma individual, col·lectiva i col·laborativa, assolint un nivell tècnic i expressiu que permeti interpretar les parts musicals bàsiques i/o adaptades del repertori.	3.2. Interpretar música de forma individual, col·lectiva i col·laborativa, assolint un nivell tècnic i expressiu, amb domini de la lectoescriptura en el vessant rítmic i melòdic.	3.3. Interpretar música de forma individual, col·lectiva i col·laborativa, assolint un nivell tècnic i expressiu, amb domini de la lectoescriptura autònoma en el vessant rítmic, melòdic i harmònic del repertori.
	4. Interpretar i representar amb formes bidimensionals i tridimensionals, estàtiques i en moviment.	4.1. Utilitzar recursos tècnics de representació bàsics sobre formes elementals amb resultat d'un producte artístic coherent amb una intencionalitat predeterminada.	4.2. Utilitzar recursos tècnics de representació variats sobre una major riquesa de formes responent a la intencionalitat predeterminada.	4.3. Utilitzar recursos tècnics de representació complexos de forma creativa i coherents amb la intencionalitat perseguida pel mateix alumne fruit d'un procés d'interpretació i reflexió previ.
	5. Compondre amb elements dels llenguatges artístics utilitzant eines i tècniques pròpies de cada àmbit.	5.1. Compondre produccions artístiques amb coherència i coneixement dels llenguatges propis, a partir d'unes pautes bàsiques clarament establertes.	5.2. Compondre produccions artístiques amb coherència i coneixement dels llenguatges propis, partint de l'experiència pròpia i de manera imaginativa, a partir d'unes pautes establertes.	5.3. Compondre produccions artístiques amb coherència i coneixement dels llenguatges propis, amb autonomia i iniciativa, partint de l'experiència pròpia i de manera imaginativa, a partir d'unes pautes obertes.
	6. Experimentar i/o improvisar amb instruments i tècniques dels llenguatges artístics.	6.1. Portar a terme un procés d'experimentació i/o improvisació a partir d'una pauta i per mitjà d'instruments i tècniques establertes a través de les quals arribar a una solució o un resultat.	6.2. Cercar recursos i decidir entre els instruments i les tècniques proposades, dur a terme l'experimentació i/o la improvisació, analitzar el resultat i mostrar les possibles aplicacions.	6.3. Cercar amb iniciativa pròpia les eines, les tècniques i els recursos idonis, fer-los interaccionar a través del procés d'experimentació i/o improvisació, analitzar i treure conclusions que permetin transferir el resultat i aplicar-ho a produccions artístiques posteriors.
	7. Desenvolupar projectes artístics disciplinaris o transdisciplinaris tant personals com col·lectius.	7.1. Ser capaç de desenvolupar el projecte amb un pla previ establert, aplicar disciplines diverses amb el suport i la guia del professor.	7.2. Mostrar certa iniciativa, autonomia i grau d'implicació en el desenvolupament del projecte, i començar a aplicar diferents disciplines amb una mínima orientació.	7.3. Mostrar capacitat per organitzar el projecte autònomament i desenvolupar les fases. Ser capaç de treballar amb diferents disciplines, treure i argumentar les conclusions del treball realitzat.

	Competències	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3
Dimensió societat i cultura	8. Valorar amb respecte i sentit crític les produccions artístiques en els seus contextos i funcions.	8.1. Valorar produccions de l'entorn més immediat, situant-les en el seu context i tenint en compte la seva funció, aplicant els elements d'un llenguatge artístic determinat.	8.2. Valorar produccions d'entorns geogràfics i històrics diversos, situant-les en el seu context i tenint en compte la seva funció, aplicant els elements d'un llenguatge artístic determinat.	8.3. Valorar produccions d'entorns geogràfics i històrics diversos, situant-les en el seu context i tenint en compte la seva funció, interrelacionant els elements dels diferents llenguatges artístics.
	9. Gaudir de les experiències i creacions artístiques com a font d'enriquiment personal i social.	La naturalesa fonamentalment actitudinal d'aquesta competència fa que no sigui necessari graduar-la.		
	10. Fer ús del coneixement artístic i de les seves produccions com a mitjà de cohesió i d'acció prosocial.	10.1. Prendre consciència de la pròpia implicació en produccions artístiques com a mitjà de cohesió i acció social i participar-hi activament.	10.2. Col·laborar activament en produccions artístiques que treballin sobre el compromís i la consciència social.	10.3. Proposar i integrar-se en produccions artístiques col·laboratives que afavoreixin la cohesió i l'acció prosocial.

Annex 3

Portals de referència del Departament d'Ensenyament

Portal	Descripció	Adreça URL
XTEC	La Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya (XTEC) és la xarxa telemàtica del Departament d'Ensenyament al servei específic del sistema educatiu de Catalunya i ofereix els apartats següents: Recursos, Centres, Currículum i orientació, Comunitat, Formació, Projectes, Innovació, Serveis educatius, Atenció a l'usuari i La meua XTEC. Conté uns apartats específics de recursos per a música i per a educació visual i plàstica.	http://xtec.gencat.cat/ca/ http://xtec.gencat.cat/ca/recursos/musica/ http://xtec.gencat.cat/ca/recursos/visualplastica/
ALEXANDRIA	Alexandria és una biblioteca de recursos desenvolupada pel Departament d'Ensenyament regida pel principi de cooperació, que permet pujar alguns tipus de materials educatius digitals, com ara recursos Moodle, activitats per a PDI, entre d'altres, per facilitar-ne posteriorment la localització i l'intercanvi.	http://alexandria.xtec.cat
ARC (aplicació de recursos al currículum)	L'aplicació de recursos al currículum és un espai estructurat i organitzat que permet accedir a propostes didàctiques vinculades als continguts del currículum i que ajuden a avançar en l'exemplificació de les orientacions per al desplegament de les competències bàsiques.	http://apliense.xtec.cat/arc
ATENEU	Ateneu és l'espai de formació que recull els materials elaborats per a les activitats formatives, recursos metodològics i documentals, eines per treballar a les aules, tutorials i material autoformatiu.	http://ateneu.xtec.cat/wiki/form/wikiexport/cursos/index
EDU365	L'Edu365 és el portal del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya adreçat a l'alumnat de les escoles i instituts del país i les seves famílies, tot i que qualsevol usuari pot fer ús dels recursos que hi apareixen.	http://www.edu365.cat
MERLÍ	Merlí és el catàleg del recursos educatius digitals i físics de l'XTEC 2.0 del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, amb l'objectiu de proporcionar a la comunitat educativa un entorn de catalogació, indexació i cerca de materials didàctics.	http://aplitic.xtec.cat/merli

Portal	Descripció	Adreça URL
XARXA DOCENT 2.0	<p>La Xarxa Docent és una xarxa social de docents i per als docents. Els objectius principals d'aquest espai d'acompanyament virtual són:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Oferir suport i acompanyament didàctic i pedagògic al professorat per a la incorporació de les TAC. 2. Oferir informació rellevant relacionada amb els aspectes docents de gestió d'aula amb eines TIC i recursos digitals. 3. Compartir i difondre coneixements i experiències entre tots els docents participants. 4. Crear una comunitat de pràctica orientada a l'aprenentatge entre iguals. 	http://educat.xtec.cat/

Altres referents

Portal	Descripció	Adreça URL
Calaix de música 2.0	<p>Calaix de música 2.0 és un portal de didàctica i recursos que té com a objectiu la construcció de coneixement compartit en l'àmbit de l'educació musical, i que també inclou la dansa. El portal, coordinat per un equip de professors de la Universitat Ramon Llull, també convida músics, mestres, alumnes, institucions, etc., a participar-hi aportant noves activitats.</p>	https://sites.google.com/a/blanquerna.url.edu/calai-de-music